

Maalaus: Uppalan talo vanhassa paikassa Seinäjoen rannalla.

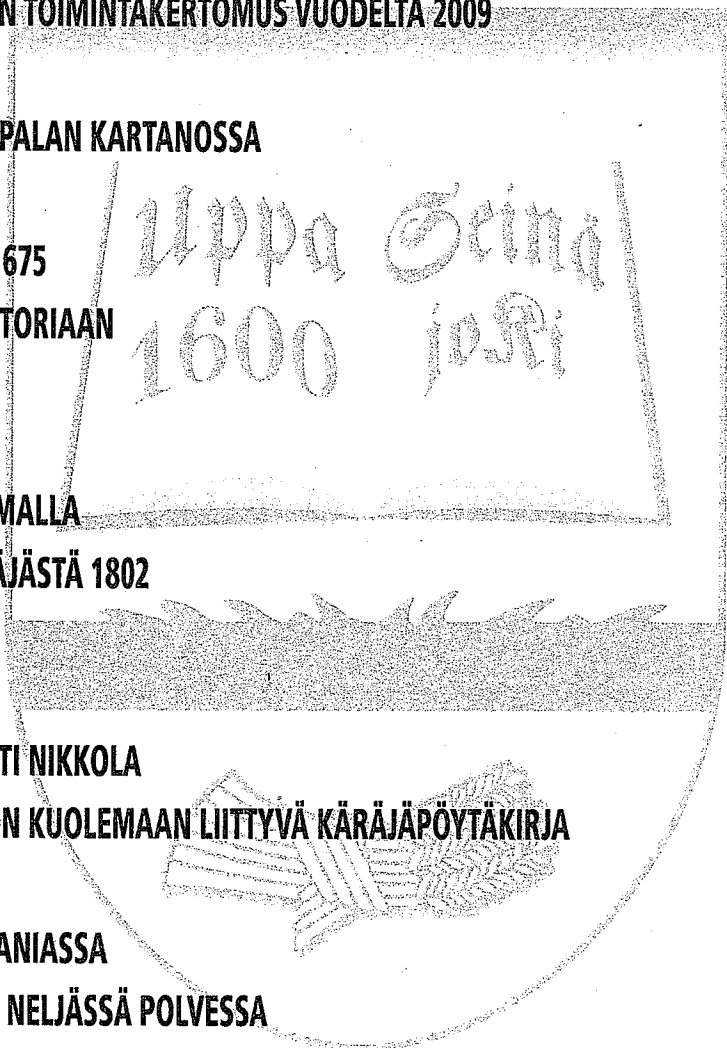
UPPALAANEN

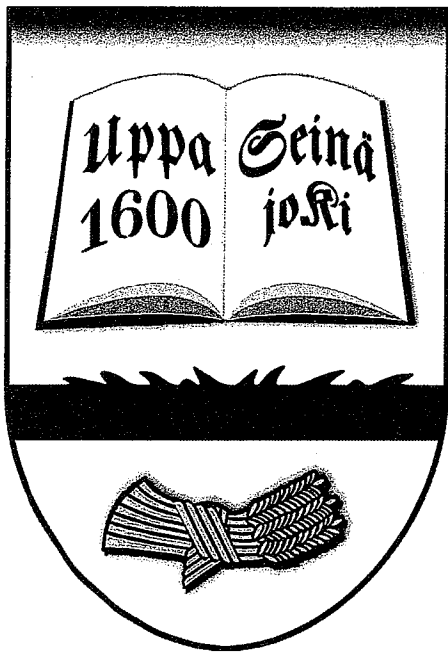
SUKULEHTI 6

Maaliskuu 2010

SISÄLLYS

- 2 SEINÄJOEN UPPA-SUKUSEURAN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2009
- 3 JÄSENMAKSU
- 4 UPPALAASTEN SUKUJUHLA UPPALAN KARTANOSSA
- 5 IISAKIN KIINNEKIRJA
- 6 SEINÄJOKEA JA UPPAA 1635–1675
- 9 KATSAUS UPPALAN TALON HISTORIAAN
- 11 DNA SUKUTUTKIMUKSESSA
- 12 HANSSOON SUKUJUHLA
- 15 HUIMAPÄISET POOMIT MAAILMALLA
- 16 KERTOMUS VÄHÄNKYRÖN PITÄJÄSTÄ 1802
- 18 AXEL LEPPÄLÄN MUISTOPUHE
- 19 RAINE PANULA
- 20 HARRASTELIJARUNOILIJA MATTI NIKKOLA
- 23 KIRJAMATIN ELI MATTI POHDON KUOLEMAAN LIITTYVÄ KÄRÄJÄPÖYTÄKIRJA
- 24 MURHATTU MATTI POHTO
- 25 ELÄMYKSIÄ JA ELÄMÄÄ TASMANIASSA
- 29 UPAN JA PAJULUOMAN SUKUA NELJÄSSÄ POLVESSA
- 30 UPPALAANEN POIKA AMERIKASSA PAPPINA
- 32 ONNETTOMUUDESTA VAASAN RAUTATEILLÄ 6.8.1881

SEINÄJOEN UPPA- SUKUSEURA

HALLITUKSEN JÄSENET

Merja Riikonen (pj), Halkonevantie 200 A, 60450 Munakka, 045-265 8881.
Pekka Siltanen (vpj.), Ruuhirinne 6, 60220 Seinäjoki, 06-423 5765
Anna Niemi-Nikkola, Alhokallionkatu 3, 60320 Seinäjoki, 050-357 9312
Marja Nordling, Tilhentaival 16, 60200 Seinäjoki, 040-5709220
Merja Lamminkangas, Hiesukatu 3 B, 60320 Seinäjoki
Reijo Leppilahti Leppilahdentie 26, 60550 Nurmo, 06-412 7104
Tellervo Leinonen Kaivoskuja 7, 02730 Espoo, 09-854 99420, 040-833 6997
Pirjo Hynninen Honkakuja 6, 60100 Seinäjoki 06-412 1153
Marita Aho Elna Hellmanin katu 3, 33720 Tampere, 050-594 4487

Varajäsenet:

Taina Pitkänen-Koli
Raili Maaranen
Hilkka Mäkelä

Tilintarkastajat: I Aila Yli-Hakola ja II Jaakko Rajala

Varatilintarkastajat: Marja-Leena Tuominen ja Juhani Aittomäki

PUHEENJOHTAJAN KYNÄSTÄ

Ilmajoella 17.3.2010

Kevään tulo vie ajatukseni sukupolvien ketjussa maataan muokanneiden esi-isien ja -äitien työn äärelle. Ajattelen heitä, jotka näillä lakeuksilla kävelivät hiljakseen hevosensa perässä ja uuden sadon toivossa heittivät jyvät peltoon tai niitä jotka silittivät vastasyntyneen vasikan lämmintä kylkeä navetan hämärässä.

Tässä lehdessä esiintyvä Matti Nikkolan Kylväjän laulu kertoo tästä tunteesta: "Oi, terve, sä musta multa, / Sua lempien muokkailen! / Oot kylväjän aarre, kulta, / Sua palvoen kaipailen." Tai kuten Valto Sara sanoo "On hällä omat pellot, oma tupa, / omis-sa puissa tuuli suhajaa, / ja kaikkeen, kaikkeen koskea on lupa, / kaikkea hoivata ja rakastaa."

Vielä nytkin tämän päivän isännät ja emännät sukutiloillaan tuntevat keväällä saman yhteenkuuluvuuden niihin, jotka samalla pihamaalla ja vainioilla arkeaan elivät ja ajatuksiaan ajattelivat. Tuossa vanhan aitan kulmalla kuin häivähdys menneestä ajasta, ripeat askeleet, ehkä aera murahdus tai iloinen hyrähdys. Olemme osa sukupolvien ketjua; uuden kasvun ilot, toiveet ja menetyksetkin koskevat meitä kaikkia aivan samalla tavalla kuin menneiden aikojen ihmistä.

Toivon Teille mukavia hetkiä lehtemme parissa ja uuden kasvun iloa!

Merja Riikonen

SEINÄJOEN UPPA-SUKUSEURAN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2009

Merja Riikonen

Uppa-sukuseuran vuosi on kulunut eteenpäin menon merkeissä. Vuoteen on mahtunut sukumessuja, Uppalan talon henkiin heräämisestä iloitemista, sukujuhla ja sukutietojen keräämistä.

Vuoden alussa vierailimme katsomassa Uppalan talon remonttia ja autoimme uutta omistajatarta hahmottamaan talon ja suvun historiaa. Alkuvuodesta myös sukulehteä jälleen koottiin sukulaisten luettavaksi. Upan suku osallistui keväällä 2009 Seinäjoella pidettäville sukumessuille, joille teetettiin ensimmäisestä Uppalalaasesta uusintapainos 50 kpl ja uusi Uppalaan numeroltaan 5 näki päivän valon. Pirjo Hynninen teetti omalla kustannuksellaan dna tutkimuksen isälinjasta Jaakko Erkinpoika Uppaan ja hän on perehtynyt vuoden aikana DNA-tutkimuksen saloihin.

Seuran jäseniksi liittyi 22 uutta uppalaista ja sukutiedostoon on etsitty vuoden aikana lisää suvun jäseniä n. 6000 henkilöä. Etsinnän kohteena olivat lähinnä Jalasjärvi, Isokyrö sekä Kurikka.

Jaakko Erkinpojan jälkeläisiä on nyt kaikkiaan 16 sukupolvea ja yhteensä 78 103 henkilöä ja puolisoita on 22897 ja puolisoitten vanhempia 6824 eli yhteensä 107 826.

Sukujuhlien järjestely oli suurin urakka tälle vuodelle ja onnistuneille juhlille Uppalan kartanoon saapui 109 vierasta. Palautte juhlilta on ollut positiivista. Arpajaismyynnin ja lehtimyyntin ansiosta seuran maksettavaksi ei tullut juurikaan kuluja. Jäsenmaksun korotus 10 euroon/ vuosi oli aiheellinen, koska lehden teko kallistuu vuodelta ja lisäkustannuksia on tullut myös lehden taittamiseen liittyvistä kuluista.

UPAN TOIMINTA 2009

Tulot:

Jäsenmaksutuot	393
Rippikirjatulot	40
Jäsenlehtitulot	433,10
Sukujuhlien ruokamaksu	2655
Arpatulot	214
Kortti ja kirjanmerkkitulot	56
	3791,10

Menot

Sukujuhlien järjestelykulut	167,3
Pankkikulut	100,15
Lehdentekokulut	764,66
Messukulut	25
Postituskulut	226,40
Ilmoitukset	180,74
Sukujuhlien ruokailukulut	2725
	4189,25

Tilikauden tappio	-398,15
	3791,10

Tase vastaavaa

Aineettomat oikeudet	16,80
Shekkitili	2219,80
	2236,60

Tase vastattavaa

Muu pääoma	1831,63
Edellisien tilikausien voitot	699,86
Tilikauden tappio	-398,15
Muut lyhytaikaiset velat	103,26
	2236,60

JÄSENMAKSU KOROTETTIIN 5.9.2009 VUOSIKOKOUKSESSA 5 EUROSTA 10 EUROON/VUOSI

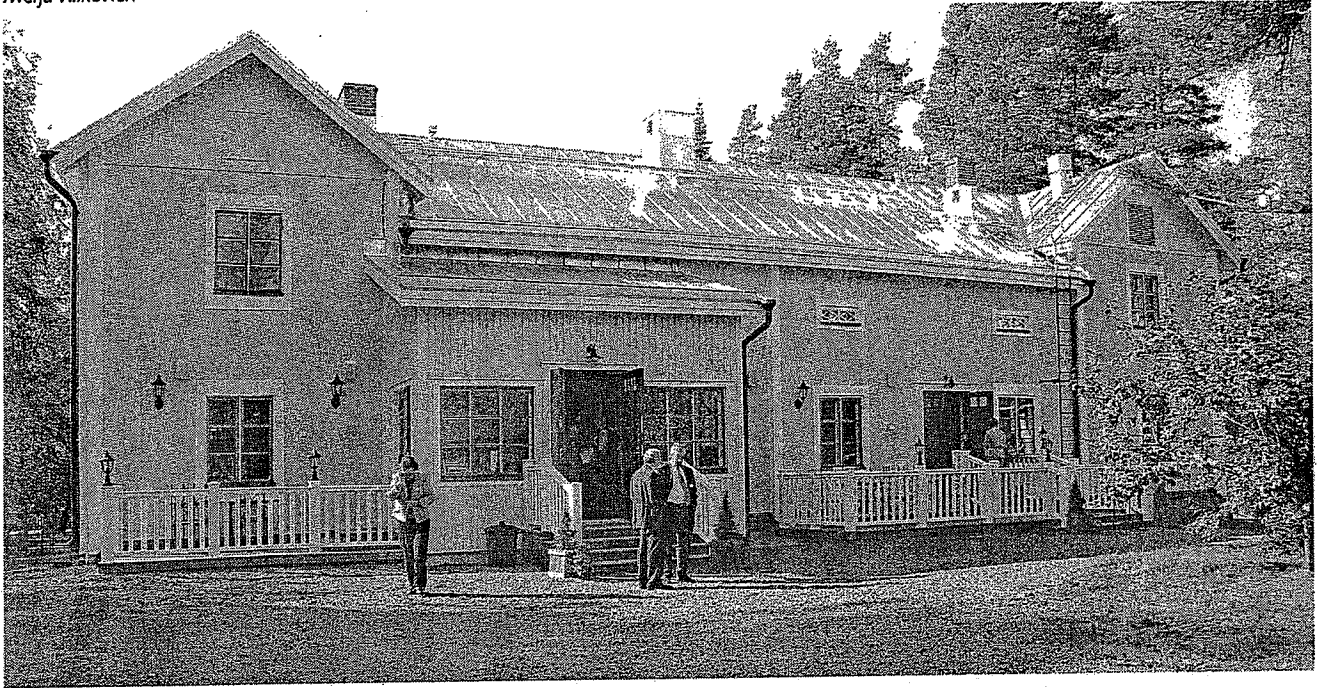
JÄSENMAKSU VUOSILLE 2010-2012

Käytähän viitettä maksaessasi, koska se vähentää pankkikulujamme

Saajan tilinumero	Etelä-Pohjanmaan Osuuspankki 541901-287931	IBAN F18554190120087931	BIC OKOYFIHH
Saaja	Seinäjoen Uppa-Suku	Viesti Jäsenmaksu 2010-2012	
Maksajan nimi		Viite nro 110	
Allekirjoitus		Eräpäivä 30.5.2010	Euro 30,-
Tililtä			

UPPALAASTEN SUKUJUHLA UPPALAN KARTANOSSA

Merja Riikonen

Sukujuhlapäivä valkeni kauniina ja kirkkaana. Uppalan kartano valmistui ottamaan sukulaisensa vastaan ja heitä tulikin kaiken kaikkiaan 109 innokasta juhlijaa. Osa oli ollut jo aamupäivällä Lottamuseossa tutustumiskäynnillä. Uudenuutukaisen asunsa saanut vanhaa Uppalaa ihailtiin joukolla ja iloittiin vanhojen tuttujen ja uusien tuttavuuksien tapaamisesta.

Kun vieraat olivat asettuneet taloksi, toivotti suvun vanhin Merja Riikonen väen tervetulleeksi ja muisteli miten edellisessä sukujuhlassa oli vierailtu Uppalan pihassa ja toivottu, että talo otettaisiin hyötykäyttöön. Nyt oli suuri ilo koontua taas ja tällä kertaa uudistuneen Uppalan kartanon suojissa. Myös talon

emäntä Anu Luukko toivotti väen tervetulleeksi sukunsa taloon.

Aloitimme ruokailulla ja hyvähän vatsa täynnä olikin sitten kuunnella kun Hynnisen Pirjo kertoi meille ensin DNA-asiasta ja sitten Uppalan talon historiaa melkoisen tietopakettina. Lisää tietoa Upan suvusta oli esillä talon yläkerran sukugalleriassa, jossa vierailtiin ahkerasti. Harmonikkaa väelle soitteli Kurjen Topi.

Vuosikokous pidettiin pienemmällä joukolla talon yläkerrassa asiasta kiinnostuneiden kesken. Hallitukseen valittiin kaksi uutta jäsentä ja kolme varajäsentä. Kokouksen jälkeen päästiin nauttimaan täytekkukahveista ja iloinen puheensorina täytti talon kun vaihdettiin kuulu-

misiä ja muisteltiin vanhoja. Kahvihetken jälkeen Jukka Pasanen kertoi meille harrastelijarunoilija Matti Nikkolasta ja hänen perheestään mielenkiintoisen ajankuvan menneiltä ajoilta.

Hynnisen Pirjo ojensi Upan suvun tervehdyksenä Uppalan kartanon uudelle emännälle Anu Luukolle taulun, joka muistuttaa uutta omistajaa talon historiasta. Laulettiinhan me Rajalan Jaakon säestyksellä myös Jaakon ja Barbron valssi setä Hermannin- valssin sävelmällä "Samassa talossa Barbro ja Jaako yhteinen oli kinkerireissu. Siitä se alkoi tää Uppalan juttu, jos ei lie vanhastaan tuttu, niin....". Lopuksi kajautettiin vielä komeasti "Olet maamme armahin Suomenmaa..."

Pirjo Hynninen luovuttaa Uppalan uudelle omistajalle Anu Luukolle taulun Uppalan historiasta.

IISAKIN KIINNEKIRJA

käännös Markku Pihlajaniemi

Lautamies Mikki Hannuksela esitti lainhuudatuksen, minkä isäntä lisakki Uppa Seinäjoelta oli saanut 27/128 manttaaliin Upan 9/16 manttaalin verotalosta, minkä lisakki oli hankkinut siskoiltaan Anna, Liisa ja Hedvig Matintyttäritä 190 kuparitaalarilla 25 1/6 äyriillä ja kun viimeinen eli kolmas huudatus oli tapahtunut jo viime vuonna 10. päivä helmikuuta, niin pyysi Hannuksela nyt lisakin puolesta laillista toimitusta ja kiinnekirjaa.

Kun esitetyistä toimituksista selviää, että kolmas huudatus oli lain mukaisesti edellä mainittuna aikana suoritettu, niin annettiin tästä seuraava kiinnekirja.

Ruotsin kuninkaallisen majesteetin
Armollisimman kuninkaani
Uskollinen palvelija ja kihlakunnantuomari
Pohjanmaan eteläisessä kihlakunnassa
Minä
Magnus Mjöd

Teen tiettäväksi tällä kaikille niille, jotka tämän minun kiinnekirjani käsiinsä saavat, näkevät ja kuulevat luettavan, että vuonna tuhatseitsemäsataa ja seitsemänkymmentäyksi toisena päivänä maaliskuuta, kun minä pidin laillisia kihlakunnan talvikäräjiä Ilmajoen rahvaan kanssa Peltoniemen nimismiehen talossa, niin silloin tuli minun ja oikeuden eteen lautamies Mikki Hannuksela ja esitti isäntä lisakki Matinpoika Upan puolesta tämän viimeksi mainitun ja tämän siskojen Anna, Liisa ja Hedvig Matintyttären välillä 31. päivä joulukuuta 1768 tehdyn sopimuksen, millä nämä myyvät lisakki Upalle osuutensa eli 27/128 manttaalia Upan 9/16 manttaalin verotalosta Seinäjoen kylästä ja Ilmajoen pitäjästä, minkä he ovat saaneet perintönä heidän edesmenneen isänsä lautamies Matti Upan jälkeen, sitä vastaan että lisakki Matinpoika maksaa siskoilleen Annalle, Liisalle ja Hedvigille satayhdeksänkymmentä taalaria 25 1/6 äyriä kuparirahassa. Tämän lisäksi Hannuksela esitti kihlakunnanoikeuden pöytäkir-

jan otteen 11. päivästä helmikuuta 1769, 22. päivästä syyskuuta viimeksi mainittua vuotta ja 10. päivästä helmikuuta 1770, joista selviää että edellä mainittu 27/128 osaa Upan 9/16 manttaalin verotalosta on yllä mainituilla kolmilla käräjillä huudattu lisakki Matinpojalle ilman valituksia ja lautamies Hannuksela pyysi lisakki Matinpojan puolesta asian käsittelyä ja kiinnekirjaa.

Koska lisakki Matinpoika on esitettyllä tavalla laillisesti tullut 27/128 osan Upan 9/16 manttaalin verotalosta omistajaksi ja hän on saanut tästä kolme julkista huudatusta ilman ilmoitettua valitusta ja koska viimeisestä huudatuksesta on jo kulut vuosi ja yö, niin olen nähnyt hyväksi edellä olevan lainhuudon jälkeen maakaaren IV luvun §1 mukaan vahvistaa ja tunnustaa nämä 27/128 osaa Upan 9/16 manttaalin verotalosta lisakki Matinpojalle, tämän vaimolle, lapsille ja perillisille, niin että hän ja he saavat kaikkia siihen kuuluvia omistuksia maalla ja vesillä, lähellä ja kaukana, kaikkine mitä siihen on aiemmin kuulunut ja kuuluu ja vastedes lain ja tuomion avulla voidaan saada, kuten kaikkea muuta, heidän laillisena ja hyvin ansaittuna omaisuutenaan nyt ja vastedes, nauttia, viljellä ja hallita ja olkoot tämä vahvistetuksi jäljessä kirjoitetuille rehellisille ja kunniallisille tuomiomiehille jotka minun kanssani istuivat oikeudessa, jotka olivat:

Heikki Seppälä, Juho Rein, Heikki Koivisto, Efraim Laurosela, Jaakko Lauronen, Tuomas Säntti, Heikki Lammi, Juho Vähä-Kurikka, Erkki Jääskä, lisakki Ala-Penttilä ja Matti Juoni.

Varmemmaksi vakuudeksi on tämä kiinnekirja minun omakätisesti allekirjoittama ja vahvistettu kihlakunnan ja minun omalla sinetilläni, mikä tapahtui, vuosi, päivä ja paikka kuten edellä kirjoitettu.

Lähde
Ilmajoen käräjät 25.2.1771 §65 mikrofilmi UK 1275

Esivanhempien polku (1)

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599 ,
k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä

Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella

Kaarina Joosepintytär -, s. 1632 , k. 29.9.1709 Tyrvää hvp

III
Matti Tuomaanpoika Uppa, s. 1660 n. Ilmajoki, k. 1717 Ilmajoki

Liisa Yrjänäntytär Seppälä, Uppa, k. 1.5.1699 Ilmajoki haud.

IV
Jaakko Matinpoika Uppa, s. 24.2.1684 Ilmajoki, k. 4.4.1758 Ilmajoki

Kaarina Jaakontytär Korhonen, Latva-Nikkola, Ala-Uppa, s. 25.11.1683 Ilmajoki kpv, k. 12.7.1772 Nurmo

V
Matti Jaakonpoika Uppa, Ala-Uppa, s. 18.2.1705 Ilmajoki, k. 11.4.1768 Ilmajoki
Katariina Kallentytär Hannuksela, s. 19.4.1706 Ilmajoki, k. 26.8.1758 Ilmajoki Ala-Uppa

VI
Iisak Matinpoika Ala-Uppa, s. 31.7.1735 Ilmajoki, k. 18.7.1794 Nurmo

Kaisa Joosepintytär Yli-Marttila, Ala-Uppa, s. 1.10.1744 Ilmajoki, k. 18.3.1825 Seinäjoki

VII
Matti Iisakinpoika Ala-Uppa, Yli-Uppa, s. 6.3.1776 Nurmo Sjki, k. 9.12.1864 Seinäjoki

Susanna Matintytär Ala-Marttila, s. 20.4.1779 Nurmo Sjki, k. 10.9.1829 Seinäjoki

VIII
Iisakki Matinpoika Ala-Uppa, Yli-Uppa I. Uppa, s. 24.6.1809 Nurmo Sjki, k. 11.5.1847 Seinäjoki

SEINÄJOKEA JA UPPAA 1635–1675

Tapio Piirto

Vuosilta 1635–1675 on säilynyt yli 70 erilaista Etelä-Pohjanmaata koskevaa veroluetteloa: Pohjanmaan eteläisen voutikunnan maakirjoja (vuotuisveroluetteloja), Vaasan läänin tilikirjojen vuotuisveroluetteloja, kymmenysveroluetteloja, henkiveroluetteloja, veronvähennysluetteloja sekä vielä Länsipohjan läänin kirjauksiin sisältyviä henkikirjoja. Veroluetteloiden lisäksi talojen haltijat löytyvät kirjattuina myös kymmenkuntaan hajavuosien Pohjanmaan rykmentin ruotu- ja väenottoluetteloon. Tietoa siis

löytyy, ikävä kyllä sitä voi vain harvoin käyttää sellaisenaan talojen kulloistenkin haltijoiden määrittelyssä. Kirjaukset talojen haltijoista ovat eri luetteloissa keskenään ristiriitaisia, tietoja joutuu tulkitsemaan, ja tulkinnoistahan voidaan sitten kiistellä loputtomiin. Lähteiden määrään ja niiden tutkimiseen käytettyyn aikaan nähden sukututkimusta hyödyntävät tutkimustulokset jäävät yleensä kovin vähäisiksi.

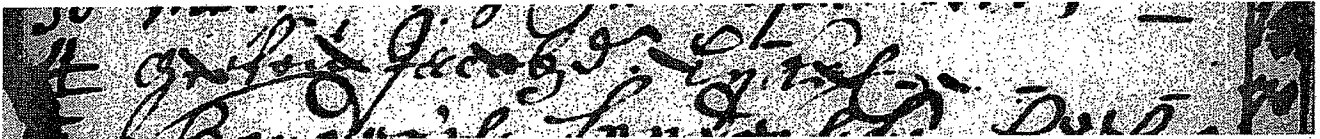
Uppaa hallitsivat eri luetteloiden mukaan:

	Vuotuisvero	Henkivero	Kymmenysvero	Ruotu- ja väenotto
Tuomas Rasmuksenpoika	1635–1668	1635–1642	1635–1647	1643–1644
Jaakko Erkinpoika	1669, 1671	1644–1660, 1669	1649, 1651	1637–1642, 1646–1655
Tuomas Jaakonpoika	1671–1675	1663–1667, 1671–1675	1675	

Vuonna 1657 Jaakko Erkinpojalle kirjattiin henkikirjaan tytär. Kirjausvuosi tarkoittaa sitä, että Erkillä täytyi olla viimeistään vuonna 1642 syntynyt tytär. Tiedossa olevan tyttären, Kertun, syntymävuoden on kuitenkin arveltu olleen 1647, koska kuo-

liniäksi on vuonna 1717 kirjattu 70 vuotta. Oliko Erkillä kaksi tytärtä? Vai onko Kertun kuolinikä sittenkään 70 vuotta?

Ilmajoen kirkonkirjat, kuolleet ja haudatut vuonna 1717 (mf. IK 415):

KUVA: Kertun kuolinikä

Gertru Jacobzdr. Lijka(uoma). Kuoliniäksi taitaa sittenkin olla kirjattu 78 eikä 70 vuotta, jolloin Kerttu olisikin syntynyt jo vuonna 1639. Vuonna 1717 kirjattu kuolinikä ei toki välttämättä ole todellinen, pikemminkin suuntaa-antava. Kertun syntymävuotta olisi ehkä kuitenkin aiheellista varhentaa muutamalla vuodella, vuonna 1642 syntyneenä ikää olisi ollut jo vuonna 1657 riittävästi tullakseen kirjatuksi henkikirjaan.

Henkikirjoihin kirjattiin talossa asuvien henkilöiden lukumäärä, isäntä, emäntä, pojat, tyttäret, vävyt, pojanvaimot, rengit, piilat, sotilaan vaimot ja itselliset. Seuraavasta taulukosta palvelusväki, sotilaan vaimot ja itselliset on jätetty pois, mukana ovat vain isännät perheineen.

Uppa henkikirjoissa 1663–1671

Vuosi	Veronmaksaja	Isäntä	Vaimo	Poika	Tytär	Vävy	Pojanvaimo
1663	Tuomas Jaakonpoika	1	1	1			1
1664	Tuomas Jaakonpoika	1	1	1	1		1
1665	Tuomas Jaakonpoika	1	1		1		1
1667	Tuomas Jaakonpoika	1	1		1		
1669	Jaakko Erkinpoika	1	1	1			1
1671	Tuomas Jaakonpoika	1	1				

Kirjaukset hämmentävät. Tuomas Jaakonpojan vanhimpien lastenhan piti olla syntynyt 1650 / 1660 -lukujen vaihteessa, henkikirjan mukaan Tuomaksella oli kuitenkin jo vuonna 1663 poika, joka oli naimisissa. Mahdotonta. Vastaavia tapauksia on myös muissa taloissa, veronmaksajia, joille on kirjattu lapsia, vaikka myöhäisempien kirkonkirjojen perusteella lapset olivat syntyneet 1660-luvulla. Miten siis veroluetteloiden "mahdottomat" kirjaukset tulisi tulkita?

Kirjaukset perheestä saattavat olla joinakin vuosina tehty isään Jaakko Erkinpoikaan nähden, vaikkakin Tuomas Jaakonpoika kirjattiin veronmaksajaksi. Tätä tukisi myös se, että Jaakko Erkinpoika kirjattiin veronmaksajaksi vuonna 1669. Tai sitten vuo-

den 1669 isännän kirjaus on muuten vain "vanhasta muistista" tehty. Jaakko Erkinpoikahan oli syntynyt n. 1595–1599, iältään vuonna 1663 jo yli 63-vuotias, jota verotettiin vain siinä tapauksessa että isännöi vielä taloa. Miksi olisi maksettu turhaan henkiveroa Jaakosta ja ehkä myös vaimosta Barbrosta?

Toinen vaihtoehto on se, että Tuomas Jaakonpoika kirjattiin oikein talon isännäksi vuonna 1669 lukuun ottamatta. Henkiveroluettelossa ei ole sarakkeita isännän veljille tai sisarille, eikä talossa ollut esim. vuonna 1663 piikoja, renkejä eikä itsellisiä. Joten kirjaukset Tuomaksen pojasta vaimoineen ja tyttärestä saattaisivatkin tarkoittaa veljeä Jaakko Jaakonpoikaa ja tämän vaimoa Liisa Jaakontytärtä sekä sisarta Kerttu Jaakontytärtä?

UPAN ISÄNNÄT

Jaakko Erkinpoika kirjattiin talon haltijaksi ruotu- ja väenotto-luetteloihin ensimmäisen kerran jo vuonna 16292, vuotuisve-roluetteloihin 40 vuotta myöhemmin vuonna 1669. Vuotuisve-roluetteloiden mukaan Jaakko hallitsi taloa ensimmäisen kerran vasta kuusi vuotta sen jälkeen kun hän henkiveroluetteloiden mukaan oli jo jättänyt isännyyden pojalleen Tuomakselle. Kenet siis kirjata, ja minä vuosina, talon isännäksi?

Jos eri luetteloiden antamat tiedot asetetaan järjestykseen siitä mikä niistä antaa mahdollisesti tarkimman tiedon talon haltijas-ta, tarkimpana voinee pitää ruotu- ja väenottoluetteloiden, sitten henkiveroluetteloiden, kymmenysveroluetteloiden ja viimeisenä vuotuisveroluetteloiden. Tällä painotuksella Upan haltijoina voidaan pitää Jaakko Erkinpoikaa n. 1629–1660 ja Tuomas Jaakonpoi-kaa n. 1663–1675. Vuosilta 1661 ja 1662 ei ole säilynyt hen-ki- tai kymmenysveroluetteloiden, joista isännyyden vaihdos voisi tarkentua.

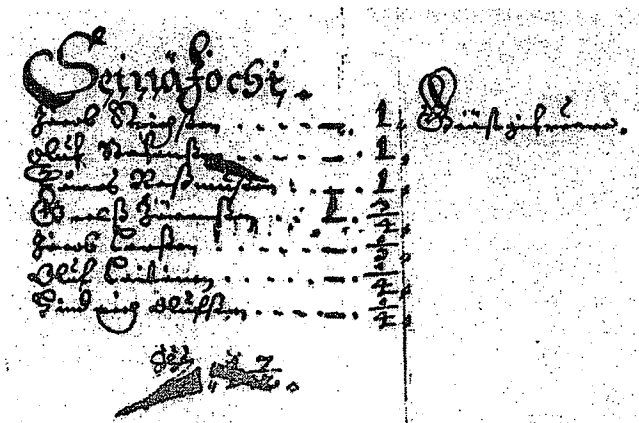
ILMAJOEN SEINÄJOENKYLÄ

Vuoden 1653 henkikirjaan on poikkeuksellisesti kirjattu veronmaksajan nimien lisäksi myös talojen nimet.

1	Matz Jacobsson	}	Martila
3/4	Grels Jörensso		
1	Matz Brusiusson		
1	Jacob Erichsson		Uppala
1/3	Jacob Larsson		Leppälä

Ei Jouppi, Jouppila ja Marttila vaan kolme Marttilaa. Viittaako tuo kenties asutushistoriaan? Syntykö yhdestä Marttilasta ja-kaantumisien kautta kolme taloa? Martti Pentinpoika isännöi Marttilaa vuoteen 15692. Klemetti Pietarinpoika isännöi vuo-teen 1566 taloa, joka sitten jaettiin kahtia, Joupiksi ja Jouppi-laksi2. Jos Martin ja Klemetin talot oli jo aiemmin jaettu samas-talosta se Martti, joka antoi talolle / taloille nimen, tuskin oli 1500-luvun puolivälin Martti Pentinpoika. Ensimmäinen Martti olisi asunut paikalla ehkä jo pari sukupolvea aikaisemmin?

Seinäjoki vuoden 1661 maakirjassa (LT 9141, Mf. ES 2469).

KUVA: Seinäjoki 1661

Seinäjochi

Jacob Erichsson	1	Giästgifware
Oluf Stafansson	1	
Tåmas Rasmusson	1	
Grelss Jöransson	3/4	
Jacob Larsson	1/3	
Oluf Laitinen	1/4	
Hindrich Olufsson	1/4	

Seinäjokisiksi kirjattiin myös kaksi taloa Virtain Kurjenkylästä ja yksi talo Peräseinäjoelta.

Jaakko Erkinpoika, 1 manttaalin talo, kestikievari (Jouppi).
Olli Tapaninpoika, 1 manttaalin talo (Marttila).
Tuomas Rasmusenpoika, 1 manttaalin talo (Uppa).
Kreko Yrjänänpoika, 3/4 manttaalin talo (Jouppila).
Jaakko Laurinpoika, 3/4 manttaalin talo (Kurjenkylän Leppälä).
Olli Laitinen, 1/4 manttaalin talo (Kurjenkylän Kurki).
Heikki Ollinpoika, 1/4 manttaalin talo (Peräseinäjoen Kihniä).

Jouppilaa lukuun ottamatta talojen haltijat eivät ole maakirjas-sa ajan tasalla. Käyttäen samaa eri veroluetteloiden painoarvoa kuin Upassakin (katso edellä Upan isännät), talojaan isännöivät:

JOUPPI

Jaakko Erkinpoika 1635–1641.

Matti Jaakonpoika 1642–1658. Poika, isäntä jo vuosien 1637–1640 ruotu- ja väenottoluetteloiden mukaan

Lauri Matinpoika 1659–1675. Poika. Vaimo Brita Pentintytär.

Kestikievari ja postitalo. 1 manttaalin verotalo ja kestikievari vuoden 1675 vuotuisveroluettelossa.

JOUPPILA

Yrjänä Jaakonpoika 1635–1636.

Kreko Yrjänänpoika 1637–1669. Ikä vuoden 1638 ruotu- ja vä-enottoluettelon mukaan 36 vuotta. II-puoliso Anna Yrjänäntytär.

Mikki Krekonpoika 1671–1675. Vaimo Agda Yrjänäntytär.

3/4 manttaalin verotalo vuoden 1675 vuotuisveroluettelossa.

MARTTILA

Tuomas Prusinpoika 1635–1638. Ikä vuoden 1638 ruotu- ja vä-enottoluettelon mukaan 44 vuotta.

Matti Prusinpoika 1639–1660. Edellisen isännän veli, ikä vuo-den 1640 ruotu- ja väenottoluettelon mukaan 50 vuotta.

Prusi Matinpoika 1643–1646. Isäntä edellisen / seuraavan kans-sa.

Olli Tapaninpoika 1648–1649. Isäntä edellisten kanssa.

Knuutti Matinpoika 1663–1675. Vaimo Elin Tapanintytär.

1 manttaalin kruununtalo vuoden 1675 vuotuisveroluettelossa.

Marttila on kirjattu osittain autioksi vuosina 1642–1649. Vuo-den 1675 Ilmajoen talvikäräjien (Markku Pihlajaniemen arkisto) mukaan Olli Tapaninpoika oli Alavudelta. Olli Tapaninpoika on kirjattu Alavuden Jääskän isännäksi 1644–1673. Vuosina 1648–1649 ja 1653 Jääskää isännöi yhdessä Olli Tapaninpojan kanssa Matti Prusinpoika. Marttilan ja Jääskän vaiheet näyttäisivät kietoutuvan jollakin tavalla yhteen.

HALLINMAA ELI HALLILA

Sipi Yrjänänpoika 1670–1674. Vaimo Liisa Jaakontytär.

Sipin asuminen Hallilassa jäi lyhyeksi, Hallila jäi autioksi. Vuon-na 1675 Sipi on jo kirjattu Ilmajoen Kokkolankylän Raskulan isännäksi.

Hallilasta tietoa myös Porstuakirjastossa.

SEINÄJOEN KESTIKIEVARI

Tieto siitä, että Uppa oli myös kestikievaritalo, tuntuu elävän sitkeästi. Väärän tiedon lähteenä on ilmeisesti Suomen asutuksen yleisluettelo. SAY:ssa on esim. nimetty Tuomas Rasmuksenpojan / Matti Jaakonpojan vuonna 1654 isännöimä talo Marttilaksi ja Matti Jaakonpoika kestikievariksi.

SAY 1660-luvun alku (<http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=65004>. Luettu 31.1.2010)

no.	1661	1662	1663	1664
<i>Seinäjoki</i>				
<i>Uppa</i>				
<i>Jacob Erichss.</i>	✓	✓	✓	✓
<i>1 m.</i>	✓	✓	✓	✓
<i>giästgif.</i>			<i>1 m.</i>	
			<i>Thomas Jordtz.</i>	✓
			<i>1. h.</i>	✓
			<i>1 s.</i>	✓
			<i>1 s. h.</i>	✓
				<i>1 dr.</i>

KUVA: SAY

Seinäjoki
Uppa

Jacob Erichss. 1 m., giästgif. (maakirjojen kirjauksista).
Thomas Jacobss. (henkikirjojen kirjauksista).

Tuomas Jaakonpoika on kyllä sijoitettu oikeaan taloon, mutta Jaakko Erkinpoika kuuluisi Jouppiin.

Tuomas Rasmuksenpoika, joka isännöi maakirjojen mukaan Uppaa, on SAY:ssa sijoitettu Marttilaan, kysymysmerkillä varustettuna tosin.

SAY:n mukaan Jouppia (kysymysmerkillä) isännöivät Olli Tapaninpoika / Lauri Matinpoika. Vuoden 1669 kirjauksissa Lauri Matinpoika on kestikievari. SAY:n tekijä tai siihen myöhemmin korjauksia tehnyt ei kuitenkaan ole tiennyt talon nimeä.

Vaikka SAY on epävarma siitä kuka isännöi ja mitä taloa, vuoden 1661 kirjaus, Uppa / Jaakko Erkinpoika / kestikievari, on otettu varmana tietona.

Veroluetteloissa talot, tai paremminkin veronmaksajat, on yleensä kirjattu siinä järjestyksessä missä he maantieteellisesti katsoen asuivat. Poikkeuksen tekevät muutamien vuosien maakirjat, niissä veronmaksajat on koko Ilmajoen pitäjän osalta järjestetty manttaaliluvun mukaan. Kirjaukset alkavat Päntäneeltä ja päättyvät Alavudelle. Talot ovat järjestyksessä myös kyllien osalta. Seinäjoen ensimmäinen kirjaus on talosta, joka oli lähimpänä Ilmajokea eli Joupista. Vuoden 1661 maakirjan kirjattu Seinäjoen ensimmäinen veronmaksaja, Jacob Erichsson Giästgifware, kirjattiin siis Joupin talosta.

Viitteet

1) Vuonna 1652 nostettiin verovelvollisuuden alaikäraja 15 vuoteen ja yläikärajaksi määrättiin 63 vuotta. Vuodesta 1655 lähtien joutuivat kuitenkin yli 63-vuotiaat talonisännät verovelvollisiksi. 1650-luvulla voimaan tulleet ikärajat säilyivät sen jälkeen muuttumattomina kaksi vuosisataa, koko Ruotsin vallan ajan ja pitkään autonomian ajalla. Eljas Orrman. Henkikirjat henkilöhistoriallisena lähteenä. http://www.genealogia.fi/genos/51/51_1.htm Luettu 28.1.2010.

2) Tapio Piirto. Seinäjokea ja Uppaa 1500-luvulta 1600-luvun alkuvuosikymmenille. Uppalaanien sukulehti 3.

Muut lähteet

Etelä-Pohjanmaata koskevat tiedot niteistä LT 9097–LT 9166. Mikrofilmit ES 2467–2469, 2471–2473, LT 1104–1110, 1143, 1185, 1187, 1506–1508, 1515, OS 95, 95a, 96–98.

Länsipohjan läänin henkikirjat. Mikrofilmit CD992, 994, 995. Digitoituina kuvina Suomen Sukuhistoriallinen Yhdistys ry:n nettisivuilla.

Pohjanmaan rykmentin ruotu- ja väenottoluettelot. Mikrofilmit WA 773–774. Ruotsin sota-arkisto, RSA 1638:2, kuvannut Esa Tuuri.

Ilmajoen kirkonkirjat.

Suomen asutuksen yleisluettelo (SAY). Kansallisarkiston digitaaliarkisto.

KATSAUS UPPALAN TALON HISTORIAAN

Pirjo Hynninen

Jo 1500-luvulla oli useitakin isäntiä aloittelemassa 1 manttaalin tilaa, josta myöhemmin tuli talo nimeltä Uppa. Koska vanhimmat tiedot ovat kovin epävarmoja, otettiin Upan kanta-isäksi Jaakko Erkinpoika Uppa. Jaakon vanhemmiksi arvellaan Erkki Niileksenpoikaa ja vaimo Raakelia.

1. Erkki Niileksenpoika mainitaan isännäksi ainakin vuosina 1600-1610 ja leski

Raakel 1611. Raakel avioituu uudelleen Tuomas Rasmuksenpojan kanssa ja hänen isännöysaikanaan talon nimi esiintyy ensimmäisen kerran Uppa- nimisenä.

Upan nimen alkuperästä ei ole mitään varmaa tietoa olemassa.

2. Jaakko Erkinpoika ottaa isännöyden n. 1628. Jaakko eli yli 90- vuotiaaksi. Hän avioitui Barbro Matintyttären kanssa. Barbron vanhemmista ei ole tietoa, vaikka monissa tutkimuksissa hänet esitellään Ilmajoen kirkkoherra Matti Stuuin tyttäreksi. Jaakon ja Barbron lapsista tunnetaan parhaiten vain Tuomas ja Kerttu.

Kerttu Jaakontytär avioitui Heikki Tuomaanpojan kanssa ja asuivat monessa paikassa ennen kuin päätyivät Liikaluoman taloon Peräseinäjoelle eli Jalasjärven kappeliseurakuntaan. Sieltä heidän lapsistaan Matti ja Anna suuntasivat perheineen Isonkyröön. Matista tuli Perttilän isäntä ja Annasta Lakarin emäntä. Isonkyrön sukuhaaroissa on tutkimukset vielä hyvin keskeneräiset.

Heikin ja Kertun lapsista vain Marketta jäi puolisonsa Jaakko Matinpojan kanssa isännöimään Liikalan taloa Jalasjärvelle. Nämä sukuhaarat ovatkin jo laajemmin selvitetty, joskin sielläkin ilmenee vielä puutteita.

3. Tuomas Jaakonpoika ottaa Upan 1 manttaalin tilan isännöyden 1663 ja avioitui Kaarina Joosepintyttären kanssa. Kaarinakaan vanhemmista ei ole mitään tietoa.

Tuomaan perhe oli varsin valistunutta, koska antaa opiskelumahdollisuuden peräti kahdelle pojalleen Johannekselle ja Henrikille, joista molemmista tuli kirkkoherroja. Opiskelijoilla oli tapana ottaa vierasperäinen nimi ja Upan pojat kekseliäinä muodostivat sukunimensä Seinäjoesta, omasta kotikylästään. Weg on seinä, eli joki ius nen, eli seinäjokinen.

Talon isännöys siirtyi Tuomakselta vanhimmalle pojalle Matille, joka avioitui ensin Liisa Yrjänäntyttären kanssa ja leskeksi jäätyään Elisabet Simontyttären kanssa.

Tuomas yritti ja onnistuikin varsin hyvin turvaamaan kaikkien 9 lapsensa tulevaisuuden, avustamalla tilojen hankinnoissa, joka naimakaupoilla tai pienellä kynärpäätaktikalla ja valppaudella.

Lapsista Jooseppi onnistui hankkimaan Kurikan Skyttälän, Jaakko Ylistaron Marttalan, Valentin Ilmajoelta Ilomäen ja Rannan, Erkki Latva-Nikkolan ja Liisa Hyövältin. Henrikin vaimo Agneta Peldan sai perintönä Luhtaselan.

4. Matti Tuomaanpoika sai Uppalan isännöyden 1683 ja hänelle syntyi ensimmäisestä avioliitosta 9 lasta ja toisesta 5. Mattin lapsista suurin osa eli Ilmajoella, joten suuri osuus Upan suvun jälkeläisistä sijoittuu juuri Ilmajoelle. Tätä tukee myös tieto, että Tuomaksenkin lapsista peräti neljän jälkeläiset vaikuttavat Ilmajoelle yhä tänäänkin moninkertaisina uppalaisina.

Matin vanhimmasta pojasta Jaakosta tuli seuraava isäntä 1709 aina vuoteen 1753 saakka. Ongelmitta ei sujunut Matin ja poika Jaakonkaan elämä, vaan isä julisti jo välillä poikansa perin-

nöttömäksi, riitaa oli mm. äidin perinnöstä, joka oli edelleen isän hallussa, ja isä oli uudessa avioissa Elisabet Simontytär Luopajärven kanssa.

5. Jaakko Matinpoika avioitui Kaarina Jaakontytär Korhosen eli Latva-Nikkolan kanssa. Erkki Tuomaanpoika Upan sittemmin Latva-Nikkolan vaimo Valpuri ja Jaakko Matinpojan Upan vaimo olivat sisarusia. Jaakon perheeseen syntyi peräti 19 lasta.

Jaakko joutui kokemaan kovia isonvihan aikana. Venäläiset ottivat hänet vangiksi ja kiduttivat. Tästä Jaakolle jäi elinikäiset arvet niin sieluun kuin ruumiiseenkin.

Pitkän isännöytensä aikana hän toimi lisäksi lautamiehenä. Jaakko lähetti koulunpenkille poikansa Petruksen., joka toimi kappalaisena Haapavedellä.

Taavetti pojalle yritettiin vallata Hallilan tila, mutta epäonnistuttiin ja Taavetti muutti perheineen Mustasaareen. Mustasaareen avioitui myöskin Jaakon veli Jooseppi Matinpoika ja hänestä tuli Pääsin isäntä.

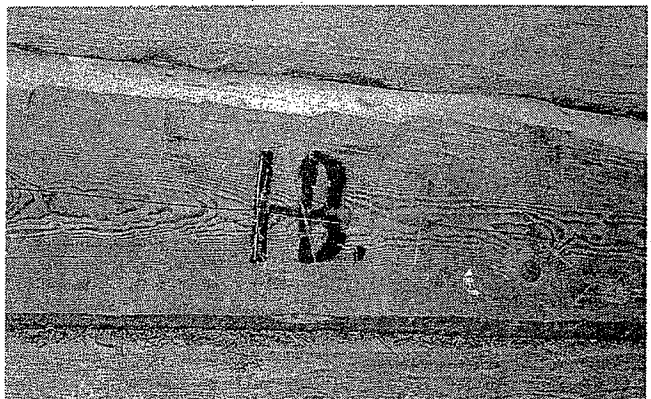
6. Matti Jaakonpoika avioitui Katariina Kallentytär Hannukselan kanssa, Katariinan äiti oli kirkkoherra Lithoviuksen tytär ja hyvin arvovaltainen. Liekö tästä seurannut pientä luokkataistelua, koska käräjillä käytiin herjausjuttua, jossa Jaakko oli haukunut miniäänsä.

Tällöin Matin perhe muutti pois Upasta toiseen taloon, jota isä ei hyväksynyt ja halusi tehdä Matin perinnöttömäksi. Matti taas puolustautui, ettei vaihtoehtoa ollut isän kovan käytöksen vuoksi ja toisaalta miniä moitti appeaan Jaakkoa ja anoppiaan Kaarinaa rahvaasta käytöksestä ja juopottelusta ja sapatin rikkomisesta. Kyse oli lähinnä siitä, että anoppi ja miniä eivät tulleet keskenään toimeen.

Jaakko perui myöhemmin päätöksensä ja asia käräjillä 1752 siten, että talo jaettiin kahtia. Jaakolle talon jakaminen ei ollut helppo ratkaisu, mutta katsoi tilan olevan niin suuri, että jako on mahdollinen. Matille tuli Ala-Uppa ja Simonille Yli-Uppa.

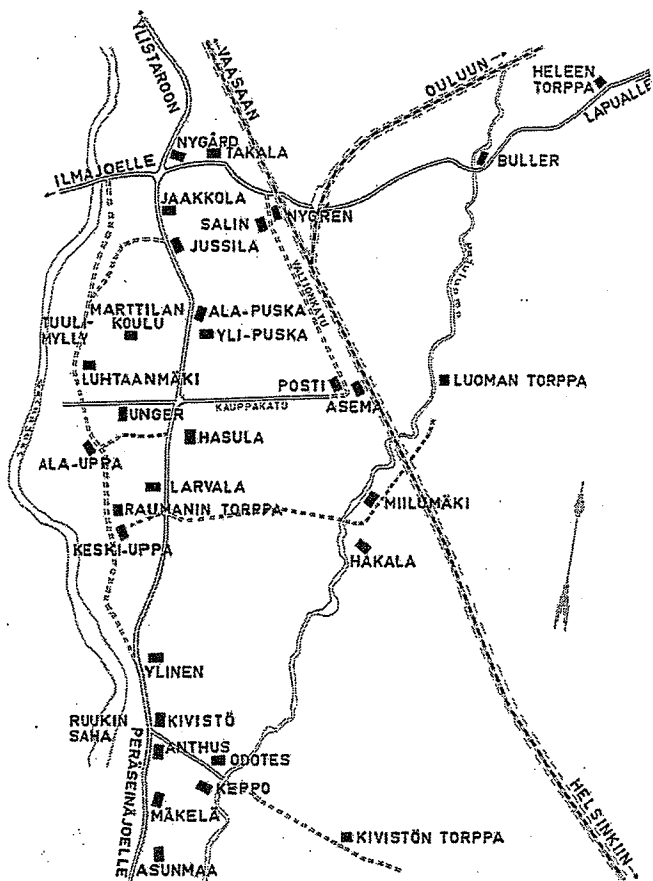
Jaakko ja Kaarina asuivat Simon perheen taloudessa, jossa rauha säilyi paremmin. Simon vaimo oli Maria Simontytär Ekroth. Sotilaan tytär. Simon kerrotaan kuitenkin olleen varsin tulinen sielu. Simon oli vaikea saada esim. palveluskuntaa luonteensa vuoksi. Lisäksi veljekset Simo ja Matti ottivat yhteen moneen kertaan niityistä ym. asioista, taidettiin käydä oikein käsirsyäkkin.

Ala-Upan Matti Jaakonpojalle ja Katariinalle syntyi 14 lasta ja Matin toisesta aviosta Elisabet Matintintytär Latikan kanssa yksi lapsi. Matti toimi myös lautamiehenä.

Uppalan talon hirrestä löytynyt Hermanni Björkvist vanhemman puumerkki.

SEINÄJOEN TALOJA 1880-LUVULLA

Ensimmäisestä aviosta vain yksi poika lisakki jäi eloon ja hänestä tulikin Ala-Upan uusi isäntä. Toisen avioliiton poika Elias kouluuttautui sepäksi ja otti nimekseen Wegelius.

7. lisakki Matinpoika Ala-Uppa oli kahdesti aviossa. Ensimmäinen vaimo oli Maria Jaakon tytär Seinäjoen Ala-Marttilasta ja toinen vaimo Kaisa Joosepintytär vuorostaan Seinäjoen Yli-Marttilasta.

Ensimmäisestä aviosta eloon jäi ainoastaan kolme tytärtä. Heistä kesimmäiselle tyttärelle Annalle erotettiin Keski-Upan tila.

lisakin toinen puoliso Kaisa Joosepintytär tuli Yli-Marttilasta ja heille syntyi poika Matti. Hän oli ainoa hengissä oleva poika perheessä.

8. Matti lisakinpoika Ala-Uppa avioitui kahdesti. Ensimmäisestä avioliitosta Susanna Matintytät Ala-Marttilan kanssa syntyi 15 lasta ja toinen avioliitto Kaisa Matintytär Laiturin kanssa oli lapseton. Mattikin toimi lautamiehenä. Hänen isännyytensä aikana Ala-Upasta tuleekin Yli-Uppa, johtuen kaiketi siitä, että

Simon Yli-Upan asumuksia siirrettiin Törnävän suuntaan, joten talojen sijainti muuttui ristikkäiseksi. Matin taloa on tietävästi nimitetty yleisemmin pelkäksi Upaksi tai Uppalaksi. Matin jälkeen talo taas jaetaan poikien Juhon ja Aleksanterin kesken.

9. lisakki Matinpoika avioitui Hallilan tyttären Maria Kristiina Mikintytären kanssa ja perheeseen syntyi 9 lasta. Viimeisin lapsista syntyi kuukautta ennen isän kuolemaa 1847 ja vanhin lapsista oli tuolloin 16-vuotias.

Keuhkotauti riehui tuohon aikaan Upan taloissa ja torpissa, kaataen miestä kuin sodassa konsanaan. Koska lisakki sairasti keuhkotautia, hän tiesi loppunsa lähenevän ja tiesi myös sen, että vanhin lapsi olisi alaikäinen jatkamaan talonpitoa. Hän päätti myydä vuotta ennen kuolemaansa eli 1846 17/96 manttaalin tilansa **Herman Björkqvistille**.

Uutena isäntänä ja tunnettuna puuseppänä Herman viljeli ja hoiti taloa hyvin. Hän oli avioitunut Maria Juhontytär Pajuluoman kanssa. Maria oli lisakki Upan pojan pojan tytär. Lisakki Jaakonpoika Uppa perusti Pajuluoman uudistilan Törnävän pappilan seudulle ja pappila onkin alkujaan Pajuluoman maalla. Toisin sanoen tila säilyi edelleen Upan suvulla. Taloa kutsuttiin myös nimellä Nikkari.

Herman Hermanninpoika Björkqvist jatkoi isänsä jäljillä tilan hoitoa.

Hän avioitui Sanna Kaisa Katilan kanssa ja perheeseen syntyi 10 lasta ja vain neljä jatkoi sukua. Uppalan kartanon seinässä kohtelee isä Hermannin puumerkki HB.

Herman kuoli 1915. Hermannin oli vielä elossa, kun Uppalan talo päätettiin siirtää jokirannasta ylemmäksi mäelle, koska lääkärin mukaan keuhkotauti pesi liian lähellä jokirantaa.

Taloa isännöi Hermannin kuolemaan jälkeen vävy **Arvid Tala** sekä **1913 avioitunut Kustaa Björkqvist**. Koska taloon oli muuttamassa kaksi perhettä, päätettiin taloa suurentaa ja tuolloin taloon rakennettiin molempiin päihin kolmio-osat. Talon keskiosa oli siirretty osuus ja joidenkin lähteiden mukaan 1700-luvulta. Talo sijaitsi pääty jokeen päin aivan Seinäjoen tyttölyseon eli nykyisen lukion välittömässä läheisyydessä ja siirrettiin nykyiselle paikalle 1912.

Kustaa Björkqvist kuoli jo 34-vuotiaana ja hänen leskensä osuuden lunasti Arvid Juhonpoika Tala. Arvidin kuoli vuonna 1939 ja hänen jälkeensä taloa on isännöinyt **Juho eli Jussi Tala** aina kuolemaansa vuoteen 1999 saakka. Perikunta myi tilukset rakennusliike Kontelle, joka puolestaan myi talon pihapiireineen **Luukon perheyryykselle**.

Miten onnellisesti sitten kävikään, kun selvisi, että uudet omistajat ovat juuri sitä sukuhaaraa, joka aikoinaan myi talon Björkqvisteille, toisin sanoen ympyrä sulkeutui.

Uppalan kartanoa pyörittävä restonomi Anu Luukko on peräti kaksinkertainen Matti lisakinpojan tyttären Albertiina Ala-Upan jälkeläinen.

DNA SUKUTUTKIMUKSESSA

Pirjo Hynninen

Dna tutkimus otetaan yleensä ihan uteliaisuuden vuoksi ja vastausta odotetaan siihen mihin haploryhmään suora isälinja tai äitilinja menee. Mistään sairauksien tutkimisesta ei ole kyse.

Mielenkiinto kohdistuu lähinnä kysymykseen, mistä muinaiset esi-isämme ovat tulleet. Löytyykö testin avulla kaukaisemman tunnetun esi-isän sukulaisia on epävarmaa. Useimmat osuvat tulokset menevät n. 1300 – 1500 luvuille.

Upan Jaakkoonkin menevästä isälinjasta on tutkimus tehty eli veljeni suora isälinja Jaakko Erkinpoika Uppaan. Tulokseksi tuli I1d eli botnia haplo ja jonka kantamuoto on I1a. Lähimmät sukulaishaplot ovat tällä hetkellä Lapuan Huhta ja Ylistaron Untamalan isäntä, Flink Ylistaro, Stenval Rauma, joihin kirkonkirjakyt-kentöjä ei ole löytynyt ainakaan vielä.

On ihmeellistä, miten solusta pystytään erot-tamaan dna tikkaat ja lukemaan ihmisen menneisyyttä tuhansia vuosia taaksepäin.

Vanhoista muumiolöydöksistä on pystytty erottamaan dna:ta ja näistä tuloksista sekä ympäri maailmaa otetuista dna näytteistä on pystytty keräämään laaja tietopankki. Kaikille yhteistä on se, että dna johtaa Afrikkaan ja apinastahan me olemme kehittyneet. Nykyihmistä ennen oli erilaisia muunnoksia kuten Neanderthaali ja hoppitia ja ties mitä. Neanderthaali ihmiset asuivat Euroopassakin samaan aikaan kuin nykyihminen. Nykyihminen on ollut kaiketi järkevempi ja osannut hankkia niin ruokaa kuin suojaakin paremmin kuin Neanderthaali-ihmiset, jotka sitten kuolivat sukupuuttoon. Voihan tietenkin olla niinkin, että heidät eliminoitiin nykyihmis-ten toimesta.

Nykyihminen oli kuitenkin olemassa jo n. 90 000 vuotta sitten, ja n. 70 000 vuotta sitten Afrikasta lähti vaeltamaan pieni joukko ihmisiä pohjoista kohti. Afrikassa oli ollut ankaraa kuivuutta ja pohjoisessa taas jääkausi. Ilmat muuttuivat suotuisammiksi ja pohjoisempana Afrikassa oli valtavia vihreitä keitaita ja eläinten lisääntyessä myös metsästyks ja ruoan saanti parantui. Ihmisten itsekä olivat eläinten saalista, joten ihmisen nokkeluus ja suojautumiskeinot auttoivat nykyihmistä selviytymään. Kerrotaan mm, että ihminen pystyi juoksemaan eläimen näännyksiin, jolloin eläin olikin jo helppo saalis.

Muuttajat huomasivat ilmaston jälleen muuttuessa kylmemmäksi pohjoisessa, että Etiopian nykyisen pikkuvaltion Djiboutin kohdalta Punaisenmeren ja Adenin lahden välisestä salmesta, Arabian niemimaalla vesistön kuivuuneen pahaiseksi, n. 10 km pituiseksi vesiuomaksi, josta matkaaajat pääsivät Arabian puolelle ehkä lautalla vai olivatkohan keksineet jo veneen tapaisen.

Arabian etelärannoilla oli makean veden lähteitä, jotka auttoivat ihmistä selviytymään ja nousemaan Omanin puolesta rannikko pitkin kohti pohjoista. Noin 50 000 v sitten tulevat Euroopan asukkaat asustivat Persiän, Irakin pohjoisalueella, jota sanottiin Edeniksi. Raamattukin puhuu Edenistä (mahtoiko olla sama paikka), ja juuri tuolla alueella tapahtui myös lisää mutaatioita, jotka dna tutkijat ovat nimenneet kirjaimilla. Tältä alueelta I haplot lähtivät kohti länttä, kun taas N haplot lähtivät kohti itää.

Pikkuhiljaa kymmenien tuhansien vuosien aikana jään reuna siirtyi ja siirtyi ja nämä metsästäjähaplot siirtyivät riistan perässä uusille alueille. Takapakkiaikin tuli ja välillä täytyi peräännyä ilmaston kylmenemisen vuoksi etelämmäksi. Tämä meidän I mutaatio syntyi Turkin paikkeilla.

Tanskan ja Saksan seutuilla odoteltiin myös pitkään n. 20 000 vuotta sitten, odoteltiin pääsyä ihanaan Suomen maahan. Noilla seutuilla tapahtui myös uusia dna muunnoksia, jotka siis ovat hyvin vähäisiä, eikä vaikuta ihmiseen sen ihmeellisemmin. Mutaatioita aiheuttaa esim. virukset. Varhaisasutusta Suomessa arvioidaan olleen jo 2500 e.Kr ns. vasarakirveskaudella, pronssikauden esineistön mukaan väkeä tuli Virosta Suomeen 1400 e.Kr. Ensiksi tietenkin asutettiin jään sulamisen myötä merenrantoja.

No botniahaplothan, jotka pohjanmaalle riensivät pysyvästi joskus 800-1300 luvun paikkeilla, olivat ehkä niitä hurjia Pirkkalaisia, jotka hallitsivat mm. Lapin alueita ja lappalaisia sanottiin jopa orjiksi jossain kirjoituksissa. He kuitenkin olivat turkishankinnoissa mukana ja Pirkkalaiset vuorostaan toimittivat niitä maailmanmarkkinoille. Pirkkalaiset olivat pitkään myös kuninkaitten suosiossa.

Tulivatko I:t Pohjanmaalle Turun teitä vaiko merenkurkun jääteitä, ehkä laajempi dna aineisto tarkentaa tuonkin asian. Botnian alueeseenhan kuului lähes puolet pohjanlahden rannikkoalueesta käsittäen ruotsinpuoleisen alueenkin. Pirkkalaisten kerrotaan olleen saksalaista kauppiaskansaa, joka rantautui suomeen 1100- luvun paikkeilla.

Onko pohjalaiset sittenkin kainulaisia, eli maahanmuuttajia. Näiden maahanmuuttajien kerrotaan muuttaneen maahamme 600- luvulla frankkilaisalueelta keskeiseltä Reiniltä ja toisaalta Reinin suun friisiläiset merenkulkijat vierailevat jatkuvasti maamme satamissa. Heidän kerrotaan kiertäneen veneillään jäämeren kautta Kainuuseen ja sieltä valloittaneen koko Lapin alueen ja Tornion tienoilta jatkaneen valloituksiaan aina Norjaan saakka.

Tuon samaisen viikinkikansan kerrotaan asuttaneen myös Pohjanmaan 1000- luvun tietämillä, joskin merkkejä jo aikaisemmastakin asutuksesta löytyy, mutta katoavan sitten 800- luvun tietämillä. Heidän kerrotaan osallistuneen viikinkiretkille ja samaisten kainulaisten kerrotaan sagojen mukaan olevan 800- luvun Norjan kuninkaita, Orkney saarten jaarleja, Nordmannien herttuaita ja Englannin viikinkikuninkaita.

Tarkastellessani muita kaukaisempiäkin Jaakko Upan lailla omaavia bothnia haploja, niin ei ainakaan Kainuun suunnassa eikä oikein pohjoisessakaan ole sukulaisuuteen viittaavia geneejiä.

Joka tapauksessa lienee kyse samasta I ryhmästä olivat he Kainulaisia eli maahanmuuttajia tai Pirkkalaisia niin I haplo on luultavammin ollut molemmilla ryhmillä.

Saamme varmasti vielä tarkempia tietoja, kunhan näytteidenotot lisääntyvät. Tarkemman kuvan saamme, jos joku toinen Jaakko Upan isälinja tutkitaan ja havaitsemme onko 1600- luvun jälkeen tapahtunut jotain muutoksia eri haaroissa.

Jos tarustoa ajattelee, niin on mielenkiintoista havaita, että ei niinkään Ruotsissa vaan Norjasta ja Englannista löytyy sukulaisuuteen viittaavia haploja, jotka kuitenkin ajallisesti menisivät juuri viikinkiaikojen tienoille, toisin sanoen jokin yhteinen esi-isä saattaisi löytyä tuolta ajalta niin norjalaisten kuin englantilaisten keskuudesta.

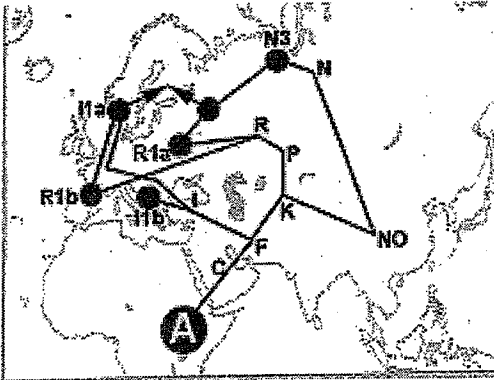
Ylipäätään vain läntisessä Suomessa esiintyy I ryhmään kuuluvia eli juuri Pirkkalaisten hallitsemilla alueille. **Nyt näyttäisiikin, että I:imme olisi tullut lounaan suunnasta.**

1500-luvun puolivälissä perustettiin 1 manttaalin tila Ilmajoen Seinäjoenkylään ja perustajat olivat Pirilän sukua. Pirilästä on olemassa myös dna tutkimus eikä se ainakaan sovi Jaakko Erkinpoika Uppaan, joten Jaakon isä on saattanut tulla vaikka vävyksi taloon tai taloon on tullut täysin uusi isäntä ja emäntä, eli Jaakon vanhemmat. Voihan olla, että talossa ei edes ollut omia lapsia vaan Jaakko saattoi tulla Uppaan Tuomas Rasmuksenpojan mukana, kun Tuomas avioitui leski Raakkelin kanssa.

Alla olevasta kartasta näkee myös suomessa enemmistönä olevan N haplon kulkureitin Suomeen.

Pohjoismaista Ruotsisin väestöstä I haploa on puolet miesväestöstä, kun Englannissa ja Norjassa n. neljännes.

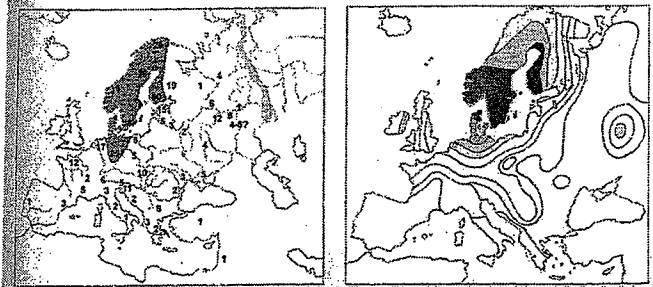
Kuva: Kalevi Wiikin kirjasta, Mistä suomalaiset ovat tulleet.

Lähteet:

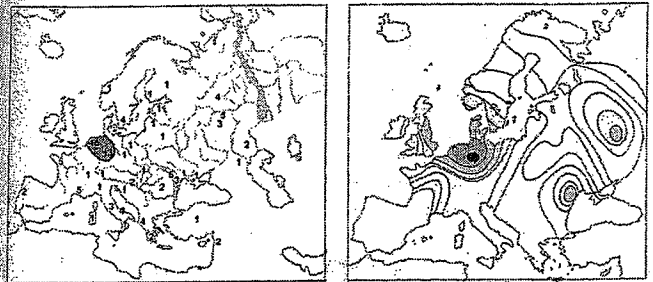
1) Suomen synty (Osmo Koronen)

FamilyTree:n dna tulokset ja Fidna.info

Kartta 44. Ivarin klaanin alaklaanin I1a frekvenssejä. Alaklaani I1a on klaanin I pohjoiseurooppalainen ja skandinaavinen edelleenkehitymä.

Kartta 45. Ivarin klaanin alaklaanin I1a frekvenssivyyhytteitä. Kartta perustuu tutkimuksen Rootsi et al. 2004 ja Lappalainen et al. 2006 tietoihin. Kartan mukaan jansuomalaiset miehet kuuluvat samaan tiheydymaalueeseen kuin eteläisen Skandinavian miehet.

Kartta 46. Ivarin klaanin alaklaanin I1c frekvenssejä. I1c:n tiheydymäalue sijaitsee Saksan-Hollannin alueella eli etelämpänä kuin I1a:n tiheydymäalue.

Kartta 47. Ivarin klaanin alaklaanin I1c frekvenssivyyhytteitä. Alaklaanin keskus sijaitsee Pohjois-Saksassa, ja sillä on kaksi heikohkoa sivukeskusta, toinen Mustanmeren luoteisrannikolla ja toinen Volganaueella. Kartta perustuu tutkimuksen Rootsi et al. 20004 tietoihin. Kartan mukaan Kaakkois-Suomi on Volgan ja Mustanmeren tiheydymäalueiden reuna-alueita. Lounais-Suomi on Keski-Euroopan (Saksan) tiheydymäalueen reuna-alueita; Pohjois-Suomi kuuluu Keski-Euroopan ja Volgan-Mustanmeren tiheydymäalueiden välimaastoon.

HANSSOON SUKUJUHULA

Helena Kaukola

Eipä tiennyt Juho Tammela, kun hän vaimonsa Liisan ja vanhimman poikansa Jaakon kanssa suunnistivat vuonna 1886 Ilmajoen Kirkonkylän Yli-Hannukselaan, kuinka iso suku heistä kehkeytyisikään. Juho Tammela oli syntynyt 27.12.1857 Ylistarossa Ikolan talon Tammelan torpassa. Hänen vaimonsa Liisa syntyi 27.7.1864, hän oli Sihtolan talon torppari Juho Korkiakosken tytär. Liisa oli kasvattina Ylistaron Vittingillä Kytömäen talossa serkkunsa Jaakko Antinpoika Korkiakosken - myöhemmin Kytömäki - luona.

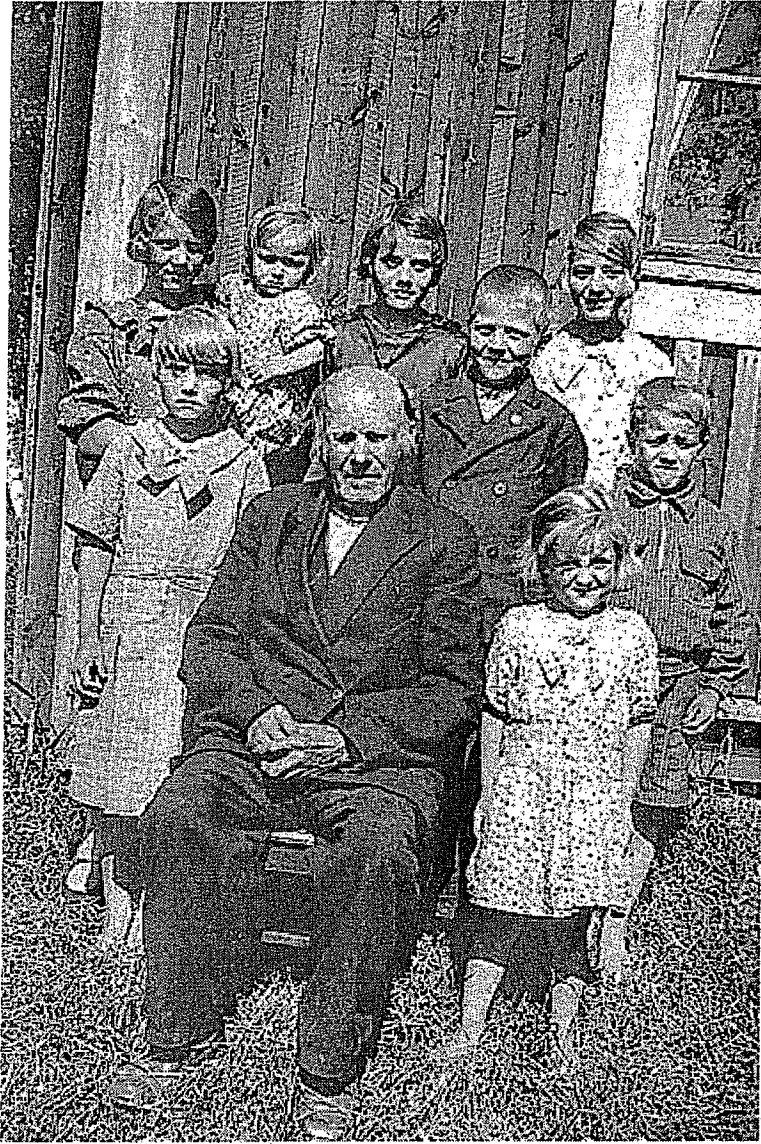
Lapsia heille syntyi 11, joista 4 kuoli lapsena. Elämänuraansa jäivät rakentamaan Jaakko (1885-1963), joka muutti vaimonsa Fanny Yli-Röyskön kanssa Amerikkaan 1900-luvun alkupuolella. Ilmajoella vaikuttivat Susanna (1887-1939), joka avioitui Sameli Ala-Välkilän kanssa. Fanni (1894-1969) puolisonaan Yrjö Uusi-Ranta. Aini (1896-1935) solmi avioliiton Jaakko Latva-Pietilän kanssa, Viljo (1899-1976) Martta Koivulahden kanssa ja vaimonsa kuoltua Saimi Lopen kanssa, Martta (1902-1965) Aatto Kuusisen ja lisäksi (1904-1982) Saimi Keski-Lahden kanssa.

Sisaruksien perheistä monilukuisin on Viljo Yli-Hannukselan perhe. Ensimmäisestä avioliitosta Martta Koivulahden kanssa syntyi kaikkiaan 12 lasta. Neljästä pojasta yksi kuoli alle 3-vuotiaana, tyttäriä syntyi 8. Martta menehtyi keuhkokuumeeseen sodan aikana 1940. Viljo yritti selvitä lapsiktraansa kanssa -

nuorin tytär oli iältään vasta alle puolivuotias - sotien ja sen jälkeisen ajan vanhimpien lastensa ja heidän puolisoitensa avulla. Yli-Hannukselan talossa oli joka huone asuttu. Oman lisävärinsä antoivat karjalaiset evakot, joita oli naapurissa Ala-Hannukselassa vieläkin lukuisammin. Sopu sijaa antaa ja niistä oloista selvittiin. Viljo solmi toisen avioliiton 1945 Saimi Lopen kanssa ja tästä avioliitosta syntyi vielä kaksi tytärtä ja yksi poika.

Viimeksi kokoonnuimme Yli-Hannukselan sukutapaamiseen 9.7.1994 ja silloin sisaruksia oli jäljellä 13, enää 7 tytärtä ja 1 poika on elossa. Jussi-enon hautajaisissa 2008 tuli puheeksi järjestää kokoontuminen vähän kevyemmissä merkeissä. Myöhemmin kevättalvella serkusten kanssa yksissä tuumin päätettiin pitää juhla 6.6.2009 hotelli Stuertissa Seinäjoella, mikä olikin tarpeeksi iso tila näin lukuisalle porukalle. Ja olihan juhalla tilausta. Meitä oli paikalla kaikkiaan yli 160 henkeä. Mukana oli ilahduttavan paljon nuorta polvea kumppaneineen ja lapsineen.

Allekirjoittanut lausui väen tervetulleeksi. Vietettiin hiljainen hetki poisnukkuneitten muistolle, Eija Laine (o.s. Yli-Hannuksela) lauloi, taustalla oli kuva isovanhempien haudoista, joille aamupäivällä serkusten lähetystö oli laskenut kukkaset. Diakuvaesityksenä taustalla pyöri suvun vanhoja ja uusia valokuvia. Heikki Hakanen esitteli Yli-Hannukselan jäljellä olevat 8 sisarusta ja sisaruksien puoliset, jotka kaikki olivat päässeet tulemaan

Ryhmäkuvassa vasemmalta oikealle ovat Viljo Yli-Hannukselan (s. 18.1.1899, k. 16.3.1976) ja Martta Koivulahden (s. 2.5.1900, k. 3.3.1940) sekä Saimi Lopen (s. 16.7.1905, k. 12.12.1976) lapset Jaakko Yli-Hannuksela, Sirkka Mantula, Raija Röyskö, Riitta Asantila-Jarva, Liisa Luhtasela, Auli Ollikkala, Pirkko Latva-Aro ja Aino Röyskö. Kuvat ovat myös Viljo Yli-Hannukselasta, 1. puolisoista Martta Koivulahdesta ja 2 puolisoista Saimi Lopesta. Yhdessä kuvassa on Siljon isä Juho Yli-Hannuksela, ent Tammela (s. 27.12.1857, k. 13.2.1937) lapsenlapsineen, joita kuvassa on vasemmalta takaa lueteltuna Helmi Hakanen sylissänsä Raija Röyskö, Liisa Luhtasela ja Auli Ollikkala, keskirivissä vasemmalta Kerttu Talvitie, Johannes Yli-Hannuksela, Eero Iisakki Yli-Hannuksela, edessä vasemmalta Juho Yli-Hannuksela ja vieressä Aino Röyskö. Kuva on otettu ilmeisesti vuoden 1936 kesällä.

Allekirjoittanut on uppalainen molempien vanhempiensa ja kaikkien isovanhempien kautta jollain tapaa. Äitini on tuo kuvassa oleva Aino Röyskö (s. 3.9.1931) ja isäni Kosti Röyskö (s. 4.12.1926). Isäni isä on Juho Röyskö (Alanen-Röyskö) s. 9.8.1891, k. 14.6.1951, isäni äiti on Aili Rinta-Röyskö s. 3.8.1894, k. 12.1.1964. Helena Kaukola

juhlaan. Heistä vanhin on vuonna 1915 keisarinvallan aikana syntynyt Valde Hakanen (Helmin puoliso). Ennen ruokailua laulettiin virsi "Soi kunniaksi Luojan".

Viljon 4. polven lapsenlapset Fanni ja Lauri Aaltonen soittivat, Fanni huilua ja Lauri trumpettia. Lasten ex-tempore -esitykset, Veera Takalan, Melina Laaksosen, Nino Laaksosen ja Juho Aaltosen laulu saivat ansaitusti yleisön aplodit. Serkkuset Risto ja Martti Yli-Hannuksela esittelivät Viljon sodan aikana hankitun haitarin tarinan lupsakkaan tapaansa ja esittivät sillä mm. "Äänisen aallot" ja "Eldanka-järven jää". Sitten otettiin uudemmat haitarit esiin, ja Risto ja Martti saivat houkuteltua osan väestä lattialle pistämään jalalla koreasti. Viljon 3. polven jälkeläinen Silja Kervinen esitti harmoninensa säestyksellä kansanmusiikkipohjaisia laulemia. Lapin miehet kävivät naurattamassa juhlaväkeä juttuineen.

Ei sovi unohtaa painia, kun Yli-Hannukselasta puhutaan. Marko Yli-Hannuksela ei ollut juhlaan päässyt, mutta isälleen Seppo Yli-Hannukselalle luovutti Riitta Asantila-Jarva Markolle vietäväksi eteläsuomalaisen taiteilijan tekemä näköispatsas. Taiteilija oli niitä tehnyt kaksi ja

Markon ihailijana halusi näistä toisen annettavan hänelle.

Iltaa istuttiin karaoketanssien ja seurustelun merkeissä aina iltamyöhälle saakka. Laulujen lomassa Hanna Palomäki ohjasi huutokatrillin, johon saivat kaikki halukkaat osallistua. Vastuu, tervehdykset, pyörähdykset tulivat tutuiksi. Uhitte- lu-osuus muuttui Hanssooksi, kun kerran oltiin Hanssoolaisten juhlissa. Lopuksi mentiin hurjaa vauhtia piirissä, taisi siinä jonkun jalkakin livetä.

Karaokessa kuultiin tasokkaita, riemukkaita ja herkkiäkin esityksiä, koko kirjo suomalaista ja vähän ulkomaista iskelmää ja poppia. "Lakeuden kutsu" pitää esittää aina kun pohjalaisia on koolla. Sen sanoittajan Tuula Valkaman sukujuuret ovat Ilmajoen Röyskölänkylässä. Muhkealla äänellä sen tulkitsi Lauri Yli-Hannuksela.

Sanotaan että suku on pahin, mutta sitä en aivan heti allekirjoita tämän niin sanotun laman aikana. Tarvitsemme toisiamme. Päätettiin tavata taas ennen kuin 5 vuotta kuluu umpeen.

Viljon ja Marttan lapsenlapsi
Helena Kaukola

Esivanhempien polku 8 / 12

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599 , k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä
Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella
Kaarina Joosepintytär -, s. 1632 , k. 29.9.1709 Tyrväähpv

III
Matti Tuomaanpoika Uppa, s. 1660 n. Ilmajoki, k. 1717 Ilmajoki
Liisa Yrjänäntytär Seppälä, Uppa, k. 1.5.1699 Ilmajoki haud.

IV
Marketta Matintytär Uppa, Sippola, s. 1691 Ilmajoki, k. 23.4.1749 Kauhava
Heikki Juhonpoika Sippola, s. 1677 Kauhava, k. 7.2.1748 Kauhava

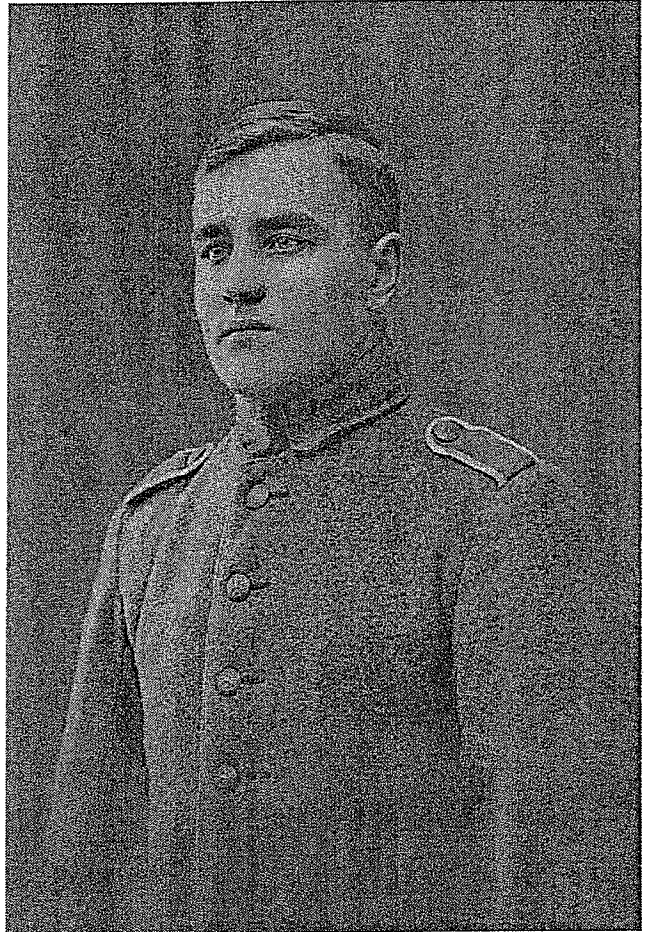
V
Juho Heikinpoika Sippola, s. 12.12.1733 Kauhava, k. 18.1.1814 Ilmajoki
Beata Heikintytär Sihto, s. 19.12.1731 Ilmajoki, k. 10.1.1813 Ilmajoki

VI
Jaakko Juhonpoika Ujanen, Ojastenmaa, s. 5.3.1768 Ilmajoki, k. 30.5.1831 Ilmajoki
Maria Gabriellyntytär Ujanen, s. 7.6.1763 Ilmajoki, k. 14.2.1802 Ilmajoki

VII
Susanna Jaakontytär Ujanen, Mäkelä, s. 4.2.1794 Ilmajoki, Fossila, k. 30.8.1860 Ilmajoki
Salomon Matinpoika Mäkelä, s. 6.10.1796 Peräseinäjoki, k. 29.5.1867 Ilmajoki

Saimi Loppi.

Juho Yli-Hannuksela.

VIII

Maria Salomonintytär Mäkelä, Korkiakoski, s. 16.9.1826 Ilmajoki, Ojanperä, k. 21.2.1870 Ilmajoki, Sihto

Juho Salomoninpoika Korkiakoski, s. 2.5.1824 Ilmajoki, Latvala, k. 11.4.1868 Ilmajoki

IX

Liisa Juhontytär Korkiakoski, Tammela, Yli-Hannuksela, s. 27.7.1864 Ilmajoki, Ojanperä

Juho Heikki Jaakonpoika Tammela, Yli-Hannuksela, s. 27.12.1857 Ylistaro, k. 13.2.1937 Ilmajoki

X

Viljo Johannes Mikonpoika Yli-Hannuksela, s. 18.1.1899 Ilmajoki, k. Ilmajoki

Martta Kristiina Juhontytär Koivulahti, s. Ilmajoki, k. Ilmajoki

XI

Aino Heleena Yli-Hannuksela, Röyskö,

Kosti lisakki Röyskö,

XII

Helena Kristiina Röyskö, Palomäki, Kaukola

Esivanhempien polku 11 / 12

I

Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599, k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä

Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II

Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella

Kaarina Joosepintytär -, s. 1632, k. 29.9.1709 Tyrvää hpv

III

Valentin Tuomaanpoika Uppa, Ilomäki, Ranta, s. -2.1669 Ilmajoki, k. 2.12.1741 Ilmajoki

Priita Pentintytär Ollila, Ilomäki, s. 1675 Ilmajoki, k. 11.12.1711 Ilmajoki

IV

Anna Valentinintytär Rasku, Karjanmaa, s. 23.11.1700 Ilmajoki, k. 7.12.1756 Ilmajoki

Jaakko Milkinpoika Karjanmaa, s. 10.3.1699 Ilmajoki, k. 13.7.1762 Ilmajoki

V

Heikki Jaakonpoika Karjanmaa, s. 12.1.1724 Ilmajoki, k. 21.10.1799 Ilmajoki

Liisa Matintytär Jouppusela, Karjanmaa, s. -9.1720 Ilmajoki, k. 5.5.1801 Ilmajoki

VI

Maria Heikintytär Karjanmaa, s. 13.2.1749 Ilmajoki, k. 1.2.1809 Ilmajoki

lisakki Heikinpoika Homi, Karjanmaa, s. 18.4.1733 Kurikka, k. 8.4.1794 Ilmajoki

VII

Mikkii Iisakinpoika Karjanmaa, Latva-Kokko, s. 18.9.1786 Ilmajoki, k. 9.4.1873 Ilmajoki

Justiina Tuomaantytär Latva-Kokko, s. 3.6.1791 Ilmajoki, k. 15.1.1852 Ilmajoki

VIII

Tuomas Mikonpoika Latva-Kokko, s. 5.8.1816 Ilmajoki-Latva-Kokko, k. 31.3.1847 Ilmajoki

Maria Margareta (Kreetta*) Hermannintytär Latva-Nikkola, Latva-Kokko, s. 9.1.1823 Ilmajoki, k. 25.12.1902 Ilmajoki

IX

Kristiina Tuomaantytär Latva-Kokko, s. 16.12.1842 Ilmajoki, k. Ilmajoki

Juho Salomoninpoika Latva-Luoma, Rinta-Kokko I. Pitkämäki, s. 14.6.1834 Ilmajoki, k. 26.10.1913 Ilmajoki

X

Susanna Kristiina Juhontytär Rinta-Kokko, Koivulahti

Juho Kustaanpoika Koivulahti I. Koivuvoja

XI

Martta Kristiina Juhontytär Koivulahti, Viljo Johannes Mikonpoika Yli-Hannuksela,

XII

Aino Heleena Yli-Hannuksela, Röyskö,

Kosti lisakki Röyskö,

XIII

Helena Kristiina Röyskö, Palomäki, Kaukola

HUIMAPÄISET POOMIT MAAILMALLA

Pirjo Hynninen

Juho Jaakonpoika Bom eli Poomi, syntyi 1.6.1829 ja muutti Ilmajolle mahdollisesti sepänoppiin. Siellä hän tapasi Hedvig Antintytär Silta-Lopen. Hedvig, 27.4.1830 Ilmajoki, oli sotilas Antti Iisakinpoika Silta-Lopen ja Hedvig Heikintytär Ollilan tytär.

Pariskunta muutti avioitumisvuotenaan 1849 Ylistaroon. Juho oli ammatiltaan seppä, mutta hän oli lisäksi Haapalan talon Kuusiton torppari. Juho Poomin jälkeläisistä osa käytti nimenä Kuusisto osa Poomi tai Bom tai BOOM., 1960 jälkeläisistä osa haki viralliseksi nimeksi Bohm. Juholle ja Hedvigille syntyi 10 lasta ja heistä 2 kuolee pienenä.

Perhe oli varsin seikkailunhaluista ja ensimmäisenä lähtikin työnperään Venäjälle Valkeasaaren isä Juho jossa hän kuoli 1874. Valkeasaari on aina kuulunut Venäjälle ja se sijaitsi Suomenlahden rannalla ja Suomen ja Venäjän tärkeän rajajoen Siestarjoen varrella. Siestarjoki virtasi Suomen rajajokena. Valkeasaarella oli asetehdas, joka kuului ympäristöineen Suomelle vuosina 1812-1864. Valkeasaari on Inkerin aluetta.

Mahtoiko Juhokin aikoinaan mennä sinne asesepäksi, kuten hänen poikansakin, vai tekivätkö he siellä jotain muita sepän töitä? Valkeasaaren virallinen kieli oli venäjä, mutta alueella puhuttiin myös hyvin suomea, olihan se yksi Inkerinmaan pitäjistä. Äiti Hedvig Antintytär eli Ylistaron Haapalassa kuolemaansa saakka. Hän oli elossa vielä vuonna 1896.

Jaakko Juhonpoika Bom eli Poomi, s. 22.9.1850 Ylistaro k. 15.5.1913 Kivennapa muutti Valkeasaareen 19.5.1875. Hän avioitui Maria Salomonintytär Marjomäen, s.16.4.1856 Ilmajoki, kanssa mahdollisesti vasta Valkeasaarella. Ilmajoen vihityistä tätä paria ei löydy. Maria muutti Valkeasaareen 15.6.1875. Maria oli Salomon Matinpöika Yli-Latvan (Marjomäki) ja Susanna Antintytär Ala-Kauppiilan tytär. Salomon taas oli kaksinkertainen Uppalainen Latva-Nikkolan ja Matti Upan haaroista.

Valkeasaaresta Jaakko (Äijä) muutti perheineen 4.1.1897 Kivennavalle hoitamaan sepän tointa. Tietoa muuton syystä ei ole, mutta olot olivat ehkä muuttuneet jo rauhattomaksi Venäjälläkin sosiaalisen heräämisen takia. Jaakko oli monitaitoinen mies. Sepän työn lisäksi hän oli taitava hevosväliskäri, ja oli kulkenut Valkeasaarella asuessaan hoitamassa hevosia aina Pietaria myöten.

Jaakko oli myös kielitaitoinen mies. Ruotsin hän oli mahdollisesti oppinut sepän ammattia harjoittaessaan jo Pohjanmaalla, olihan Orisbergin ruukilla paljon ruotsinkielisiä seppiä kuten oli Ilmajoen Könnissäkin. Venäjän kielen hän oppi venäjänkielisyssä Valkeasaarella. Hevosväliskärinä hän oli Kivennavalla tutustunut apteekkari Forsmaniin ruotsinkielisen taitonsa vuoksi ja sai useinkin lääkitsevää pirtua hevosten hoitoon. Perimätiedon mukaan myös väliskäri sai oman osansa sairauksien "ennalta ehkäisyyn".

Jaakon seitsemästä pojasta vain yksi, Jaakko Edvard eli Eetu jatkoi Kivennavan kirkonkylässä ammattimaisena seppänä ja hevosväliskärinä isä Jaakon oppien mukaan.

Lapset:

Juho s. 21.2.1876 Valkeasaari, julistettu kuolleeksi Suomessa 25.11.1968.

Hän jäi ilmeisesti rajan taakse, sen sulkeuduttua vuonna 1918. Hänestä ei kuitenkaan näy merkintää Kivennavan rippikirjoissa tuon ajankohdan jälkeen.

Seppä Jaakko Juhonpoika Poomi-Bom.

Antti August s. 11.8.1877, julistettu kuolleeksi 25.11.1968. Hän oli muuttanut perheensä kanssa Sevastopoliin, jossa toimi virallisena kirjurina.

Jaakko Edvard (Eetu) s. 6.10.1879 Valkeasaari. Seppä. Pso 2 Maria Pyykkö. 5 lasta.

Ammuttu punakaartilaisena Kivennavalla 7.5.1918.

Perheen lapsista Arvi toimi Ruokolahdella autoilijana ja hänen poikansa Heikki on toiminut LVI-insinööri-toimiston toimitusjohtajana, sekä monissa luottamustehtävissä.

Alfred s. 17.1.1882 Valkeasaari k. 9.3.1884 Valkeasaari

Oskar Bohm s. 29.4.1884 Valkeasaari k. 12.7.1932 Rovaniemi pso Kirsti. Kasööri.

Sakari s. 8.1.1888 Valkeasaari k. 26.3.1918. Kauppa-apulainen. Sota-arkiston tietojen mukaan hänet pakotettiin taistelemaan punakaartilaisien rintamalle, jossa hän myös kuoli.

Matti s. 1.7.1890, julistettu kuolleeksi 1.1.1981.

Iida Maria s. 8.3.1895 Valkeasaari k. 28.1.1985 Turku. Pso kansakoulunopettaja Juho Laine.

Lyydia Emilia s. 8.8.1897 Kivennapa

Olga Hilja s. 25.5.1901. Loikkasi Neuvostoliittoon jo nuorena. Hänen olinpaikastaan ei ole tietoa.

Sisar Idan mukaan, Olga olisi ollut ison hevossiittola kolhoosin ratsastava hoitaja.

Juho Juhonpoika s. 17.4.1854 pojan perhe niinkään seurasi Valkeasaareen. Hän oli avioitunut Sanna Liisa Jaakontytär Perälän s. 26.10.1858 kanssa 6.12.1878. Heidän ensimmäinen lapsi syntyi Ylistarossa ja viimeinen rippimerkintä oli Ylistarossa vuonna 1881, jonka jälkeen perhe muutti Valkiasaareen.

Lapset:

Juho Viliam s. 24.2.1879 Ylistaro, Haapalan Kuusiston torpasa, lähti Amerikkaan 1900

Jaakko Vihtori s. 28.3.1883 Valkiasaari, Venäjä k. 12.5.1946 USA

Mari Elisabet s. 2.12.1885 Valkiasaari, Venäjä k. USA 23.1.1978, julistettu kuolleeksi

Antti Oskari s. 25.1.1889 Valkiasaari, Venäjä k. 16.6.1955 USA

Tuomas Edvard s. 4.1.1892 Valkiasaari, Venäjä k. 13.5.1969 USA
Pso Maria Korhonen s. 23.2.1891 Taipale

Antti Juhonpoika Poomi s. 14.11.1856 Ylistaro k. 28.10.1878 Pietarissa

Antin kerrotaan lähteneen Pietariin 1878 tietämättä missä asui ja hänestä ei kuultukaan mitään sen jälkeen.

Mahtoiko Antti joutua rikoksen uhriksi, kuolemansyystä ei ole rippikirjassa mainintaa, vaikka perhe onkin saanut tietää hänen kuolinaikansa.

Liisa Juhontytär Poomi I. Bom s. 21.3.1859

Liisakin päätti lähteä Valkiasaareen vuonna 1879. Rippikirjoissa mainitaan Liisan avioituneen Venäjällä. Näkyvissä on vuosiluku 1886, joka saattaa olla naimisiinmenovuosi.

Hedvig Juhontytär Poomi I. Kuusisto s. 30.12.1861 Ylistaro
Pso 15.5.1884

Räätäli Antti Kustaa Pollari s. 4.11.1857 Ylistaro, Pollari

Lapset:

Juho Alfred s. 27.3.1885 Ylistaro k. 1.12.1893 Ylistaro

Ida Justiina s. 26.9.1886 Ylistaro k. 23.3.1889 Ylistaro

Maria Emilia s. 8.2.1889 Ylistaro

Fanny Elisabet s. 17.7.1891 Ylistaro k. 7.8.1893 Ylistaro

Juha Valfrid Antinpoika s. 1.2.1894 Ylistaro

Kustaa Verner s. 13.8.1896 Ylistaro

Kaksostytöt

Ida Juhontytär s. 29.4.1865 Ylistaro

Ei ollut aviossa vielä 1894, jolloinko oli palannut Ylistaroon Vöyryltä.

Emilia s. 29.4.1865 Ylistaro

On piikomassa Ylistarossa useammassakin paikassa, eikä aviossa vielä 1896.

Matti Stefan Juhonpoika Poomi s. 4.7.1868 Ylistaro k. 25.3.1873 Ylistaro

Anna Kristiina Juhontytär Poomi s. 31.8.1872 Ylistaro

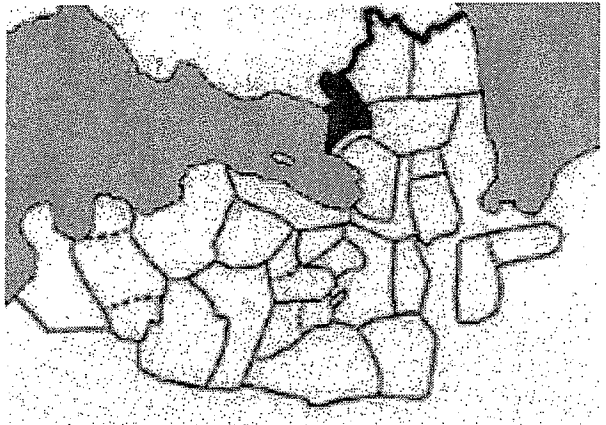
Muutti Amerikkaan ja avioitui siellä 6.10.1894.

Pso. Jaakko Oskari Jaakonpoika Mäenpää . 27.11.1871 Isokyrö

Matti Juhonpoika Poomi s. 26.7.1874 Ylistaro

Lähteet: Ylistaron rippikirjat

Jaakko Juhonpojan tiedot pojan- pojan-poika Heikki Bohmilta

Valkiasaaren sijainti kartalla

KERTOMUS VÄHÄNKYRÖN PITÄJÄSTÄ 1802

Kirjoittanut Henrik Wegelius

Rykmenttipastori Kuninkaallisessa Pohjanmaan ryk-mentissä.

Alkuperältään ruotsinkielinen teos, palanut Turussa, mutta nyt 9.9.1837 jäljennetty.

Omistanut teoksen Suomen Kirjallisuuden Seuralle, jonka jäsen hän oli. Toimi tuohon aikaan provastina ja kirkkoherrana Oulussa.

Suora lainaus Eteläpohjalaiset Juuret 3/2009

Puhtaaksikirjoittanut dosentti Aarne Läntinen

HISTORIA

Historiallisista johdoista, niin kauas kuin ulottuvat muinaisuu-teen, havaitaan uskottavaksi, että Suomen-maan vanhimmat asujamet olivat lappalaisia, joita sitten heidän myöhemmin maahan tulleet sukulaisensa suomalaiset tunkivat pohjaiseen päin. Monet Suomen seudut, niin kuin Lapreski, Lapväärti, Lapinsaari ja Lappajärvi ovat merkkejä, jotka täällä säilyttävät heidän muistoansa.

Suomalaisten elantotapa vanhimpina aikoina oli sellainen, ettei herättänyt naapurien huomiota eikä kateutta. Ja elivät epäime-mättä niin kuin Pohjois-Amerikan villit tähän aikaan: metsäs-tivät, kun tuli nälkä, ja suojelivat itseänsä pakkaselta tapettu-jen eläinten nahoilla; mutta, vähittäin puuttuen ennen helppoa otuksen saalista, kääntyivät he maanviljelykseen ja karjanhoi-toon, jotka vähemmällä vaivalla ja enemmän varmuudella va-rustavat harjoittajiansa välttämättömmillä tarpeilla. Niiden keinojen puutteessa, joita valistuneemmilla kansoilla on, säi-lyttääksensä jälkimaailmalle muistoa synnystään ja elinvaiheis-taan, ovat Suomen esi-isät jättäneet meidän pimeään tietämät-tömyyteen mainetöistänsä ja hallitusjärjestelmästänsä, joka to-

sin antaa aukean alan moninaisille arveluille, mutta myöskin to-distaa, että he ilman sitä ulkonaista viljelystä, josta useat hei-dän aikalaisensa ylpeilevät, ovat eläneet luonnollista ja hiljaista paimenelämää.

Kuningas Eerikki Pyhä, jota kehoitti ja seurasi piispa Henriikki, teki vuoden 1157 vaiheilla kääntämis-retkensä Suomeen ja kas-ti taikka murhasi ne, joiden tykö tuli, siinä vakuutuksessa, että se olisi palvelus Jumalalle ja kristillinen työ pakanoita kohtaan. Silloin rakennettiin Etelä-Suomessa sinne jätetyn utteran piis-pan huolenpidosta muutamia kirkkoja, ja eteläisen rannan val-loittivat ruotsalaiset, jotka maahan jätettiin. Ettei kääntymys kuitenkaan ollut vakaantunut eikä yleinen, sopii päättää paavi Gregorius IX:nen vuonna 1237 Upsalan arkkipiispalle ja hänen alamaisillensa piispoille lähettämästä kirjeestä, missä hän ke-hoitti ruotsalaisia sodalla kristinuskoon takaisin saattamaan us-kosta luopuneita hämäläisiä, joista kerrotaan, että olivat julmia ja hirmumielisiä, murhasivat, silpoivat, polttivat ja epäjumaliil-lensa uhrasivat pappeja ja kastettuja lapsia, minkätähden kaik-ki, jotka antoivat merkitä itseänsä ristillä retkeksi näitä raakalai-sia vastaan, saivat saman synteinanteeksiannon, joka oli luvattu Pyhän maan taksin voittajille.

Tämän johdosta kuningas Eerikki Eerikinpoika Sammalkieli päästyensä rauhaan valtakunnassa vuonna 1249 lähetti sotajoukon, joka kuninkaan langon Birger-jaarlin johdolla astui maalle Vaasanseudulla ja pystytti ristin turvaksi niille, jotka tahtoivat vastaanottaa kristinuskon, sekä hyökkäsi meren likitie-noilla linnoitettujen hämäläisten päälle, jotka voitettiin ja ahdistettiin sisämaahan.

Tämä retki vahvisti, jospa ei kohta vilpitöntä kristillisyyttä, kuitenkin epäilemättä Ruotsin ylivaltaa maassa, jota tulevaisuudeksi vielä turvattiin Birger-jaarlin perustamalla Hämeenlinnan linnalla sekä rantamaahan jätetyllä ruotsalaisella kansalla. Siitä ajasta tiedetään varmaan Pohjanmaan kuuluneen Ruotsin kruunun alle. Nyt rakennettiin kirkkoja maahan, ja rannikko, jonka ruotsalaiset omistivat, jaettiin eteläisellä Pohjanmaalla kahteen pitäjään — Mustasaareen ja Pietarsaareen. Edellisestä lienee Närpiö joku aika sen jälkeen eroitettu eri pitäjäksi.

Vuonna 1329 Maunu-kuningas määräsi Salon ja Kemin talonpoikaiselle kansalle velvollisuudeksi kymmenyksen tekemiseen piispalle ja papeille; ja todennäköiseltä näyttää, että pohjaisen Pohjanmaan asujamat melkein siihen aikaan saivat opettajia, sekä että Salo ja Kemi siellä olisivat ensimmäiset pitäjät ja paikat, mihin kirkkoja rannettiin.

Isonkyrön pitäjä ollen liki sitä paikkaa, missä Birger-jaarli maale nousi, on myös saanut ensimmäisen nimensä tästä kääntämisretkestä. Sillä se on kieltämättä ensimmäinen suomalainen seurakunta Pohjanmaalla, niin kuin sen vielä seisova kivikirkko todistettavasti on vanhin, jonka voipi nähdä päätyyn hakatusta vuosi-luvusta 1304. Lapua, Ilmajoki, Laihia ja Vähäkyrö sekä osa Vöyristä kuuluivat Isonkyrön pitäjään ja erotettiin siitä viidenentoista vuosisadan jälkeen.

Nimi Kyrö on suomalainen ja johtuu Hämeestä, jonka asujamat vanhaan aikaan kalastivat Isossakyrössä, vähittäin asettuivat sinne asumaan ja siirsivät nimen uudelle kotipaikallensa Hämeenkyröstä. Tämä lienee myöskin syy, miksi Ericus Olai kutsuu paikkaa, minne Birger-jaarli tuli laivastoinensa, hämäläisten satamaksi.

Kuningas Eerikki XIV:n aikaan mainittiin Isonkyrön pitäjää ruotsalaisella nimellä "Kyrovominne". Asema tekee mahdolliseksi, että Isonkyrön ja Vähäkyrön pitäjät sekä Koivulahden kappeli Mustasaaren pitäjässä ovat olleet saaristona muutamia satoja vuosia takaperin. Koko tämä itäinen ranta on matala ja loiva, ja kun vesijättö Vaasan ympärillä on niin silminnähtävä, että missä 30 vuotta sitten kalastettiin, nyt heinää tehdään, ei sovi pitää uskomatoinna, että meri 500 vuotta takaperin on mennyt syvään sisämaahan eikä ainoastaan matalain nevain yli, vaan myöskin niiden monien paikkain yli, missä nyt on peltoja ja niittyjä.

Merenpohjan savea tavataan kaikkialla. Laivan ankkurikin ja runkoja on kaivettu Isostakyröstä sekä Terva-nevan suosta Laihian pitäjässä. Huomattava on myös, että kaikki kivirauniot näissä pitäjissä ovat ylänköpaikoilla. Nämä ovat ainoat muinaisuuden jäännökset ja ruotsalaisten soturien lepo-paikat, jotka täällä ovat nähneet viikinki- tai ristiretkiensä lopun, kun maan asujamat heille ovat vastarintaa tehneet. Sellaisia on Vähäkyrön pitäjässä ja Tervajoen kylässä koko 19 kappaletta pienessä piirissä, eivätkä ne muuallakaan ole harvinaiset. Ne ovat kukkulain näköisiä ja rakennetut ympyrään pannuista kivistä, jotka ovat lähinnä maata isompia. Muutamat rauniot ovat 9-10 kyynärää poikki mitaten ja 3-4 kyynärän korkuiset, toiset vähempiä — luultavasti vainajan arvon ja rikkauden mukaan. Niistä on vielä myöhempinä aikoina löydetty hiiliä, tuhkaa, isompia ja vähempiä kultasormuksia, vasken kuparin ja raudan kappaleita sekä sekametallin, väriänsä kullan muotoisen, joka on kuulunut aseisiin taikka ratsaskaluihin. Kreikkalaisten keisarien Zenon (kuoli 500) ja Phokaan (kuoli 610) kultarahoja, joita täältä on ilmi kaivettu, on lähetetty Kuninkaalliseen rahasäiliöön. Ruotsalaiset ja norjalaiset, jotka palvelivat Konstantinopolin hovissa, ovat epäilemättä tuoneet myötänsä nämät rahat, sitten kun heidän schweitsiläisten tavalla on tullut ikävä kotia.

Pohjanmaan aikakirjoissa ovat vuodet 1496, 1517, 1589 ja 1590 merkittäviä venäläisten maahan hyökkäämisestä ja julmasta menettelemisestä. Vuonna 1597 käytiin niin sanottua Nuijasotaa kovalla kiukulla, ja vanhat mainitseva vielä yhtenä seudun merkittäviä onnettomuuksista tappelun, joka samana vuonna tapahtui Ilmajoella kuningas Kaarle IX:n ja kuningas Sigismundin joukkojen välillä, missä melkein kaikki miehenikäinen väki Vähäkyrönkin pitäjistä tapettiin eli hukutettiin.

Vuonna 1607 Vähäkyrön pitäjä, jonka nimi oli silloin Alastaro ja joka oli Isonkyrön kappeli, tästä eroitettiin, jolloin siihen laskettiin 16 taloa Mustasaaren pitäjistä eli nykyinen Merikäärn kylä, sisältävä tähän aikaan 22 taloa.

Kamreeri Joh. Ollesonin Vähäkyrön pitäjistä 1608 tekemässä maanjaossa ei mainita Tervajoen ja Hiiripellon kyliä; ne lienevät seurakuntaan myöhemmin yhdistetty Isostakyröstä.

Vuodesta 1651 vuoteen 1674 annettiin Vähäkyrö lääniksi valtionrahaston hoitajalle, kreivi Gabriel Oxenstiernalle. Tämän pitäjän vaiheet ja onnettomuudet ovat olleet yhteiset koko maalle. Kulku-taudit, niin kuin rutto 1710, ja useat katovuodet, niin kuin vuosina 1695, 1696 ja 1697, ovat tehneet isoja ja hävittäviä tuhoja sekä turmelleet kaikki mitä ahkeruus ja toimi oli pyytänyt parantaa. Mutta erin-omahtain oli venäläisten hyökkäys ja Isonkyrön tappelu 19. päivänä heinäkuuta 1714 kaikkine onnettomine seurauksineen tälle pitäjälle sitä tuntuvampi, koska melkein kaikki mihekäs väestö syntymäseutunsa puolustamisen halusta innostuneena tässä lyötiin tahi vangittiin; ja tämä seutu, missä maan valtatiet yhdistyivät, oli kokouspaikka kulkeville ja lepäville vihollisille, aina avoimna heidän hurjalle irstaisuudelleen. Ne 144 miestä tästä pitäjistä, jotka tappelussa kaatuivat isänmaan puolesta, ansaitsivat kukin erittäin maitsemista, mutta heidän muistonsa elää kuitenkin jälkeentulevissa ja on merkitty pitäjän asiakirjoihin. 112 miestä sitäpaitse, osasta tappelussa osasta jäljestäpäin, vangittiin ja vietiin Venäjälle. Monta ihmistä murhattiin kipeillä kidutuksilla huoneissansa, niiden seassa kappalaisen H. Mulloviuksen vaimo, ja seurakunnan lukkari hirtettiin kirkonmaalla. Julmia murhatöitä harjoitettiin myöskin vaimoja ja lapsia kohtaan. Älkööt koskaan sellaiset hirmuiset kauhistukset kuin siihen aikaan tehtiin, enää tahriko historiaa ja häväiskö ihmiskuntaa!

Isompi joukko pakeni onnettomuutta ja hävitystä, jottei koko pitäjistä tappelun jälkeen ollut muuta kuin kolme miestä, ukkoja ja poikia lukematta.

Kurjuus oli iso, ja koko 17 elävää ihmistä söivät sudet täällä suuhunsa seuraavana vuonna. Päällikköjä ei onnettomain tappeluin jälkeen aina lempeästi arvostella; sentähden on tahdottu uskoa, että jos ruotsalainen kenraali olisi ennen mennyt vihollista vastaan ja tavannut hänen ahtaammassa paikassa taikka myöskin luotettavilla tiedustelijoilla estänyt armeijansa kaartamisen, olisi tappelu onnellisemmin päättynyt.

Sitten kun vihollinen 1721 syksyllä rauhan tehtyä oli täältä lähtenyt, palasivat pakolaiset ja rohkenivat taas viljellä autiota maata. Vitkaan parenevat niin syvät haavat; kuitenkin korjaa aika ja uusi sukupolvi isoim-matkin vammat. Tuskin olivat asujamat vähän tointu-neet, ennen kuin taas peljästyivät maahan marssivia venäläisiä husaareja, jotka Lappeenrannan tappelun ja Helsingin pakkosovinnon jälkeen saapuivat tänne syys-kuulla 1742, mutta ne eivät nyt käyttäytyneet niin pahain maan asujamia kohtaan, vaan pyysivät hävittämään edellisellä kerralla tehtyjen julmain töiden muistoa. Vihollisessa on hellyys hiljaisia aseettomia ihmisiä koh-taan kiitettävä, ja kenraalit Keith ja Kinderman ovat hyvällä järjestyksellään, oikeudellaan ja ihmisellisyydellään ansainneet, että heitä Suomessamme kunnioituksella muistetaan.

Vuonna 1743 palasivat nämät sotajoukot Venäjälle, ja sittemmin on maa melkoisesti vaurastunut viljelyksessä ja väen paljoudessa, joka on kasvanut enemmän kuin 2-kertaiseksi entisestä, vaikka viimeinen Suomen sota, kovat kulkutaudit ja katovuosi 177 ovat olleet tuntuvat ja tuottaneet pahoja haittoja edistymiselle.

AXEL LEPPÄLÄN MUISTOPUHE

Richard Leppala

Me olemme tänään täällä suremassa edesmennyttä Axel Leppälää, mutta myös juhlimassa hänen elämäänsä. Ja elämää se olikin kaikki 94 vuotta.

Axel syntyi 1913 Herbsterissä, Wisconsinissa USA:ssa. Hän kasvoi perheen maatilalla, jossa hänen isänsä oli puuseppä, seppä ja maanviljelijä. Axel eli siis koneiden ympäröimä. Suuri pörsöromahdus tuli, kun hän oli 15-vuotias ja jo nuorella iällä hän oppi mitä kova työnteko ja omavaraisuus on. Näillä tekijöillä oli eittämättä suuri vaikutus hänen elämäänsä.

Axel kertoi mielellään tarinoita kuinka hän poikana hankki taskurahansa kasvattamalla ja myymällä mansikoita, pyydystämällä kärppiä talvisin ja lataamalla vanhoja auton akkuja kotitekoisella tuulimyllystä voimansa saavalla generaattorilla. Hän oli hyvin kekseliäs ja aina rakentamassa tai korjaamassa jotakin.

Silloin kun hän ei tehnyt töitä, hänen rakkaimpia harrastuksiin oli kalastus, metsästyks ja ulkoilu. Rakkaudesta puheen ollen, joskus 30-luvulla hän tapasi paikallisissa tansseissa tytön nimeltään Esther Mikkola. Miten kauan he seurustelivat, en tiedä, mutta 1938 he menivät naimisiin. Näihin aikoihin he muuttivat Duluthiin ja Axel meni töihin paikalliseen Chevrolet-myyntälään korjaamaan autoja. Tässä työpaikassa hän työskenteli 41 vuotta aina eläkeikänsä saakka.

Mekaniikan lisäksi hän oli hyvin kiinnostunut elektroniikasta ja opetteli itsekseen kuinka rakennetaan radioita. Kun televisio tuli mukaan kuvaan 1950-luvulla, hän alkoi myydä ja korjata niitä. Televisiot olivat tuohon aikaan hyvin epäluotettavia ja TV-korjaajat tekivät kotikäyntejä laukku täynnä elektroniputkia saadakseen TV-vastaanottimet toimimaan. Siitä huolimatta, että Axel oli päättänyt lukion, hänellä ei ollut muodollista koulutusta mekaniikkaan tai elektroniikkaan. Hän oli täysin itseoppinut, joten oli hyvin merkillepantavaa, että hän suoriutui työstä. Monikaan ei tiedä, että Axelilla oli itse asiassa amerikkalainen patentti laitteeseen, jonka hän keksi saadakseen autot toimimaan pidempään korjausten välillä. Sen ajan autot tarvitsivat yhtä paljon korjausta kuin televisiotkin.

Kasvuikäsiäni 1950-luvulla en nähnyt paljoakaan isääni, koska hän oli niin kiireinen kahden työnsä kanssa. Kun kysyin äidiltäni miksi, äiti vastasi, että hän työskenteli niin kovasti huolehtiakseen meistä. Äiti hoiti kotia ja huolehti kaikesta muusta. Mutta meillä oli aina viikonloput. Jo ennen kuin synnyin jokainen viikonloppu vietettiin mökillä Brule Riverillä. Se ei ollut kaukana sieltä, missä äitini varttui. Itse asiassa isä osti mökkitontin äitini isältä. Uskon, että Brule oli paras paikka maailmassa molemmille vanhemmilleni.

Axelistä tuli hyvin arvostettu kalamies. Hänestä kirjoitettiin sanomalehtiartikkeleita ja hänen kanssaan tehtiin kalastusaiheisia televisio-ohjelmia. En tajunnut miten tunnettu hän oli ennen kuin muutin St. Pauliin 1979 ja menin töihin 3M:lle. Kun ensimmäisenä työpäivänäni minut esiteltiin vanhemmalle insinöörille, hän kysyi olisinko sukua Axelille. Kerroin hänen olevan isäni. Vastaus, jonka sain, oli "olen tuntenut Axelin vuosia hänen kalastuspaikaltaan, todennäköisesti jo ennen kuin sinä olet syntynyt". Kalastus oli isän todellinen intohimo. Brulessa hän myös rakensi suurimman projektinsa – sillan yli virran. Ilman mitään rakennusalan koulutusta hän ja ystävänsä Bill Moline rakensivat kannatinsillan yli koko joen. En osaa kuvitella millaiset luvat siihen tarvittaisiin nykyään. Siihen aikaan kukaan ei kysynyt, se vain tehtiin.

Teini-ikäisenä menetin mielenkiintoni mökkiin enkä mennyt sinne enää niin usein. Vasta vuosia myöhemmin arvostin paikan kauneutta ja seesteisyyttä. Sen täytyi olla 1990-luvun alussa, sen jälkeen kun Denise ja minä olimme muuttaneet St. Pauliin, kun sain eräänä päivänä puhelun isältä: "Miksi ette tulisi tänne viikonlopuksi Bruleen, syyskausi alkaa". Ensimmäinen reaktioni oli, voi ei, hän on parantumattomasti sairas ja tämä on hänen viimeinen eleensä". Mutta hänellä ei ollut huonoja uutisia, hän vain yritti saada uudelleen yhteyden meihin.

Joka tapauksessa menin sinne ja hän ja hänen kalastuskaverinsa Chuck Leffel järjestivät minulle tarvittavat kalastusvarusteet. Sitten isä vei minut suosikkikalastuspaikkaansa ja huolellisesti selitti oikean tekniikan vetää viefettä oikeaan kohtaan. Muuttaman kokeilun jälkeen sain ison kalan. Hän juoksi edestakaisin joella ja hyppi ilmaan. Isä huusi ohjeita minulle – "pidä vapasi ylhäällä, pidä linja tiukkana, älä anna sen mennä risukkoon". Mutta olin liian innoissani ja menetin kalan. Jälkeenpäin, kahvila mökillä, jouduin kuuntelemaan kaikki tekniikkavirheet. Minulle selvisi, että oli hyvä, että menetin kalan. Jos olisin saanut sen, olisi se merkinnyt, että kuka tahansa olisi voinut saada jättikalan. Tämä vain vahvisti totuutta, että pitää olla erikoistaitoja ollakseen hyvä kalamies. Ja hän todella oli.

Kun poikani tulivat riittävän vanhoiksi, otin myös heidät mukaan joelle. Kun Alex sai ensimmäisen taimenensa, en tiedä kumpi oli enemmän innoissaan, hän vai isoisänsä. Kerran myöhemmällä kalastusreissulla pojat saivat heitettyä ongenkoukun Axelin huueen. Meidän täytyi mennä Superioriin ensiapuun, että se saatiin poistettua. Isä osoitti suurta kärsivällisyyttä ja ymmärrystä, jopa ilmoittaessaan henkilökunnalle, että hänen poikansa oli saanut koukkuunsa suuren kalan – hänet! Kun koukku oli poistettu, tarjouduin viemään hänet takaisin kotiin, mutta hän sanoi, että vielä on paljon kalastettavaa ja menimme takaisin joelle.

Axel oli monilahjainen mies. Hän saattoi ottaa minkä tahansa soittimen ja muutaman minuutin kuluttua soittaa sävelmän – ei hyvin, mutta niin hyvin, että sävelmän tunnisti. Yksi lukiokavereistani, joka tunsu isän, sanoi kerran: "Tiedäthän, isäsi on renessanssi-ihminen!" Ja kai hän tavallaan olikin.

En halua antaa vaikutelmaa, että hän oli täydellinen kaikin tavoin. Hänellä oli luonnevikansa kuten meillä kaikilla. Hän saattoi olla hyvin itsepäinen ja kontrolloiva. Ja kun tuli puhe rahasta, hän oli hyvin säästäväinen. "Maksa aina käteisellä äläkä koskaan osta mitään, mihin sinulla ei ole varaa" ja "miksi maksaa toiselle, kun voit tehdä asian itse" olivat hänen vakiolauseitaan. Olen varma, että se oli suuren laman vaikutusta. Kuitenkin kaupissaan ihmisten kanssa, sekä mekaanikkona että TV-korjaajana, hän oli aina rehellinen, reilu ja luotettava. Luulen, että rehellisyys ja ahkeruus ovat parhaita sanoja kuvaamaan häntä. Ja hänellä oli aina positiivinen asenne ja luottamus siihen, että pystyi selviämään kaikesta.

Nyt olemme tulleet hänen elämänsä loppuun. Miten pitkä ja palkitseva se onkaan ollut. On paljon kertomuksia, joita voisoin kertoa teille: Miten hän putosi hirvien passilavalta, mursi solisluunsa ja jatkoi metsästystä käsi kantositeessä tai miten hän minun saadessani ajokortin osti 100 dollarin Convairin, etten pyytäisi saada lainaksi hänen uutta Impalaansa. Aika ei kuitenkaan riitä kertomaan kaikesta siitä.

Axelin elämän loppuvaiheessa kysyin häneltä miten hän pärjää. Hän vastasi, että hänellä oli kipuja ja särkyjä, mutta ei mitenkään pahasti hänen ikäiselleen. "Se on hinta, joka on maksettava pitkästä elämästä", hän sanoi. Minulle tuli tunne viimeisten keskustelujemme jälkeen, että hän ei olisi muuttanut mitään eikä katunut mitään elämässään. Hänestä oli lohdullista tietää, että hänen sisarensa olivat hänen tukena. Ja hän kertoi lukemattomia kertoja kuinka ihmeellinen nainen äitini oli. Muistatohan Frank Sinatra'n laulun "I Did It My Way"? Juuri sellainen kuvaa hänen elämänsä. Voisimmepa kaikki olla yhtä onnekkaita.

Oletteko joskus nähneet kuvia Uuden Englannin hautausmaista, joiden hautakivissä lukee: "tässä lepää se ja se". Axelin omassa pitäisi lukea "tässä lepää mies, joka osasi rakentaa ja korjata mitä tahansa".

Esivanhempien polku

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599, k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä

Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella
Kaarina Joosepintytär -, s. 1632, k. 29.9.1709 Tyrvää hpv

III
Matti Tuomaanpoika Uppa, s. 1660 n. Ilmajoki, k. 1717 Ilmajoki
Liisa Yrjänäntytär Seppälä, Uppa, k. 1.5.1699 Ilmajoki haud.

IV
Jaakko Matinpoika Uppa, s. 24.2.1684 Ilmajoki, k. 4.4.1758 Ilmajoki
Kaarina Jaakontytär Korhonen, Latva-Nikkola, Ala-Uppa, s. 25.11.1683 Ilmajoki kpv, k. 12.7.1772 Nurmo

V
Iisakki Jaakonpoika Uppa, Pajuluoma, s. -7.1727 Ilmajoki, k. 27.10.1800 Nurmo
Anna Taaveintytär Sorvari, Pajuluoma, s. -9.1730, k. 17.7.1807 Nurmo

VI
Iisakki Iisakinpoika Pajuluoma, s. 6.8.1763 Ilmajoki Toukkala, k. 8.9.1828 Nurmo
Liisa Jaakontytär Huhtala, Pajuluoma, Ala-Jouppi, s. 12.9.1761 Seinäjoki, k. 17.10.1831 Nurmo

VII
Juho Iisakinpoika Pajuluoma, s. 30.12.1786 Seinäjoki, k. 15.7.1856 Seinäjoki
Maria Erkintr' Latvakallistaja, Pajuluoma, s. 8.8.1791 Nurmo, k. 18.9.1842 Seinäjoki

VIII
Erkki Juhonp Pajuluoma, s. 3.10.1821 Seinäjoki, k. 25.3.1892 Seinäjoki
Liisa Mikintytär Hallila, Pajuluoma, s. 26.11.1821 Seinäjoki, k. 24.3.1893 Seinäjoki

IX
Maria Lovisa Erkintr Pajuluoma (Leppälä), s. 26.1.1851 Seinäjoki
Matti Hermannin Ahlberg (Leppälä), s. 5.1.1848 Seinäjoki, k.

X
Matti Matinp Ahlberg, Leppala, s. 17.4.1885 Seinäjoki, k. USA
Susanna (Sanna) Juhantytär Ramström, Leppala, Leppälä, Rauhala, s. 24.5.1880 Seinäjoki, k. Herbster, Wisconsin, USA

XI
Axel Raphael Matinpoika Leppala, Herbster, Wisconsin, USA
Esther Engaborg Mikkola, Leppala

XII
Richard Curt Axelinpoika Leppala

RAINE PANULA

S. 21.4.1920 HELSINKI

K. 8.5.2009 HELSINKI

Pirjo Hynninen

Raine Panulan isänäiti lähti Lapualta Helsinkiin jo vuonna 1886. Rainen isä Kauko Panula toimi toimistopäällikkönä ja äiti oli tavan mukaan kotiäiti, olihan perheessä peräti 7 lastakin. Perhe muutti vuonna 1930 Laivanvarustajankadulle. Perheellä oli tietenkin tiukkaa suuren perheen elättämisessä ja hänen äitinsä Elmi olikin mielissään, kun sai naapuritalossa asuvan oppasukuisen näyttelijätären Hilma Tähtisen pojan vanhoja vaatteita omille lapsilleen. Raine oli perheen vanhin eikä leikkiverreiksi ollut heti oman perheen lapsia, joten naapurin lasten kanssa leikittiin ulkosalla ja pelattiin ja harrastettiin erilaisia urheilulajeja ja siihen antoi hyvän mahdollisuuden lähistöllä oleva ranta-alue. Pojat perustivat jopa urheiluseuran nimeltä Kaivopuiston Urheilutoverit.

Hän kirjoitti ylioppilaaksi Suomalaisesta lyseosta. Hän työskenteli pitkään Postissa. Myöhemmin hän siirtyi Suomen Pankkiin, josta eläkkeelle siirtyessään oli valtuustosaston päällikkö.

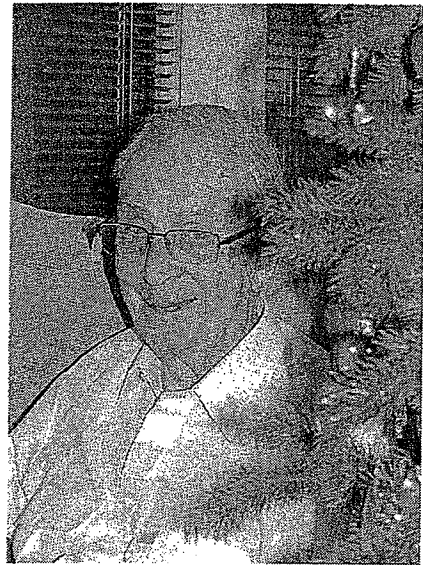
Hänen mieluisimpia harrastuksiaan oli historia ja sukututkimus, valokuvaus, musiikki ja politiikka. Hän nautti myös lukemisesta ja ennen kaikkea elämäkerroista. Hän oli myös Upan sukuseuran aktiivijäsen ja kannusti seuran toimintaa monin eri tavoin. Raine nautti myös luonnossa liikkumisesta niin pitkään kuin hän oli siihen kykenevä.

Raine myös osallistui sotaan ja toimi myöhemmin aktiivijäsenenä ja puheenjohtajanakin Tapiolan reserviupseereissa.

Suomen rintamamies kirjassa hänestä mainitaan seuraavaa: Ts: 1DE,2DE,11DE,23DE. Karj.kannas, Laatokka. JS:VI AKE, Yht EROI, Aunus, Pohjois-Suomi. VR4,vänr 41, ltn 44, ylil 68.

Hän oli kahdesti aviossa ja hänelle syntyi molemmista liitoista kaksi lasta.

Raine menehtyi 89-vuotiaana pitkään sairastettuaan ja hänet haudattiin Espooseen veteraaneille varatulle hautauspaikalle.

Esivanhempien polku

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599, k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä
Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella
Kaarina Joosepintytär -, s. 1632, k. 29.9.1709 Tyrvää hpv

III
Erkki Tuomaanpoika Uppa, Latva-Nikkola, s. -5.1674 Ilmajoki, k. 11.5.1738 Ilmajoki
Valpuri Jaakontytär Latva-Nikkola, s. 29.4.1681 Ilmajoki, k. 17.12.1758 Ilmajoki

IV
Elias Erkinpoika Latva-Nikkola, s. 5.7.1705 Ilmajoki, k. 12.6.1776 Ilmajoki
Liisa Matintytär Kaukonen, Latva-Nikkola, s. -6.1712 Ylistaro, k. 17.7.1744 Ilmajoki

V
Elias Eliaanpoika Latva-Nikkola, Ala-Penttilä, Ala-Kojola, s. 22.7.1741 Ilmajoki, k. 2.9.1808 Lapua
Maria Matintytär Ala-Penttilä, Ala-Kojola, s. 8.12.1749 Nurmo, k. 15.4.1806 Lapua

VI
Matti Eliaanpoika Ala-Penttilä, Ala-Kojola, s. 17.9.1767 Nurmo, k. 11.5.1809 Lapua, Ala-Kojola
Valpuri Jaakont. Rinta-Teikari, Ala-Kojola, s. 14.12.1765 Lapua, k. 7.1.1843 Lapua, Alakojola

VII
Elias Matinp. Alakojola, s. 3.12.1799 Lapua, k. 17.11.1883 Lapua
Susanna Matint. Panula, Alakojola, s. 10.1.1802 Lapua, k. 4.11.1864 Lapua

VIII
Maria Valpuri Eliaant. Alakojola, Panula, s. 5.10.1826 Lapua, k. 11.8.1903 Lapua
Iisakki Heikinpoika Sipilä, Panula, s. 8.1.1821 Lapua, k. 16.5.1868 Lapua

IX
Anna Iisakintytär Panula, s. 27.9.1863 Lapua, k. Helsinki

X
Armas Kauko Amos Panula, s. 12.4.1894 Helsinki, k. Helsinki
Elmi Elina Forsström, Panula, s. 23.2.1896 Tampere, k. Helsinki

XI
Raine Osmo Kaukonp. Panula, s. Helsinki, k. Helsinki

HARRASTELIJARUNOILIJA MATTI NIKKOLA

Jukka Pasanen

Isoäitini isä Matti Nikkola oli hyvin monipuolinen mies. Hän oli maanviljelijä, kirkkoneuvoston jäsen, pyhäkoulun opettaja, seura-puhuja, musiikkimies ja runoilija. Matti Nikkola oli syntynyt Lapuan Haapa-koskella Fräntin talossa 1. helmikuuta 1886 Mikko Jaakonpoika Knuutti-Nikkolan ja Kaisa Juhontytär Fräntin kolmantena lapsena. Kaikkiaan perheeseen syntyi kahdeksan lasta, kolme poikaa ja viisi tytärtä.

Matti Nikkola kuului Upan sukuun isänsä Mikon kautta, joka oli kotoisin Ilmajoen Knuutti-Nikkolasta, mutta hän oli muuttanut kotivävyksi Lapuan Haapa-kosken Fräntiin ja saanut haltuunsa osan Fräntin talosta. Matti Nikkolan isoäidin isoisän isoisä Erkki Tuomaan-poika Uppa oli puolestaan tullut aikoinaan kotivävyksi ja isännäksi Ilmajoen Latva-Nikkolaan, josta Knuutti-Nikkolan talo oli erotettu. Isoäitinsä Hedvigin äidin kautta Matti Nikkola polveutui myös Valentin Tuomaan-poika Upasta, joka isännöi Ilmajoen Rannan taloa.

Matti Nikkolan vanhemmat ja koko perhe käyttivät aluksi pohjalaiseen tapaan sukunimenään äidin kotitalon nimeä Fränti, mutta suurena nimenmuuttovuonna 1906 perhe muutti sukunimensä Nikkolaksi Mikko-isän kotitalon mukaan. Tarkka syy Fränti-nimestä luopumiseen ei ole tiedossani, mutta ilmeisesti nimi koettiin vierasperäiseksi ja vaikeasti lausuttavaksi.

Matti Nikkolan isä Mikko oli ahkera maanviljelijä ja elämäntavoitetaan siivo. Niinpä hän siirsi aikanaan talonsa lapsilleen velattomana ja hyvässä kunnossa. Mikko oli myös hyvin uskonnollinen mies. Joka pyhä hän luetutti pojillaan monta pitkää saarnaa, niin että siihen saattoi kulua jopa kolme tuntia. Tästä huolimatta Mikko ei kuulunut heränneisiin.

Matti Nikkolan äiti Kaisa oli myös harras kristitty ja käyttänyt körttipukuakin 20-vuotiaaksi. Kaisalla oli ollut hyvä veisuääni, ja lapset olivat nukahtaneet joka ilta äidin veisuuseen ja heränneet siihen aamulla. Kaisan isä ja Matti Nikkolan äidinisä Juho Kustaa Fränti oli ollut Nils Gustaf Malmbergin aikaisia heränneitä ja kantoi körttipukua elämänsä loppuun asti. Nuorena miehenä Juho Fränti oli toiminut Nils Gustaf Malmbergin kyytimiehenä ja käynyt tässä ominaisuudessa jopa tapaamassa Paavo Ruotsalaista Nilsiässä. Muuten Juho Fräntin kerrotaan olleen kookas ja voimakasrakenteinen mies, joka sai helposti puukkojunkkarit kuriin. Tämä Fräntin paappa eli vanhaksi samoin kuin vaimonsakin, joka oli Ylihärmän kirkkoväärti Haapojan tytär, ja he kuolivat vasta tyttärensä Matti Nikkolan ollessa aikuinen mies ja naimisissakin. Vanhempien ja isovanhempien uskonnollinen perintö lienee jättänyt Matti Nikkolaa lähtemättömiä jälkiä, jotka vaikuttivat hänen elämässään monin tavoin.

Matti Nikkolan lahjat ilmenivät jo hänen varhaisessa nuoruudessaan, mutta voidaan silti sanoa, että Uppa-Wegeliuksen suvusta periytyneet kiinnostus kulttuuri-harrastuksiin puhkesi Matti Nikkolassa keskellä varsin epäsuotuisaa ympäristöä. Lahjakkaana poikana hänet olisi pitänyt lähettää opintielle, mutta siihen ei ollut mahdollisuuksia, koska lähin oppikoulu oli Vaasassa, ja pojan lähettäminen sinne asti kouluun olisi ollut suuri taloudellinen uhraus keskikokoisen maatilalla omistaneille vanhemmille. Lisäksi työntekijöitä tarvittiin kotonakin.

Kun Matti Nikkola oli nuori mies, elettiin voimakasta kansallisen heräämisen aikaa, ja nuorison harrastus-toimintaa pyrittiin kehittämään mm. nuorisoseuraliikkeen kautta. Matti Nikkolakin kävi veljiensä kanssa näissä nuorison iltamissa. Matin veljistä voisi mainita, että vanhempi veli Jaakko meni Amerikkaan, toimi siellä ainakin helluntailiikkeen saarnamiehenä ja kuoli kor-keassa iässä v. 1969. Matti Nikkolan nuorempi veli Aukusti oli myös lahjakas poika, ja hän olisi halunnut mennä opettajaseminaariin, mut-

ta tämä jäi lopulta vain haaveeksi. Jaakko-veljen lähdettyä Amerikkaan tarvittiin kotitalon töihin kumpaakin kotimaahan jäänyttä poikaa. Myöhemmin tosin Aukusti Nikkolakin kävi Amerikkaan, mutta ei jäänyt sinne pysyvästi. Matti Nikkola ei sen sijaan veljiensä esimerkistä huolimatta koskaan innostunut lähtemään Amerikan reissulle.

Jo nuoruudessaan Matti Nikkola oli korkeat ihanteet omaava mies. Hän pyrki etsimään totuutta ja hyvien puhelahjojensa vuoksi häntä käytettiin paljon puhujana. Nuoruusvuosinaan Matti olikin esiintynyt paljon varsinkin isänmaallisissa tilaisuuksissa. Noihin aikoihin alkoi myös Matti Nikkolan elinikäinen luku- ja kirjoittamis-harrastus.

Hieman yli 20-vuotiaana Matti Nikkola joutui vakavaan onnettomuuteen. Hän oli ollut ajan tavan mukaan nikkaroimassa Aukusti-veljensä kanssa astioita puhde-töiksi joulunalusviikolla, kun puukkoa pitelevä käsi luiskahti ja puukko osui reiteen katkaisten reisivaltimon. Tilanne oli hengenvaarallinen, mutta Aukusti-veli osasi sitoa haavan oikeaoppisesti ja laittaa Matin vuoteeseen. Tämän jälkeen Aukusti oli lähtenyt juoksijahevosella hakemaan lääkäriä kahdeksan kilometrin päästä Lapuan kirkonkylästä. Matka oli tehty tunnissa, ja nähdessään Matille tehdyt ensiaputoimenpiteet tohtori Manner oli sanonut Aukusti Nikkolalle: "Pelastitte veljenne kuolemasta."

Onnettomuuteen joutuessaan Matti Nikkola oli ollut jo kihloissa tulevan vaimonsa, Amalia Rintalan kanssa. Matin vielä sairastaessa haavaansa, Aukusti-veli haki Amalian jouluksi sulhasen kotiin. Amalia oli sitten istunut Matin vuoteen vieressä ja itkenyt. Selviytyminen hengen-vaarallisesta onnettomuudesta oli saanut myös Matin herkälle tunnolle, ja hän koki tuhlanneensa koko aikaisemman elämänsä. Matti koki nyt voimakkaan hengellisen herätyksen, ja tämä käänne hänen elämässään oli kertakaikkinen, selvä ja perusteellinen.

Matti Nikkola ja Amalia Rintala vihittiin avioliittoon v. 1908, ja avioliitosta syntyi seitsemän lasta: Taimi Katariina 1909, Mauri Mikael 1911, Hilikka Amalia 1914, Helli Maria 1918, Leo Matias 1922, Sakari Johannes 1924 ja Valte Antero 1929. Luonteeltaan Matti ja Amalia Nikkola olivat hyvin erilaisia. Matilla oli ilmeisesti Uppa-Wegeliuksen suvun perintönä kontakti- ja ilmaisuhelppoutta, ja hän viihtyi ihmisten seurassa. Amalia sen sijaan oli hiljaisempi ja viihtyi enemmän kotona.

Hengellisen herätyksen koettuaan Matti Nikkola oli pyrkinyt lähetyškouluun ja hyväksytyt pääsykokeissa aivan korkeimmilla arvoso-noilla, mutta Matti ei voinut ottaa opiskelupaikkaa vastaan, koska oli jo naimisissa ja puolisonkin olisi pitänyt tulla lähetyškouluun tai vaihto-ehdoitesti olla sairaanhoitaja. Näin ei ollut, ja niin Matti Nikkolasta tuli maanviljelijä. Hän päätti silti tehdä mahdollisuuksiensa mukaan hengellistä työtä kotimaassa.

Omassa kodissaan Matti Nikkola veisasi joka ilta virren ja piti perheelleen iltahartauden. Nikkolan perheessä veisattiin muutenkin paljon ja soitettiin urkuharmonilla. Perheessä myös keskusteltiin paljon uskonnollisista asioista ja luettiin Jumalan sanaa. Uskonnollisuus ei kuitenkaan estänyt Matti Nikkolaa olemasta huumorin-tajuinen ja leikillinen luonteeltaan, mutta siitä huolimatta hän kulki aina aralla omallatunnolla.

Koska Matti Nikkola oli luonteeltaan hyväntuulinen ja avulias, hänellä oli paljon ystäviä. Matin kulkiessa vaihdettiin aina kuulumisia vastaan tulevien ihmisten kanssa, ja keskustelu kääntyi usein hengellisiin asioihin. Jopa Matin hevonen Töpinä oli oppinut niin hyvin isäntänsä tavoille, että pysähtyi aina ilman käskyä vastaan-tulevien kohdalle.

Vähitellen tieto Matti Nikkolan hengellisestä toiminnasta alkoi levi-
vitä lapualaisten keskuudessa ja häntä alettiin pyytää puhujaksi
seuroihin. Matti Nikkolan seurapuheet olivat kuulemani tiedon
mukaan hyvin puhuttelevia ja voimakkaita. Hän sai puheisiinsa
sellaista herkkyyttä, mikä kosketti kuulijoita kyyneliin saakka. Pu-
heiden sisältö käsitteli usein asiaa " Kuinka me pelastuisimme ".
Seurapuhujana toimintansa takia Matti Nikkolaa alettiin kutsua
kansan keskuudessa pappi-Matiksi, ja myös seurakunnan papit ar-
vostivat Matin saarnatoimintaa ja pyysivät häntä usein puhumaan
erilaisiin hengellisiin tilaisuuksiin.

Matti Nikkola perusti Lapuan Haapakoskelle Suomen Luterilaisen
Evankeliumiyhdistyksen alaosaston ja toimi sen puheenjohtajana.
Hän perusti myös kuoron, jota johti kyläkoulun opettaja. Kuoron
harjoitukset pidettiin kuitenkin usein Nikkolan kodissa, koska siel-
lä oli harmooni.

Matti Nikkola puhui useimmiten evankelisen herätysliikkeen juh-
lissa ja kotiseuroissa, mutta hän ei ollut ahdasrajainen herätyslii-
kemies. Hän hyväksyi täysin myös herännäisyyden sekä siihen liit-
tyvän Paavo Ruotsalaisen opin. Matin puheissa ja kirjoituksissa oli
evankelinen pohjasävy, mutta niissä oli myös iskevyyttä ja kärkeä.
Niissä kuvastuu todella heränneen miehen sydämen hätä lähim-
mäisistään.

Matti Nikkola kävi usein sairaiden luona antamassa Jumalan san-
nan lohdutusta. Häntä pyydettiin sairaiden luokse milloin minne-
kin ja hän oli aina valmis lähtemään omalla hevosellaan. Myös
vastasyntyneille häntä haettiin antamaan hätäkasteen siunausta,
ja koska lasten syntymä ei katso vuorokauden aikaa, saattoi lähtö
tulla jopa keskellä yötä.

Koska Matti Nikkola oli hyvä laulumies, hän veisasi yhdessä Au-
kusti-veljensä kanssa vuosikymmenien ajan lähtövirret kotikylänsä
vainajille, kun näitä lähdettiin viemään kotoa hautausmaalle. Näis-
sä tilaisuuksissa Matti Nikkola otti myös tavakseen puhua arkun
ääressä jäähyväis- ja lohdutussanoja.

Matti Nikkola toimi pyhäkoulunopettajana vuosikymmeniä. Hän
aloitti tässä tehtävässä jo v. 1910, jolloin oli vasta 24-vuotias. Vuo-
sikausia hän hoiti pyhäkoulunopettajan tehtävää kotikylällään ai-
van yksin. Matti Nikkolan pyhäkoulussa kävi lapsia 40:stä 70:een,
jopa sataanakin asti. Vaati suurta pedagogista taitoa hallita noin
suurta lapsilaumaa. Nikkolan pyhäkoulussa laulettiin paljon vir-
siä ja monia muita hengellisiä lauluja. Matti Nikkola oli omaksu-
nut Lutherin ajatuksen siitä, että hengellinen laulu on myrkyä pa-
holaiselle, ja siksi sitä piti käyttää paljon sekä pyhäkoulussa että
muualla.

Matti Nikkolan toiminta seurakunnallisena luottamushenkilönä al-
koi varhain, mistä on osoituksena se, että hänet valittiin Lapuan
kirkkoneuvoston jäseneksi 27-vuotiaana v. 1913. Tämä oli silloisen
kirkkolain vastaista, joka määritteli kirkkoneuvoston jäsenten ala-
ikärajaksi 30 vuotta. Matti Nikkolan valinnasta ei silti ollut kenellä-
kään syytä valittaa, ja niin hän pysyi kirkkoneuvoston jäsenenä yli
30 vuotta aina kuolemaansa saakka. Kirkkoneuvoston jäsenyyden
lisäksi Matti Nikkola oli Lapuan seurakunnan maallikkojäsenenä
toimikunnassa, joka osallistui arkkipiispa Erkki Kailan vihkiäistilai-
suuteen Turun tuomiokirkossa.

Matti Nikkola ei ollut poliittisesti aktiivinen henkilö eikä hän osal-
listunut valtiolliseen tai kunnalliseen politiikkaan. Poliittisilta mie-
lipiteiltään hän oli kokoomuslainen ja kannatti monien muiden
pohjalaisiäntien tavoin lapuanliikettä 1930-luvun alussa. Matti
Nikkola ei kuitenkaan ollut tietääkseni koskaan minkään puolueen
jäsen eikä hän todennäköisesti kuulunut suojeluskuntaan. Vuoden
1918 sotaankaan Matin ei ollut tarvinnut osallistua, koska hänen
neljäs lapsensa, minun isoäitini, syntyi juuri sodan aikana eikä niil-
lä miehillä ollut velvollisuutta mennä sotaan, joilla oli vähintään
neljä lasta. Matti Nikkola oli silti isänmaalinen mies ja suhtautui
kieleisesti kommunismiin ja muihin uskonnovastaisiin aatteisiin.

Ulkoiselta olemukseltaan Matti Nikkola oli keski-mittainen ja voi-
makasrakenteinen. Miehuutensa parhaissa voimissa hän saattoi

käydä päiväselään polkupyörällä Vaasassa. Matti lähti tälle mat-
kalleen varhain aamulla eväät laukussa, oli suunnilleen puolen
päivän aikoihin Vaasassa, missä toimitti asiansa ja lähti kotimat-
kalle. Kotiinsa Lapualle hän saapui myöhään illalla.

Puhujanlahjojensa lisäksi Matti Nikkola oli taitava kirjoittaja. Hän
kirjoitti paljon Sana sunnuntaiksi-kirjoituksia ja runoja mm. Lapu-
an Sanomiin, Pyhäkoulu-lehteen ja Koti-lehteen. Runojen aiheet
liittyivät yleensä uskontoon, luontoon tai juhlapyyhiin. Matti Nikko-
lan runoja ei ole julkaistu kirjana, mutta Matin nuorimmalla pojal-
la, koulunjohtaja Valte Nikkolalla on hallussaan isänsä koko runo-
tuotanto. Siinä olisi hyvinkin aineksia kirjaksi.

Matti Nikkolan runoissa on paljon hyviä ajatuksia eikä runomuoto
juurikaan onnahtelee. Tämä on erityisen kunnioitettavaa sen vuoksi,
koska Matti Nikkola oli runoilijana täysin itseoppinut. Seuraavaksi
esimerkkejä Matin runoista:

Kylväjän laulu

**Oi, terve, sä musta multa,
Sua lempien muokkailen!
Oot kylväjän aarre, kulta,
Sua palvoen kaipailen.**

**Oi, maa, on multasi pyhä,
Siitä siunaus virtailee.
On antisi kallis yhä,
Vaikk' joskus se kuihtunee.**

Pyhä yö!

**Jouluyö, pyhä yö.
Jumalamme armotyö
Armostasi koita mulle,
Synnin tähden tuomitulle.
Näytä sydämeni saasta,
Irroita mua irti maasta,
Johda mua seimen luo,
Taivaan valo sieluun tuo.
Anna paimenien kanssa
Kiittää Herraa armostansa.**

Sotavuodet olivat Matti Nikkolan perheelle hyvin raskaita. Mauri-
poika ja Taimi-tytären aviomies Yrjö Ylihärtilä joutuivat talviso-
dassa Taipaleenjoen koviin taisteluihin, joissa Yrjö kaatui helmi-
kuussa 1940 jättäen jälkeensä lesken ja hieman yli vuoden van-
huan poikansa Sepon. Mauri Nikkola puolestaan selvisi talvisodas-
ta, mutta kaatui jatkosodan hyökkäysvaiheen aikana 7. elokuuta
1941. Maurilta jäi raskaana oleva vaimo ja kaksi pientä poikaa.
Vasta muutama kuukausi Maurin kuoleman jälkeen syntyi tytär,
joka ei nähnyt koskaan isäänsä. Kaikkiaan talvi- ja jatkosotaan
osallistui Matti Nikkolan perheestä kolme poikaa ja kolme vävyä,
mutta edellämäinittuja Mauri-poikaa ja Yrjö-vävyä lukuunotta-
matta muut pojat ja vävyt selvisivät sodan kurimuksesta hengissä.

Sotavuosien raskaat koettelemukset sekä jatkuva huoli läheisten
ja isänmaan kohtaloista lienevät vaikuttaneet siihen, että Mat-
ti Nikkola sairastui sydäntautiin. Hän kävi lääkärissä sydänoirei-
densa takia, ja lääkäri kielsi häntä enää pitämästä puheita, koska
hänen tapansa oli puhua niin voimakkaasti, vahvasti ja eläytyen,
mikä rasitti sydäntä.

Elokuun 7. päivänä 1944 pidettiin Nikkolassa tasan kolme vuotta
aikaisemmin kaatuneen Mauri-pojan muistoseurat, joissa isä-Mat-
ti ei lääkärin kehotuksista huolimatta malttanut olla puhumatta
vaan piti isoäitini kertoman mukaan yhden elämänsä parhaista ja
voimakkaimmista puheista. Seuraavana aamuna, elokuun 8. päi-
vänä, oli Nikkolassa edellisen päivän seurojen jäljiltä vielä muu-
tama vieras, joiden kanssa Matti Nikkola oli perheineen jutellut ja
syönyt aamiaisen. Aamuaterian jälkeen Matti Nikkola oli mennyt
sänkyynsä lepäämään, ja kun Amalia-vaimo yritti herättää häntä
jonkin ajan kuluttua, huomattiin Matin menehtyneen sydänhal-

vauk-seen. Hautaan siunaamisen ja muistotilaisuuden toimitti rovasti Taito Lumme. Matti Nikkola oli kuollessaan vain 58-vuotias, ja kaikki hänen omaisensa ja ystävänsä koki-vat hänen yllättävän poismenonsa raskaana menetyksenä. Amalia Nikkola eli miehensä jälkeen vielä melkein 20 vuotta ja kuoli 77 vuoden iässä v. 1962.

Matti Nikkolalla ei itsellään ollut tilaisuutta käydä koulua niin paljon kuin hän olisi halunnut, mutta omien lastensa kohdalla hän pyrki korjaamaan puutteet. Kaksi vanhinta tyttärtään Matti Nikkola lähetti kansakoulun jälkeen kansanopistoon, mutta kolmannen tyttären, minun isoäitini Helli Marian kohdalla kansanopistoon lähtö jäi sodan syttymisen vuoksi, koska kotitalossa tarvittiin työntekijöitä poikien ollessa sodassa.

Poikiensa suhteen Matti Nikkola lienee toivonut, että joku heistä lukisi papiksi. Matti Nikkolan vanhin poika Mauri olikin lahjakas poika, hiljainen ja herkkä. Kodin piirissä hän istui usein urkuharmoonin ääressä laulaen ja soittaen hengellisiä lauluja ja virsiä. Isoäitini mukaan Mauri muistutti Matti Nikkolan lapsista luonteeltaan eniten isäänsä. Maurilla olisi ollut kaikki edellytykset opintielle, mutta pohjalaisen tavan mukaan hänet oli talon vanhimpana poikana määrätty tulevaksi isännäksi. Mauri kuitenkin siirtyi avioiduttuaan viljelemään vaimonsa kotitilaa Lapuan Ojutkankaalla, joten kotitalon isännyyden jatkaminen jäi Matti Nikkolan seuraavaksi vanhimpien poikien Leon ja Sakarin tehtäväksi.

Nuorimman poikansa Valten Matti Nikkola lähetti Lapuan yhteiskouluun ja toivoi tämän lukevan papiksi. Valtesta ei silti tullut pappia vaan kansakoulunopettaja ja koulunjohtaja Ylihärmään. Valte Nikkola on myös innokas musiikkimies ja saanut musiikillisista ansioistaan director musices-arvonimen, mutta tätä kaikkea Matti Nikkola ei ollut enää näkemässä.

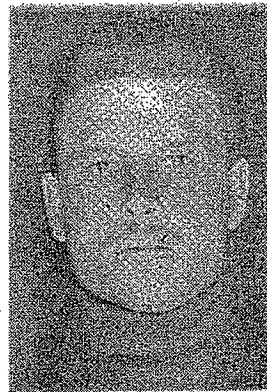
Matti Nikkolan toive saada joku jälkeläisistään lukemaan papiksi toteutui vasta sitten, kun hänen Hiikka-tyttärensä poika Teuvo Veikkola opiskeli papiksi. Sittemmin Teuvo Veikkola toimi pitkään Alajärven kirkkoherrana, ja Alajärvellä rovasti Teuvo Veikkola viettää edelleen eläkepäiviään jäätyään täysin palvelleena eläkkeelle kirkkoherran virasta muutamia vuosia sitten.

Matti ja Amalia Nikkolalla on tällä hetkellä toista sataa elossa olevaa jälkeläistä suoraan alenevassa polvessa, ja jälkeläisten puoli-

sot mukaan luettuna suku on vielä suurempi. Matti Nikkolan musikaaliset, sanalliset ja kirjalliset lahjat ovat periytyneet jälkeläisille. Matin pojat Leo ja Sakari lauloivat pitkään kirkkokuorossa ja veisasivat vainajille, ja Matin nuorin poika Valte on ollut pitkään mm. soittokunnan johtajana ja toiminut sivutoimisena kanttorina. Lisäksi Matti Nikkolan muutamalla pojanpojalla on perheyhtye, joka käy esiintymässä erilaisissa tilaisuuksissa. Suvusta löytyy myös ammattimuusikko, Matti Nikkolan tyttären pojanpoika Risto Ylihärsilä. Muitakin musiikinharrastajia suvusta löytyy, ja jotkut Matti Nikkolan jälkeläiset ovat myös harrastaneet kirjoittamista. Viimeksi mainittuun joukkoon kuulun itsekin. Matti Nikkolan puhelajojen periytymistä osoittanee puolestaan se, että monet jälkeläiset ovat valinneet ammatin, jossa puhetaidolla on tärkeä merkitys.

Esitykseni loppuun laitan vielä Matti Nikkolan virsi- ja evankeliumikirjansa takakanteen omakätisesti kirjoittaman runon, joka mielestäni kuvaa hyvin hänen elämänsä:

**Minä ajattelen sydämessäni kauniin laulun.
Minä veisaan kuninkaasta.
Valmis on minun sydämeni Jumala.
Valmis rukoilemaan ja veisaamaan.**

Kuvassa Matti ja Alma Nikkola

Esivanhempien polku 1 / 2

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599 , k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä
Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella
Kaarina Joosepintytär -, s. 1632 , k. 29.9.1709 Tyrvää hpv

III
Erkki Tuomaanpoika Uppa, Latva-Nikkola, s. -5.1674 Ilmajoki, k. 11.5.1738 Ilmajoki
Valpuri Jaakontytär Latva-Nikkola, s. 29.4.1681 Ilmajoki, k. 17.12.1758 Ilmajoki

IV
Elias Erkinpoika Latva-Nikkola, s. 5.7.1705 Ilmajoki, k. 12.6.1776 Ilmajoki
Magdalena Mikintytär -, s. -4.1715 , k. 25.7.1797 Ilmajoki

V
Juho Eliaanpoika Latva-Nikkola, s. 24.12.1745 Ilmajoki, k. 2.1.1805 Ilmajoki
Susanna Heikintytär Tynjälä, s. 27.9.1750 Lapua, k. 3.10.1792 Ilmajoki vai 10.3.1793

VI
Juho Juhonp. Latva-Nikkola, Knuutti-Nikkola, s. 16.2.1774 Ilmajoki, k. 6.6.1829 Ilmajoki
Elisabet Matint. Yli-Nikkola, Latva-Nikkola, Knuutti-Nikkola, s. 1.11.1776 Ilmajoki, k. 28.3.1821 Ilmajoki

VII
Hedvig Juhont. Latva-Nikkola, Knuutti-Nikkola, Suutala, Knuutti-Nikkola, s. 30.7.1810 Ilmajoki, k. 12.12.1875 Ilmajoki
Jaakko Niilonpoika Turja, Suutarla, Knuutti-Nikkola, s. 3.8.1812 Lapua, k. 17.12.1861 Ilmajoki

VIII
Mikko Jaakonpoika Knuutti-Nikkola, s. 7.10.1854 Ilmajoki, k. 8.7.1919 Lapua
Kaisa Juhontytär Fränti, Knuutti-Nikkola, s. 7.2.1858 Lapua, k. Lapua

IX
Matti Mikonpoika Nikkola, s. 1.2.1886 Lapua, k. Lapua

Esivanhempien polku 2 / 2

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599 , k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä
Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella
Kaarina Joosepintytär -, s. 1632 , k. 29.9.1709 Tyrvää hpv

III
Valentin Tuomaanpoika Uppa, Ilomäki, Ranta, s. -2.1669 Ilmajoki, k. 2.12.1741 Ilmajoki
Anna Tuomaantytär Karjanmaa, Ranta, s. 21.9.1682 Ilmajoki, k. 22.10.1755 Ilmajoki

IV
Iisakki Valentiniinpoika Ilomäki, Ranta, s. 4.9.1719 Ilmajoki, k. 16.1.1769 Ilmajoki
Maria Jaakont. Piriälä, Ranta, s. 1.9.1719 Ilmajoki, k. 4.5.1771 Ilmajoki

V
Susanna Iisakintytär Ranta, Yli-Nikkola, s. 19.1.1743 Ilmajoki, k. 15.11.1820 Ilmajoki
Matti Tuomaanp. Ala-Särntti, Yli-Nikkola, s. 1.2.1744 Kurikka, k. 22.11.1830 Ilmajoki

VI
Elisabet Matint. Yli-Nikkola, Latva-Nikkola, Knuutti-Nikkola, s. 1.11.1776 Ilmajoki, k. 28.3.1821 Ilmajoki
Juho Juhonp. Latva-Nikkola, Knuutti-Nikkola, s. 16.2.1774 Ilmajoki, k. 6.6.1829 Ilmajoki

VII
Hedvig Juhont. Latva-Nikkola, Knuutti-Nikkola, Suutala, Knuutti-Nikkola, s. 30.7.1810 Ilmajoki, k. 12.12.1875 Ilmajoki
Jaakko Niilonpoika Turja, Suutarla, Knuutti-Nikkola, s. 3.8.1812 Lapua, k. 17.12.1861 Ilmajoki

VIII
Mikko Jaakonpoika Knuutti-Nikkola, s. 7.10.1854 Ilmajoki, k. 8.7.1919 Lapua
Kaisa Juhontytär Fränti, Knuutti-Nikkola, s. 7.2.1858 Lapua, k. Lapua

IX
Matti Mikonpoika Nikkola, s. 1.2.1886 Lapua, k. Lapua

KIRJAMATIN ELI MATTI POHDON KUOLEMAAN LIITTYVÄ KÄRÄJÄPÖYTÄKIRJA

Markku Pihlajaniemi

Suomen suuruhtinaskunnan Viipurin keisarillisen hovioikeuden päätös koskien vangittua renkiä Juho Niileksenpoika Reiniä tai Löfgreniä Napuen kylästä Isonkyrön pitäjästä Vaasan läänistä.

Viipurin pitäjän kärjäkunnassa kruunun nimismies Gustaf Mauritz Helsingius syytäessä tutkimuksen jälkeen päätös 3. päivä viime lokakuuta. Selvitetty oman tunnustuksen ja tehdyn selvityksen perusteella, että Rein on 30. päivä viime heinäkuuta asuintuvassa isäntä Tuomas Tetrin talossa Nuoran kylässä viimeksi mainituissa pitäjässä tahallisesti aiheuttanut kirveellä isäntä Matti Iisakinpoika Pohdolle, joka on myös Isonkyrön pitäjästä, vaikean haavan päähän, mistä oli heti aiheutunut tämän kuolema apulaislääkäri kirurgian maisteri jalon August Paciuksen suorittaman Matti Pohdon ruumiin tutkinnasta annetun todistuksen mukaan.

Renki oli tuomittu menettämään henkensä katkaisemalla koula tavanomaisella mestauspaikalla teon suorittamisen seudulla. Juho Löfgrenin ruumis tuli laittaa (haudata) syrjään kirkkomaille. Tämän lisäksi, jos ei ole jo tapahtunut, tulee Matti Pohdon ruumis haudata kunniallisesti.

Lääkärin palkkio 7 ruplaa 27 kopeekkaa hopeassa suoritetaan yleisistä varoista ja korvataan kruunulle Löfgrenin jäämistöstä.

Päätös on alistettu keisarilliselle hovioikeudelle.

Annettu Viipurissa 13.11.1857.

Hovioikeus on tutkinut asiaa ja todennut seuraavaa. Matti Iisakinpoika Pohto, joka oli ollut vaeltamassa Pietariin ja Itämeren kuvernementtiin keräämään vanhoja suomenkielisiä kirjoja ja käsikirjoituksia, oli saapunut 30. päivä viime heinäkuuta aamulla Tuomas Tetrin maantien varressa Nuoran kylässä sijaitsevaan taloon. Hän oli asettunut lepäämään penkille asuintupaan, mihin oli jäänyt, kun Tuomas Tetri väkineen lähti töihin talon ulkopuolelle. Sittemmin oli hänet keskipäivän aikaan löydetty leposijoiltaan tiedottomana toisen henkilön kirveellä aiheuttama haava päässään. Pohto oli heti tämän jälkeen kuollut. Juho Rein tai Löfgren, joka jonkin aikaa aiemmin oli vierailut mainituissa tuvassa, mutta oli välittömästi tämän jälkeen sieltä kadonnut, on tämän vuoksi epäilty aiheuttaneen Matti Pohdon ilmoitetun haavan. Kun Löfgren kaksi päivää myöhemmin oli otettu kiinni ja viety kruununnimismies Helsingiuksen luo, oli tämä myös hänelle tunnustanut aiheuttaneen Matti Pohdon kuoleman mainitulla tavalla. Helsingius oli laittanut Löfgrenin syytteeseen kihlakunnan oikeuteen Matti Pohdon surmaajana. Tämän johdosta Löfgren oli siellä ja sitten myöhemmin, sekä kuultuna keisarillisessa hovioikeudessa, selvittänyt ja tunnustanut, että hän, joka oli edellisestä syksystä ottanut rengin pestin isäntä Jeremias Moisiolta Nuoran kylästä, oli tullut 29.7 illalla vierailulle Tuomas Tetrille ja oli maannut yön tämän asuintuvassa. Seuraavana aamuna, kun Tuomas Tetri oli väkineen noussut ylös, oli hän mennyt talossa olevaan rehulatoon, sekä siellä pannut maata ja nukkunut lähemmäs keskipäivää. Tällöin Löfgren oli palannut asuintupaan hakeakseen parin isännänpoika Mikki Tuomaanpoika Tetrille kuuluvia saappaita, jotka hän oli ottanut paikatukseen. Siellä hän oli huomannut tuntemattoman miehen, joka oli maannut unessa penkillä tuvassa, missä sillä hetkellä ei ollut ketään muita. Jonkin ajan kuluttua kun Löfgren siellä viipyi oli toinen herännyt ja pyytänyt Löfgreniltä juotavaa, minkä Löfgren oli hänelle osoittanut Löfgrenin mukanaan tuomassa pöydälle asetetussa astiassa, jossa oli ruokakaljaa (spisöli). Tällöin mainittu mies oli noussut ylös ja oli nauttinut astiasta, sekä oli jäl-

leen asettunut mainitulle penkille kasvot käännettynä seinään päin, mutta samassa kun Löfgren oli kurkottanut alas penkin alle ottaakseen mainitut saappaat, oli tämä kääntynyt tupaan päin ja sylkäissyt Löfgreniä kasvoihin. Tästä oli Löfgren suuttunut niin paljon, että hän oli silmänräpäyksessä sen enempää mieltimättä tarttunut käsillä olevaan kirveeseen ja oli sen terällä lyönyt mainittua miestä pään oikeaan syrjään. Tämän jälkeen oli Löfgren jättäen kirveen haavaan kiirehtinyt pois ja oli paennut lähellä olevaan metsään. Metsästä hän oli kahden päivän kiertelyn jälkeen tullut kulkeakseen kruununnimismies Helsingiukselle ilmiantaakseen itsensä suoritetusta pahanteosta, mutta hänet oli tätä ennen otettu kiinni ja toisten toimesta viety nimismiehelle.

Tutkinnassa oli Löfgren pysynyt vakaana tässä tunnustuksessaan.

Piika Regina Juhontytär Kaipainen, edellä mainittu Mikki Tuomaanpoika Tetri ja renki Filppu Erkinpoika Mänkyrä todistivat valaehteisesti. (todistukset, en kääntänyt, käännän jos tarvitaan)

Virkaatekevän aluelääkärin Paciuksen antama todistus Pohdon ruumiin tarkastuksesta: Vieraan kädestä oli kirveellä aiheutettu pään pehmeään peitteeseen (kohtaan) tuuman korvaruston ylemmän kaaren yläpuolelle neljä tuumaa pitkä ja puoli tuumaa leveä syväälle aivoihin tunkeutuva haava ulottuen viistosti otsaa kohti. Matti Pohto oli tämän haavan johdosta menettänyt henkensä. Haava oli ollut ehdottoman kuolettava.

Hovioikeus totesi Löfgrenin syylliseksi ja piti voimassa kihlakunnan oikeuden langettaman kuolemantuomion.

Esivanhempien polku

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599, k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä
Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella
Kaarina Joosepintytär -, s. 1632, k. 29.9.1709 Tyrvää hpv

III
Matti Tuomaanpoika Uppa, s. 1660 n. Ilmajoki, k. 1717 Ilmajoki
Liisa Yrjänäntytär Seppälä, Uppa, k. 1.5.1699 Ilmajoki haud.

IV
Jaakko Matinpoika Uppa, s. 24.2.1684 Ilmajoki, k. 4.4.1758 Ilmajoki
Kaarina Jaakontytär Korhonen, Latva-Nikkola, Ala-Uppa, s. 25.11.1683 Ilmajoki kpv, k. 12.7.1772 Nurmo

V
Matti Jaakonpoika Uppa, Ala-Uppa, s. 18.2.1705 Ilmajoki, k. 11.4.1768 Ilmajoki
Katarina Kallentytär Hannuksela, s. 19.4.1706 Ilmajoki, k. 26.8.1758 Ilmajoki Ala-Uppa

VI
Anna Matintytär Ala-Uppa, Talvitie, s. 15.3.1738 Ilmajoki, k. 15.3.1784 Ilmajoki
Antti Simonp. Talvitie, s. 28.7.1719 Ilmajoki, k. 12.9.1788 Ilmajoki

VII
Helena Antintytär Talvitie, Pohto, s. 11.2.1778 Ilmajoki, k. 25.3.1847 Ylistaro, Lahti, Pohto
Iisakki (Esaias) Jaakonpoika Pohto, s. 21.10.1775 Ylistaro, k. 8.6.1851 Ylistaro, Pohto

VIII
Matti Iisakinpoika Pohto, s. 7.3.1817 Ylistaro, k. 30.7.1857 Viipuri, murhattu

MURHATTU MATTI POHTO:

Runoelman tuottanut S. T. Siltanen

(Pietari Mansikan v. 1858 Sanan-Lennätin lehdessä olleen runon pohjalta)

Hyvin istuu kynä kädessä,
Ajatus hitaassa päässä juoksee,
Paremmiin luonto luo,
Tylsinkin järki suo,
Kun olotila on iloinen
Mielenpahakin vain parikiloinen.
Vaan jos on murhemielin,
Paljon ei pistellä pahalla:
Ei silloin laulu lemmen lennä
Saati riimit riemuiten riennä
Jos on murheita mielessä monia,
(Usein kylläkin aika turhia).

Näin kerronnallisesti ontuen
Kasattu kokoon on
Tarina tämä kun
Matala on mieleni mun
Murhatyötä muistellessa
Kylmäveristä tutkiessa.
Josta jo vuosisata ja puolet päälle
On kulunut taposta,
Miehen Matin, Pohdosta.
Kuka, kysyy monet,
Oli mies tuntematon tämä?
Jos siivun aikaa sivuun siirtää,
Raottuu aidon kansallissankarin elämä.

Tuli tuolta Pohjanmaalta
Vaasan läänistä vaelsi
Keskikesän helteessä
Helsingin kautta Viipuriin
Matti Iisakinpoika Pohto
Kyrönjoen kupeesta,
Ylistaron kappelista.
Kirjojen kiitetty nitoja
Varsin varma hoitaja
Halukas hankkimaan
Oivallinen ostamaan
Joka jo nuoresta iästä
Kuului arkkiviisuja kaupanneensa
Vanhoihin kirjoihin vaihtaneensa.
Vanhat kirjat osteli omillaan
Ensin passitta ympäri pitäjäänsä
Matkat pitkät matkustellen,
Sitten Satakunnan, Hämeen, Savonkin,
Karjalaakin kahlaten
Parsi paljoilla jaloillaan
Kesäaikoina alati
Suomen halki haihatellen
Kontti tuohinen selässä
Lanteella laukku hylkeennahkainen.
Missä kuuli painoksia
Varsinkin vanhoja olevan
Niitä etsi hän enemmän
Harvinaisia halusi
Kirja-Matiksi kutsui väki kylän
Kirjahulluksi kateelliset.
Ei rääsyläisen ollut Matin kuosi
Vaikka käytettyjä vaateita suosi
Kieltäytyi hän herkuista,
Viinasta, kahvista ja voista
Pennit jonoon paní joilla osti
Kirjan vanhan, jos ei toista.
Lisäksi nälän reissukaveriksi
Leivän paljaan omaksui

Kunhan henki kulki
Matkat pitkät tallusti.
Joku viisas kerran laski
Että vaelluksillaan yhteensä
Telluksen ympäri Matti tallusti,
Perässä kirjojen tuhoutuneiden
Turun palossa 1823 tuhkaksi palaneiden.
Kirja joka käteen jäi
Latinaa, saksaa tai ruotsia ollut ei.
Se kirja vanha joka kelpasi tuohikonttiin
Tai rekeen talvikelkan
Oli kielellä äidin, siskon, veljen, isänkin:
Suomenkieli, se suomenkieli
Pohdon Matin bibliofiiliksi viekoitteli.
Jo tunnusti aikoinaan jopa F.W. Pipping,
Tuo pääkirjaston amanuenssi Helsingin
Että suomenkielisen kirjallisuuden pelastajana
Oli Matti aito kansallissankari Suomen.

Ja nyt kesää 1857 kunnialla kulki
Helsingistä Pietariin patikoi
Läpi Viipurin viiveittä vilahti.
Ja vielä seitsemän virstaa vaelsi
Ennen kuin Nuoraan kylässä
Uupuneena Tuomas Tetrin taloon
Taukomaan polultaan poikkesi.
Väsynyt kun Mattimme oli
Päälle tuvan tyhjän penkin oikaisi.
Siinä kesän kajossa,
Keskipäivän auringonvalossa,
Uinui matkamies maan untaan pois
Tietämättä se viimeinen hirrenveto ois.
Eihän tuota voinut ennustaa,
Matti-parka millään povata
Että miehen tappajan päätti
Elämä erästä rengistä muokata:
Juho Reini eli Palonkylän Löfgren
Sisään tupaan tullessaan
Otti seinänkupeelta terävän asean
Ja päätti yhden elämälle
Panna Reini lopullisen pisteen.
Ärhäkkä välähdys kirveen,
Nopea humahdus kylmäverinen
Päätti Matti Pohdon polun,
Elämän puoli-pitkän pituisen.
Hiljaisuus vakava kuin haudan
Laskeutui vaippana tupaan tuonen,
Jälkeen kaiun askelten raskaiden,
Reinin karkuun juoksevien.
Vaan kauas ei kantanut kenkä hullun,
Ja päivän parin jälkeen metsässä harhailun
Huostaan hakeutui Reini karjalaisen virkavallan.
Miksi teki tapon tuon verisen
Osannut ei selittää Juho Reini Löfgren.
Ei edessä valamiehistö
Miksi kirveen, vartta myöten
Kirja-Matin ohimoon upotti hän.
Ei auttaneet anelut armon edessä tuomarin,
Joka passitti murhamiehen kylmäverisen
Kera rautaisten kruununkahleiden
Loppuelämäksi Siperiaan, kylmään kaivokseen.
Lehdet aikalaiset, kuten Suometar, monesti
Kirja-Matista kunnioittaen kirjoitti.
Ylioppilaat hänen haudalleen Viipurissa

Graniittisen kirjan muistolaataksi asetti.
Suojaan sinne ei enää ylety kirveet hurjat,
Eikä tunnu puukkojunkkari isän touhut kurjat.

Haudan harmaan takaa kansallissankarin
Lisää mainetta niittasi Kirja-Matti
Kun kävi selväksi pesänselvittäjille että
Suuren suomenkielisen kirjakokoelmansa
Suomen yliopistoille Pohto testamenttasi.

Jäi suremaan tätä kouluja käymätöntä lukutoukkaa
Suomen Suuriruhtinaskunnan kansanosasta suuri,
Vaan kuinka onkaan tiedot muistissa
Itsenäisen Suomen Matista nyt juuri?

Rajantakaisen Viipurin valloitetun
Vieraana uuden isäntäväen
Matin maallinen maja tomun

Makaa mullissa siunatun Ristimäen,
Kotiutettu vain on toimesta hyvän väen
Kivinen hautalaatta Kirja-Matin muiston
Siimekseen Kansalliskirjaston puiston.

Mutta tuohonko vetoon viimeiseen
Kuin köyhän kynttilä sydämessä yön
Sammui muistotyö kansallissankarin
Jota tunne ei uusrahakas rahvas
Ei edes kirjaston nuorempi tekijä työn?
Voiko asia enää vinompi olla?
Kyllä voi, tavalla monella:
Pysyvän sai Kirja-Matin muisto ironian
Kun Ylistaron puuhakkaat kunnanisät
Pohdon syntymäkodin tieksikin
Nimesivät kylmäverisen Reinilän.

ELÄMYKSIÄ JA ELÄMÄÄ TASMANIASSA

Merja Riikonen

Tasmania pähkinänkuoressa:

Tasmania on Australialle kuuluva saari ja pienin osavaltio. Se sijaitsee Australian mantereen itäosan eteläpuolella 240 km mantereesta. Tasmanian väkiluku on 493 300 ja sen pinta-ala on 68 332 km². Tasmanian pääkaupunki ja suurin asutuskeskus on Hobart. Kaupungissa on noin 50 000 asukasta ja koko suurkaupunkialueella noin 160 000 asukasta. Hobartin liepeillä nousee 1270 metriä korkea Mount Wellington.

Hobart on Australian toiseksi vanhin kaupunki (vanhin on Sydney). Se on perustettu vuonna 1803, jolloin Brittiläiset siirtolaiset saapuivat saarelle. Tasmanian ensimmäiset asukkaat olivat Tasmanian aboriginaaleja ainakin n. 35 000 vuotta sitten. Saari on nimetty hollantilaisen tutkimusmatkailijan Abel Tasmanian mukaan. 1803.

Tasmania elää pääasiassa metsä-, meri ja elintarviketeollisuudella, matkailulla sekä energiateollisuudella.

22.9

Toinen kokonainen päivä perillä Tasmaniassa. Kun 37 matkustustunnin jälkeen ensimmäinen vilahdus Tasmaniasta lentokoneen siiven alta näkyi, vatsanpohjasta kouraisi ensimmäisen kerran koko matkalla; nyt todella oltiin täällä. Ilta-auringon valossa Tasmania näytti ystävälliseltä.

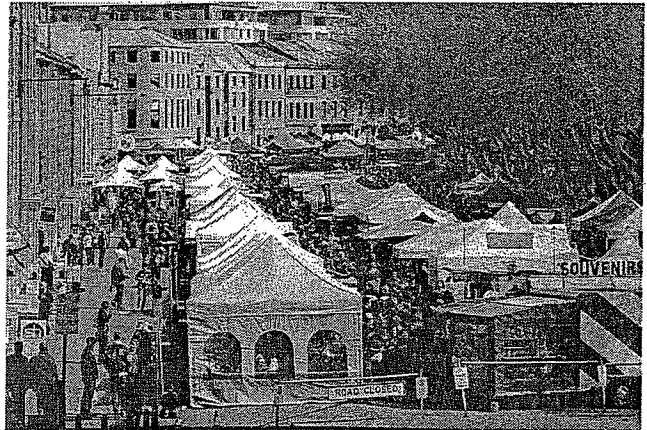
Täällähän on nyt varhainen kevät; hedelmäpuut alkavat kukkia, puut tehdä lehteä. Näin jo ensimmäisenä päivänä paljon eukalyptusmetsiä, valtavan määrän lampaita niityillä karitsoineen, mustan joutsenen lammella ja tienvieressä ensimmäisen wallabini, pienen kengurun. tutustuin tietenkin myös työpaikkaani ja työtovereihini Tasmanian yliopistolla.

28.9

Sää vaihtelee täällä todella nopeasti: raju sade ja sitten aurinگون paiste, joka on yllättävän kuumaa keväiseksi paisteeksi. Aurinko on korkealla, ollaanhan kuitenkin aika lähellä päiväntasaajaa.

Kaupunginosan, jossa on asun on Battery Point, ja se on vanhin aluetta kotikaupungissani Hobartissa. 1800-luvulla se oli tavallisten duunarien kotiseutua ja tänne rakensivat talojaan kolonialismin aikaiset kauppiaat ja laivurit. Tämä koko Tasmanianhan on "löydetty" vasta 1700-luvun lopulla. Toki täällä on ollut

aboriginaalien kulttuuri ennen heitä. Siitä puhutaan kuitenkin edelleen aika vähän. Täällä rakennettu historia on aika nuorta vaikka Hobart on toiseksi vanhin Australian kaupunki Sydneyn jälkeen.

Hobartin kaupungin joka lauantailet markkinat.

Lauantaisin täällä Hobartissa on Salamanca-market niminen tapahtuma tuossa ihan nurkan takana. Siellä on markkinat jossa koko tämän saaren käsityöläiset ja maanviljelijätkin myyvät tuotteitaan. Siellä todella kokee Australian ja Tasmanian asukkaiden erikoisen ystävällisyyden ja rennon ilmapiirin. Nämä ihmiset ovat kyllä käsittämättömän ystävällisiä sellaisella luonnollisella tavalla. Vastaantulijoiden kanssa hymyillään ja helposti myös tervehditään.

Kovaa tämä välillä on puhua ja ajatellakin englanniksi, mutta oppiahan tämä kaikki on. Välillä tuntee itsensä kyllä todella tyhmäksi. Tämä on juuri sitä mikä vie elämää eteenpäin: Kun pelkää, silloin juuri pitää uskaltaa!! Välillä kaipaa hirveästi sitä oman kielen moninaisuutta, oman murteen ihanuutta. Miten monella hienovaraisella tavalla me voimmekaan toistemme kanssa kommunikoida.

3.10

Lauantai-illan huumaa Hobartissa. Istun iltapuhdetta kynttilän ja täysikuun valossa. Mustarastaan laulu soi illassa ja kuulin että niitä tuotiin tänne englantilaisten maahanmuuttajien koti-

ikävää lievittämään. Tutulta se minustakin tuntuu täällä iloisen kirjaviiden papukaijoiden seassa, joita on joka puolella ruusujen täyttämässä puutarhoissa.

Aamulla totesin että sää suosii vuorelle nousijaa ja kävin joka lauantaiaamuna Salamancatorilla hakemassa tuoretta tavaraa jääkaappiin, evästä retkelle ja imemässä kaupunkilaisten iloista kevätmieltä sisääni. Sitten reppu selkään ja menoksi.

Bussi vie minut ylös Fern Tree nimisen pikkuruiseen kylään Mount Wellingtonin rinteelle ihan kaupungin kupeeseen. Kipusin todella kivistä polkua ja tajusin miksi vuorelle nousu on niin erityinen tapahtuma kaikkialla. Siihen tarvitaan tahtoa ja voimaa. Mettä oli kaunis ja syvimillään hyvinkin viileä ja hiljainen. Ylöspäin noustessa alkaa lintujen laulu voimistua ja valtavat puuvanhukset vielä elävinä tai jo maahan maatuvina seuraavat matkaani. Outojen äänien saattelemana nousin talven ja kevään sateista liukkaista polkuja ylös ja sitten alas Molemmat yhtä vaativia liikkuu.

Metsässä liikkuu myös kovaääninen Yellow Wattlebird, joka huutelee kuin puhuisi suomea. Kuvittelen sen sanovan tervetuloa ja totean että onpahan epäkohtelias lintu. Painun kohti kylää. Tätä lintua ei voi olla huomaamatta, niin kovaa se meluaa.

Alunperin Hobartin alueella ja täälläkin vuorella on asunut Muiwinina niminen heimo, joka on tuntenut alueen nimellä Mount Kunanyi. 1792 vuori esiintyi ensimmäisen kerran kartastoissa, jossa se oli nimellä "Table Hill", 1822 se nimettiin Duke of Wellingtonin mukaan Mount Wellingtoniksi.

Metsänhaltijani eli Tasmanian Palomedon.

Pimeä on jo laskeutunut maiseman ylle kun lähden bussipyysäkille. Kuu möllöttää taivaalla täytenä ja näyttää oudon puolensa minulle. Taivaalla on outoja tähtiä ja luulen tunnistavani Etelän ristin. Laulan täysillä "Niin minä neitonen sinulle laulan kuin omalle kullalleni....." Vaviskoon puskipissa norakoilevat possumit kiiluvine silmineen.

5.10

Täällähän vanha tarkoittaa 1800-luvun alkua, joten kovin nuortahan täällä kaikki on. Toisaalta ihmettelen jatkuvasti sitä miksi historian kertominen alkaa täällä yleensä aina vasta siitä kun vanha maailma löysi Tasmaniaa. Alkuperäiskansa mainitaan vain tarinan alussa alastomina viltteinä seisomassa rannalla tulijoita ihmetellen.

Tänään sitten töihin aamutuimaan ja matkalla treffasin lähipuistossa vanhan tutun kaverin, tumman ja tulisen, nimeltään Australian Magpie. Meillä on aina välillä tapaamisia tämän mustavalkoisen variksen kanssa. Erittäin älykäs...Sen jälkeen tapasin vielä kakadupariskunta Long-billed Corellan aamupalalla ja sen jälkeen olinkin sitten valmis kuuntelemaan paikallisen dementiä tutkimusyksikön jatko-opiskelijoiden tutkijaseminaaria.

19.10.

Viime viikolla olin välillä epätoivon partaalla kielitaitoni kanssa mutta kokosin taas itseni ja päätin että teen parhaani ja sen

pitää riittää. Töissä kahvitaukokeskusteluissa en vielääkään aina ymmärrä mille nauretaan.

Sunnuntaina oli sitten edessä pitkä vaellus Tasmanian eteläisimmällä rannalla. Seuraava manner sitten etelämmäksi onkin etelämanner. Paikka on aika syrjäinen ja tunnettu lähinnä surffaajien keskuudessa paikkana, jossa uskaliaimmat käyvät kokeilemassa taitojaan 8-10 metrin korkuisissa aalloissa. Paikka ei ole turistipaikka sillä maasto on aika vaativaa vaelluspolusta huolimatta. Jännittikin vähän kuinka kunto mahtaa riittää. Pääsin mukaan vaellusta harrastavien kasvitieteilijöiden porukkaan.

Paikan nimi oli Shipstern Bluff. Vaellus kesti noin viisi tuntia ja vauhti oli aika ripeää, joten alussa en ehtinyt oikein edes tajuta mitä ympärilläni on. Mutta kun pääsi rytmiin kiinni ja alkunousun jälkeen maasto hetkeksi tasaantui, alkoi tajuta metsän kauneuden. Keväisessä metsässä kukkivat monenlaiset puut ja pensaat. Myös aluskasvillisuudesta kasvitieteilijät löysivät orkidea ja muuta sievää. Matkanvarrella oli monentyyppistä metsää. Sateisen talven jäljiltä maisemat Tasmaniassa ovat muutenkin mukavan vehreitä, yleensä kuulemma on paljon kuivempaa maastoa. Sen huomaa myös joka paikassa näkyvistä metsäpalojen jäljistä.

Ainoa eläin, jonka näimme oli nokkasiili eli Tachyglossus. Kuulin että se ei ole siilille lainkaan sukua. Kokeilin siilin turkkia ja se oli karhea ja isot piikit oudon luisia. Tämä miljoonia vuosia samankaltaisena säilynyt eläin syö vain ja ainoastaan muurahaisia pitkällä tahmealla kielellään.

Shipstern Bluffin jylhiä maisemia.

Huima maisema alas merelle ja rantoja kiertäville kallioseinämillä. Alkuperäinen porukka oli tietenkin ehtinyt meitä hännänhuippuja odottaa ja levätä, joten aivan liian pian taas jatkettiin matkaa. Siinä paikassa olisin voinut istua ikuisuuden ja vain katsella aaltojen liikkeitä alhaalla ja lintujen liittoa.

Jonkun aikaa käveltyämme alkoi kuulua aaltojen pauhua ja sitten oli edessä todella jyrkkä polku alaspäin. Lopulta jalat täristen seisoin alhaalla tasaisella alustalla, platformilla kuten nämä täällä sanovat.

Tutustumaan korkeiden kalliopilareiden juurella sijaitsevaan alueeseen. Paikka oli todella vaikuttava ja jopa hieman pelottavakin. Maassa näkyi isoja äskettäin siihen ylhäältä pudonneita kivenmurikoita. Albatrossi liiteli rannan tuntumassa tuulten mukana siivet liikkumattomana.

Kun illan pimetessä olin kotona, oli olo ravisteltu mutta erittäin tyytyväinen. Rajoja oli koeteltu ja voittajana selvitty eikä maisemissakaan ollut valittamista.

9.11.

Eilen täällä vietettiin Tasmanian päivää ja ihmiset ovat nauttineet kauniista säästä piknikillä ja rannoilla. Isänpäivää täällä on vietetty jo syyskuun toisena sunnuntaina. Nämä Aussit ovat kyllä vieneet piknikillä käynnin ihan taiteeksi asti omalla rennolla tyylillään. Ruokaa ja juomaa on mukana runsaasti ja usein

myös grilli, joskus myös sohva ja nojatuoli. Siinä sitä sitten on hyvä puistossa tai piknikalueella ottaa rennosti vaikka koko päivän kaverien tai perheen kanssa. Eilen näin useammankin näköistä sohvatyylä. Kun säät lämpenevät tulee tästä kaupungista yhä rennompia kesäkaupunki. Siellä sun täällä on joku musiikkiesitys menossa, ihmiset ovat suurella joukolla puistoissa ja Salamancakadun varren ruohokentillä eväineen. Koko kaupunki kukkii ja hymyilee.

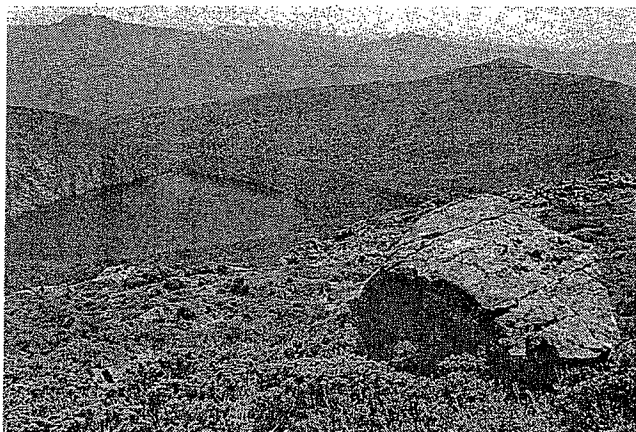
Lauantaina lähdetäisiin retkelle Tasmanian vanhimmalle luonnonsuojelualueelle Mt. Fieldiin. Aurinko paistoi koko päivän siniseltä taivaalta. Mukana oli biologi joten sain asiantuntevaa ja leppoisaa tietoutta polun varren puista ja kukista. Erityisesti puut olivat tällä reissulla kiinnostuksen kohteena ja tulihan aika montaa puulajia maistettuakin. Erilaiset eukalyptuslajit tulivat tutuiksi monien eri aistin avulla. Eteerisiä makuja ja tuoksuja. Vuoripippuri oli niitä pippurisimpiä ja tulisimpia kavereita. Samoja pippureita aboriginaalit käyttivät ravinnokseen aikoinaan.

Alueella on nähtävillä aika pienellä alueella hyvin monenlaisia metsätyyppejä; lauhkean vyöhykkeen sademetsää, myrttipuiden valtaamia satumaisia sademetsiä ja ylempänä vuorella kuivempaa metsätyyppeä white gum- puineen, jotka kummitusmaisina valkoisin oksin ja rungoin kurouttautuu kohti taivasta. Jotkut puista ovat jopa tuhat vuotta vanhoja ja aivan valtavan kokoisia. Putousten partailla kirkkaissa puroissa elää Platypus eli nokkaeläin. Tiirailin kovasti nähdäkseni pienestä erikoisesta eläimestä vilahduksen. Ei näkynyt.

Siellä vastaani tuli myös metsän haltija. Vastavalossa näin ensin vain kaksi korvaa, joiden läpi auringonvalo kuului. Korvat alkoivat pomppia kohti minua ja sitten näin myös kaksi nappisilmää, jotka tuijottivat minua. Lopulta tajusin että olin vastakkain Tasmanian Pademelon- nimisen pienen pussieläimen kanssa, jota tavataan vain täällä Tasmaniassa. Siinä me kaksi katselimme toisiamme ja nappisilmä päätti ruveta murkinalle. Seurustelimme hetken kunne yksi hännän heilahdus ja pomppaus ja hups hän oli poissa. Niin kuin Tikru, hänkin oli pomppivainen.

16.11.09

Hobartissa sataa tänään ja raskaat pilvet peittää vuoren näkyvistä. Eilen kirkkaus ympäröi saman vuoren ja yhtään ei tiedä mitä taas seuraavassa hetkessä tapahtuu, sillä niin muuttuvainen on säänhaltijan mieli tässä saarivaltiossa. Viikolla täällä oli kovasti puheenaiheena tulevan kesän maastopaloaara. Koska talvi ja kevät oli ennätysateinen, kaikki kasvillisuus kukoistaa täällä nyt runsaimmillaan. Tulevina kesäkuukausina kuumuus kuivattaa nyt kasvavan vihreyden ja hups, kipinä jostain ja maastopalo leimahtaa. Eukalyptuspuiden eteeriset öljyt aiheuttavat räjähdysmäisen palon leviämisen. Joka paikassa täällä metsissä kulkiessa näkee hiiltyneitä kohtia puissa. Monet eukalyptuspuiden siemenet tarvitsevat itääkseen tulta, ja aboriginaaleilla oli tapan polttaa metsää kasvun lisäämiseksi ja uudistamiseksi.

Mount Harzin huipulta näki kauas asumattomille vuoristoalueille.

Torstaina sain kutsun lähteä perjantaiaamuna työkaverini miehen kanssa Mountain Hartz- nimiseen kansallispuistoon noin tunnin ajomatkan päähän Hobartista. Huippu jolle oli aikomus kiivetä kohosi 1254 metrin korkeuteen.

Bushwalking on täällä aivan eri tavalla täällä suosittu harrastus kuin meillä Suomessa ja erilaisia trackejä eli reittejä on täällä sen mukaisesti paljon. Tasmaniassa yli 40 % pintalasta on joko kansallispuistoja tai luonnonsuojelualueita. Maasto oli pientä jatkuvaa nousua kohti edessämme näkyvää vuoren huippua. Mitä lähemmäs tultiin sitä enemmän tuli jyrkkiä nousuvaiheita, jolloin Hans mennä vilisti edellä ja minä puuskutin perässä jalat spagettina ja suurin piirtein käsilläni vuorenrinteen oksista riippuen. Minä menin eteenpäin suomalaisella sisulla, Hans tasmanialaisilla lihaksillaan. Kannustusta kuului vähän väliä jostain kaukaa yläpuoleltani, mutta minä aika huonosti kuulin siinä kivikossa kynsin hampain edetessäni.

Vaan mikä riemu ja nautinto, kun lopulta Hansin ääni sanoi vierestä että älä enää kiipeä, ollaan huipulla. Siinä minä seisoin enkä tajunnut ottaa edes reppua pois selästä. Oli voittajan olo. Maisemat oli henkeäsalpaavat ja tajusin siinä miten vilin ja suuren luonnon ääressä olimme. Silmänkantamattomiin vuoren huippuja ja metsän vihreää turkkia. Siellä täällä pieniä järviä kuin jalokiviä. Pohjoisen suunnassa avautuivat valtavat sisämaan vaikeakulkuiset, osittain vielä tutkimattomatkin metsäalueet. Siellä jossain saattoi piileskellä vielä muutama Tasmanian tiikeri, joka on virallisesti kuollut sukupuuttoon, mutta tarina kertoo että ehkä jossain syvällä sademetsässä vielä liikkuu notkea eläin...

Onneksi vasta tulomatkalla näin kyltin, jossa kerrottiin reitin sopivan vain hyväkuntoisille ja kokeneille vaeltajille. Eipä osannut pelätä lähtiessä.

3.12.09

Ulkona rälläköi ukkosherra ja pudottaa sadetta hartioiltaan. Sitä on pudoteltu viimeaikoina täällä oikein olankin takaa: viime viikonloppu oli yhtä kaatosadetta ja myyjät sekä ostajat lauantailla Salamancatorilla harkitsivat jo uintiliikkeiden käyttöönottoa tulvivalla kadulla. Muistelen edellisen viikon aika sokeeraavaa työrupeamaa esityksineen ja kokouksineen. Niistä vain selvittiin työtoverien tuella.

Eilen aurinko paistoi lämpimästi pitkästä aikaa ja flunssapäivien jälkeen halusin lähteä luontoon. Otin siis vapaapäivän, hypäsin bussiin ja ajelin Hobartin kauimmaiseen aluekeskukseen Seven mile beach- nimiseen kylään, jonka lähellä on upea pitkä hiekkaranta. Siellä syvennyin moneksi tunniksi katselemaan ja kuvaamaan erilaisia meren eläviä. Enhän minä niistä monia tuntenut mutta ihmeellisiä ne olivat: erilaisia simpukoita ja meritähtiä ym. tuntemattomia kaunottaria ja hirviöitä.

Vastaani tuli myös lapsuuteni ihme; vanhan mustavalkoisen eläinikirjan jännittäväillä ja pelottavillakin sivuilla oli meressä elävän ihmeellisen nyplättyä pitsiä muistuttavan olennon kuva. Kauas olin tullut nähdäkseni sen elävänä. Kuvittelinko sitä koskaan näkevänikään, satuhan se oikeastaan olikin. Elämää suurempi hetki.

10.12

Minä ja autoni herra Volvo lähdimme Tasmanian turneelle hyvässä yhteisymmärryksessä viimeisen kokonaisen matkaviikkoni alussa.

Tasmanian tiet ovat kapeita ja välillä kuoppaisiakin eikä ruuhkista ole tietoaakaan. Sain pian ensimmäisen tuntuman myös vaihtuviin korkeuseroihin, nousuihin ja laskuihin. Tässä vaiheessa tajusin että ei ole todellakaan sama asia ajaa 300 km Suomessa kuin ajaa sama Tasmaniassa. Aikaa kuluu paljon enemmän kiemuraisilla vuoristoteillä.

Ensimmäiset päivät matkasin kuitenkin etelä-länsi suunnassa Tasmaniaa rannikkoja ylöspäin ja maastot olivat tasaisia. Kävin

kauniilla rannoilla ja seurustelin pelikaanien ja muiden lintusten kanssa. Kaksi ensimmäistä yötä ja päivää olin Coles Bayn pieneessä kylässä Freycinet Peninsula- nimisellä niemimaalla.

Oikeastaan koko rannikko on yhtä suurta hiekkarantaa: valkoista hiekkaa ja oransseja rantakallioita kuin tulenliekkejä sinivihreiden aaltojen kirkkaudessa. Iltasella lähdin kiipeämään läheiselle näköalapaikalle, katsomaan yhtä Tasmanian kuuluisimmista maisemista; Wineglass Bayta. Maisemaa hallitsi neljän kauniin vuoren rykelmä ja niiden erikoiset jääkauden pyöreäksi muovailemat kalliot ja kivet. Monilla niistä muistuttivat ihmiskasvoja tai eläimiä. Voi kuvitella miten täällä aikoinaan asunut Oyster Bay- heimo kunnioitti näitä kallioita pyhinä paikkoina.

Näköala kallioilta oli henkeä salpaava ilta-auringon valaistessa puolikuun muotoista sisälahtea. Kävellessäni alas auringon viimeiset säteet maalasivat vuoren huiput hehkuvan punaruskeana niin kuin Australiassa kuuluukin olla. Miltei pimeällä parkkipaikalla vilisi jo yön elämää: wallabit, Tasmanian padomelonit ja possumit lapsukaisineen olivat täyttä häkää ruokailuhommissa. Tulomatalla yksi possum-perhe seisoa möllötti keskellä tietä hännät pörröllään ja silmät pyöreinä. Joka puolella näkyi niiden kiiluvia silmiä, kun ne olivat hämärän myötä laskeutuneet alas puista touhuamaan.

Seuraavana päivänä Lähellä Wineglass bayta vastaani tuli vähän huonokuntoisen näköinen pieni wallabi, joka tuli rapsuteltavaksi. Lieko se rassukka saanut turisteilta vääränlaista ruokaa ja sairastunut. Se on täällä aika yleistä. Siinä istuimme kahden, yksi rapsutti, toinen nojautui rapsutettavaksi ja painoi laihaa päätään kättäni vasten. Kaksi kulkijaa.

13.12

Iltapäivällä lähdin jälleen matkaan ja ajoin pieneen Bichenon rantakaupunkiin ja naureskelin liikennemerkkiä, joka varoitti pingviineistä. Alueella pingviinejä liikkui kuulemma öiseen aikaan. Etsin herra Volvolle ja itselleni mukavan yöpymispaikan rannan tuntumasta. Takapenkille makuupussi ja sitten iltapesu- le meren rantaan.

Takaisin tullessani autoni renkaita potkiskeli pari Little Penguin nimistä heppua muristen hiljakseen. Kun taskulamppuni valo syytyi, keskeyttivät kaverit touhunsu ja alkoivat hämmästyneenä käveleskellä edestakaisin ja marmattaa kovaaäänisesti. Aloin pikkuhiljaa tajuta, että oudot kiljahdukset ja murinat, joita kuului joka puolelta ympäriltäni pimeässä illassa olivat näiden veijareiden ääniä. Nämä maailman pienimmät pingviinit viettävät päivän ajan merellä ja pimeään tullessa nousevat ylös ranta-alueille pesiinsä. Olin sattunut keskelle pingviinien pesintäaluetta.

Seurailin näitä hauskoja taapertajia himmeään taskulampun valossa muutaman tunnin rannan tuntumassa ennen kuin maltoin kiivetä auton takapenkille lämpimän makuupussiin. Kuuntelin aaltojen ja pingviinien ääniä ja katselin meren yllä loistavia etelän tähtiä miettien miten ihmeellisiin paikkoihin elämä on minut vienyt.

Aamulla suunnistin edelleen rannikkoa ylös. Ohitin St Helenin kaupungin ja saavuin Bay of fire nimiselle alueelle. Paikka on saanut nimensä abojen tulista, joita ensimmäiset eurooppalaiset valloittajat näkivät rannikkoa lähestyessään. Alue on yhtä valkoista autiota hiekkarantaa, oransseine hiekkakivineen ja mustine laavakivineen. Meri sädehti vihreän ja sinisen eri sävyissä. Kaikki nämä värit sulautuvat upeaksi kokonaisuudeksi, jonka keskellä käveleskelin auringon helliessä. Katselin laavakivien välissä eläviä meriotuksia ja kasveja. Olin lähellä paratiisia, luulen niin.

Paratiisiin ei kuitenkaan voinut jäädä ikuisiksi ajoiksi ja lähdin ajamaan pitkää ajomatkaa kohti Moiran pientä kylää ja uni- paikkaani Lemonthyme Lodgea. Matka kohti Tasmanian vuoristoaluetta alkoi. Ei ollut hajuakaan siitä mihin olin menossa

mutta kartta käteen ja menoksi. Maisemat muuttuivat kokoajan vuoristoisemmiksi. Matka kesti ja kesti tien mutkittellessa vuoren rinteitä ylös ja alas. Ajaminen oli yllättävän raskasta, ja kun paikalliset uskalsivat ajaa 100, minä uskalsin häidin tuskin 80. Mutkissa nopeusrajoitukset vaihtelivat 35-45 km tunnissa. Volvo ulvoi ja minäkin ulvoin kun vaihdetta väntävä käsi alkoi loppumatkasta olla kuin tulesta.

Illan hämärtäessä ja kaikkien eläväisten pyrkiessä tielle pompimaan alkoi jo usko loppua siihen, että koskaan olisin perillä. Lisäksi alkoi sataa. Kun pientä hiekkatietä oli jatkunut mielestäni loputtomasti, alkoi villin metsän keskeltä näkyä valoja. Miten ihanaa oli astua sisään isoon hirsiseen pääarakennukseen, jossa lämpimät jouluvalot loistivat, takkatuli loimusi ja iso joulukuusi seiso keskellä salia. Unelias tunnelma ja mainio kala-ateria oli dottamassa. Tunnelma oli lepoa keholle, joka vieläkin tärisi ratin väntämisestä vuoristoteillä.

14.12

Seuraavaksi illaksi ajoin Strahaniin, itärannikon satamakaupunkiin. Selvästi huomasi, että oltiin Tasmanian takamailla; melkein olisi voinut odottaa kunnan lammastilallisen astuvan sisään heiluriovista. Harmi ettei sellaista näkynyt.

Aamuvarhaisella lähti Gordon joen risteilijä matkaan mukanaan minä ja muita aamuvirkkuja. Alue oli osa Tasmanian maailman perintökohdetta ja lauhkean vyöhykkeen sademetsät levittäytyivät läpituunkemattomina seinäminä niin kauas kuin silmä kantoi. Ei ihme, että tälle alueelle oli tuotu 1800-luvun alussa rangais- tussiirtolavankeja: Alueen metsien kautta pakeneminen oli lähes mahdotonta, mutta vain lähes. Monet ovat päässeet läpi erämaiden vaeltamalla Hobartiin ja vapauteen, mutta monet myös kuolivat metsiin unelmanaan vapaus. Nämä metsät ovat alkaneet kehittyä samoihin aikoihin kun Egyptin pyramidit rakennettiin. Alueella eli Mimegin- heimo 35 000 vuotta.

Rantauduttuamme jätin hyvätit pikkukaupungille ja meni tankkaamaan autoani. Kohtelias kansatankkaaja tuli varovasti kysymään minulta olinko ihan tarkoituksella asetellut kenkäni auton katonalle. Siinähän tosiaan herra Volvon katolla nökötti sievästi vierekkäin kulahtaneet tennarini. Aamulla auto pakatessani muistin ne siihen hetkeksi laittaneeni. Nauru maittoi pitkään, kun ohjastin ratsuani taas yli vuorten.

17.12

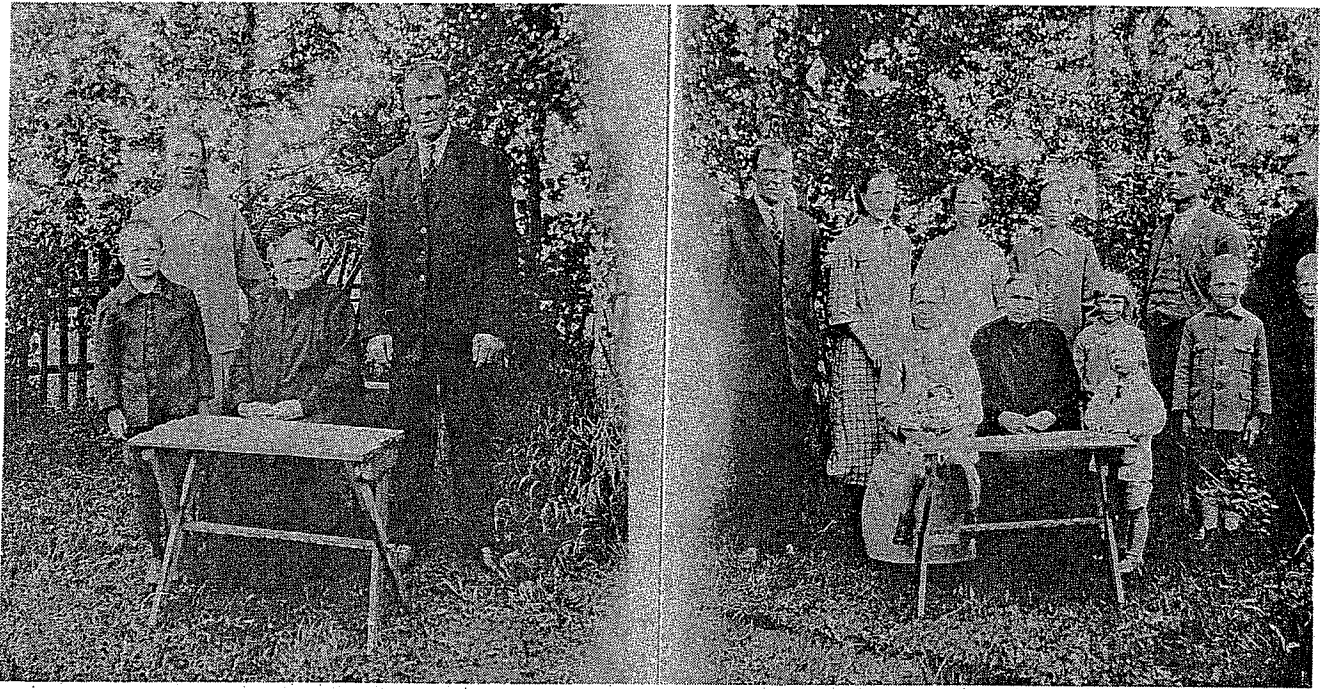
Viimeinen työpäivä sujui aikalailla lähdön ja lähtiäispäivällisten- ja illallisten merkeissä. Muistoksi saamani kirja ja kortti saivat liikuttamaan kyyneliini asti ja Paulin mielestä kyneleet on hyvä merkki; tietävät että olen viihtynyt. Olen löytänyt täältä uusia ystäviä tietynlaisesta kielimuurista huolimatta. Ihminen tuntee ihmisen ilman kaikkia sanojakin.

Kirjoittaja työskenteli 17.9-18.12.2009 välisenä aikana tutkijana Tasmanian yliopistossa.

Hobartissa on viehättävä satama.

UPAN JA PAJULUOMAN SUKUA NELJÄSSÄ POLVESSA

Upan ja Pajuluoman sukua neljässä polvessa, valokuvattuna Seinäjoella 1920-luvun lopulla.

Valokuvattavaksi on kerääntynyt kuvan matriarkan, Maria Kustaava Tuomirannan ympärille kolmen sukupolven voimin arviolta kesällä 1928.

Maria Kustaava oli uppalainen molempien vanhempiensa puolelta. Isä oli Matti Iisakinpoika Uppa (Pajuluoma, Talvitie), äiti Katariina Juhontytär oli Upasta aikanaan Pajuluoman uudistilaa perustamaan lähteneen Iisakki Iisakinpojan (Uppa, Pajuluoma) jälkeläinen. Matti Iisakinpoika Upan tiedetään toimineen torpparina ensin Pajuluoman, sitten Yli-Marttilan mailla, lopuksi Östarmyrän "pruukin" seppänä. Pruukin seppiä olivat myös Maria Kustaavan puoliso Juho Matinpoika Häggström samoin kuin tämän isä Matti Iisakinpoika Häggström, jonka isä Iisakki Antinpoika oli taas isänsä, Nurmon Luukosta tulleen Antti Matinpojan perustamalta Satamon uudistilalta hankkiutunut aikanaan pruukille sepänrengiksi ja omaksunut Häggström-nimen. Maria Kustaavan ja puolisonsa Juho Matinpojan esi-isiin kuuluivat siis vierekkäisten uudistilojen, Pajuluoman ja Satamon perustajat.

Pajuluoman tilasta lohkaistiin sitten aikanaan maat Törnävän pappilalle, Satamosta taas tietävästi Törnävän hautausmaalle.

Valokuviissa siis keskellä Maria Kustaava (Talvitie, Häggström) vuonna 1908 tapahtuneen nimenmuutoksen jälkeen Tuomiranta (s. 21.12.1851 - k. 11.4.1937).

Toista polvea edustaa vasemmalla seisova Maria Kustaavan ja miesvainajansa Juha Matinpoika Häggströmin kahdeksasta lapsesta vanhin, poika Matti (Häggström) Mattila, tämän vieressä vanhin tytär Helena Katariina (Häggström) Tuomivirta ja kuvan oikeassa laidassa seisova nuorempi poika Juho Häggström. Maria Kustaavan vieressä istuu Matti Mattilan puoliso Susanna Matilda Mattila, os Vuoremaa, kotoisin Myllymäen kylän Vuoremaa.

Kolmatta polvea edustaa Matti ja Matilda Mattilan yhdeksänhenkisen lapsikatraan kaksi vanhinta lasta, äitinsä ja isoäitinsä välissä seisova Olga Helena Saari (puoliso Vilho Saari Laihialta), hänestä seuraavana Sanna Maria Korpikoski, vieressään puolisonsa Juho (Jussi) Korpikoski.

Nuorimmasta polvesta ovat mukana Matti ja Matilda Mattilan vanhimmat lastenlapset. Oikealla seisoo Sannan ja Jussin poika Kauno Korpikoski, pöydän päässä hänen pikkuveljensä Veikko Korpikoski. Olgan lapsista ovat mukana oikealla seisovat Aarre ja Laila Saari sekä Matilda Mattilan syliissä istuva Voitto Saari.

Toiseen kuvaan on koottu Maria Kustaavan jälkeläisistä vanhimmat kussakin polvessa; Matti Mattila, Sanna ja Kauno Korpikoski.

Kun Häggströmin perhe ryhtyi nimenvaihtoon suuren nimien suomennusaallon myötä 1908, äiti Maria Kustaava otti siis nimekseen Tuomiranta, kuten myös kaksi pojista ja yksi tyttäristä. Suoran Tuomivirta-käännöksen omaksui kuvassa esiintyvä Helena- eli Leena-tytär. Vanhin poika ryhtyi Mattilaksi, yksi veljeksistä omaksui nimen Vaara. Kolmen veljeksien, Mattilan, Tuomirannan ja Vaaran talot ja vähitellen myös useiden heidän jälkeläistensä asumukset sijaitsivat Myllymäen- ja Jouppilankylällä, Joupista kohti Törnävää kulkevan tien varrella tai lähistöllä. Suurin osa näistä taloista on väistynyt tai juuri väistymässä uuden rakennuskannan tieltä.

Ulla Terho, Matti ja Matilda Mattilan tyttärentytär

Esivanhempien polku 2 / 5

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599, k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä
Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Tuomas Jaakonpoika Uppa, s. Ilmajoki, k. 1695/96 Ilmajoki talvella
Kaarina Joosepintytär -, s. 1632, k. 29.9.1709 Tyrvää hpv

III
Matti Tuomaanpoika Uppa, s. 1660 n. Ilmajoki, k. 1717 Ilmajoki
Liisa Yrjänäntytär Seppälä, Uppa, k. 1.5.1699 Ilmajoki haud.

IV
Jaakko Matinpoika Uppa, s. 24.2.1684 Ilmajoki, k. 4.4.1758 Ilmajoki
Kaarina Jaakontytär Korhonen, Latva-Nikkola, Ala-Upa, s. 25.11.1683 Ilmajoki kpv, k. 12.7.1772 Nurmo

V
Iisakki Jaakonpoika Uppa, Pajuluoma, s. -7.1727 Ilmajoki, k. 27.10.1800 Nurmo
Anna Taavetintytär Sorvari, Pajuluoma, s. -9.1730, k. 17.7.1807 Nurmo

VI
Iisakki Iisakinpoika Pajuluoma, s. 6.8.1763 Ilmajoki Toukkala, k. 8.9.1828 Nurmo
Liisa Jaakontytär Huhtala, Pajuluoma, Ala-Jouppi, s. 12.9.1761 Seinäjoki, k. 17.10.1831 Nurmo

VII
Juho Iisakinpoika Pajuluoma, s. 30.12.1786 Seinäjoki, k. 15.7.1856 Seinäjoki
Maria Erkintr Latvakalistaja, Pajuluoma, s. 8.8.1791 Nurmo, k. 18.9.1842 Seinäjoki

VIII
Katariina Juhontytär Pajuluoma, Talvitie, s. 16.2.1834 Nurmo Sjö
Matti Iisakinp. Uppa, Pajuluoma, Talvitie, s. 26.9.1831 Seinäjoki

IX
Maria Kustaava Matint. Pajuluoma, Talvitie, Häggström, Tuomiranta, s. 21.12.1851 Seinäjoki, Pajuluoma, k. Seinäjoki
Juha Matinp. Häggström, s. 8.5.1843 Seinäjoki, k. Seinäjoki

X
Matti Juhannp. Häggström, Mattila, Susanna Matilda Aleksanterintytär Vuoremaa, Mattila

XI
Elma Eliisabet Matint. Mattila, Terho Väinö Joonas Toivonp. Terho,

XII
Ulla Raija Helena Väinönt. Terho,

UPPALAANEN POIKA AMERIKASSA PAPPINA

Raimo Hieta

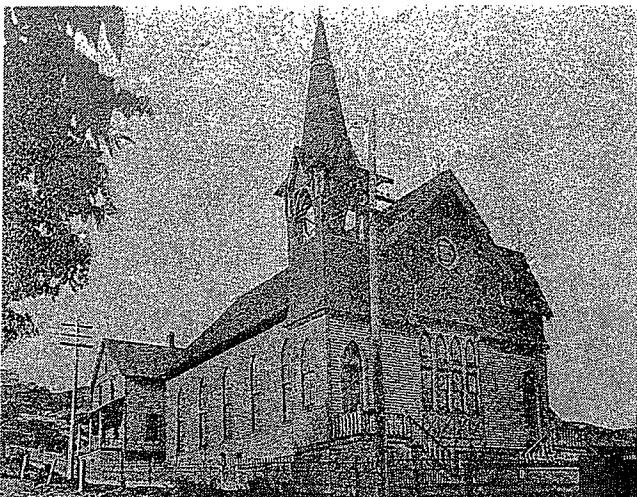
Isostakyröstä lähti vuonna 1887 Amerikkaan lisäksi lisakinpoika Wargelin, joka sai toukokuun 3. päivänä kolmen vuoden passin matkaansa varten. Lisäksi matkusti Michiganiin, Championiin. Sillä alueella suomalaiset saivat elantonsa lähinnä kaivos- ja metsätöistä sekä viljellen omaa maatilaa, homesteadia. Todennäköisesti lisäksi oli tämän kolmen vuoden aikana saanut hankittua homesteadin ja jonkinlaisen tuvan valmiiksi, koska hän pyysi vaimoaan Liisaa saapumaan luokseen. Liisa Juhontytär sai passin 28.4. 1890 Amerikkaan muuttoa varten, ja samalla passilla matkustivat mukana lapset Isak s.1879, Johan s.1881 ja Hilja Maria s.1886.

lisäksi lisakinpoika Wargelin oli syntynyt 1856 Ylistarossa, jossa hänen vanhempansa lisäksi Kustaanpoika Wargelin ja Justiina Tuomaantytär o.s. Kokki olivat Kuivilan talon torppareina. lisäksi Kustaanpoika oli syntynyt Ylihärmässä ja hänen vanhempansa Kustaa lisakinpoika Manni ja Maria Sofia Isakintytär o.s. Wargelin olivat Hirvelän torppareina. He asuivat hetken Kauhavalla vuokraajina, mutta Kustaa Manni murhattiin 1833 ja Maria muutti lapsineen takaisin Ylihärmään. Maria Sofian isä oli Lapuan ja Ylihärmän kappalainen Isak Andersinpoika Wargelin ja äiti oli Catharina Elisabeth Johanintytär Gummerus, Lapuan kirkkoherran tytär.

lisäksi lisakinpoika Wargelinin vaimo Liisa Johanintytär o.s. Uitto oli syntynyt 1855 Isokyrössä. Vanhemmat olivat talollisen poika Juho Juhonpoika Uitto, ent. Jussila ja talontytär Hedvig Simonintytär Nortunen. Perhe asui Juhon kotitalon Jussilan maalla Uiton torpassa Isonkyrön Ventelänkylässä.

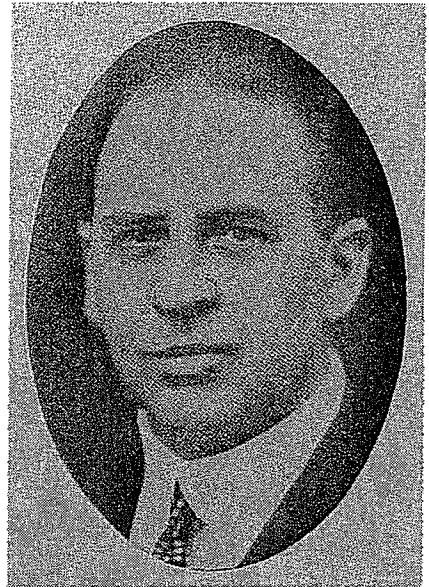
POJAT OPINTIELLE

Veljeksistä vanhin Isak (Isaac) oli syntynyt 21.5.1879 Ylistarossa. Hän lähti Michiganin Championista vuonna 1899 Hancockiin. Hänestä tuli myöhemmin liikemies ja pankkiiri. Isaac toimi ensin Hancockin postikonttorissa virkailijana siirtyen sieltä National Metals Bankiin, jossa työskenteli yli 30 vuotta, aina kuolemaansa asti. Nuoruudesta saakka hän toimi innokkaasti mukana seurakuntatyössä ja hoiti monia luottamustoimia Hancockin evankelis-luterilaisessa seurakunnassa, mm. seurakunnan lukkarina. Hän oli vuosikausia myöskin Suomi-Synodin kirkkokunnan ja Suomi Opiston rahastonhoitajana. Isaacia kohtasi halvaus 27.2.1939 Hancockin kirkossa kesken veisuun ja hän kuoli samana päivänä St. Josephin sairaalassa.

Suomalainen evankelis-luterilainen kirkko. Hancock, Michigan v.1904

Johan (John) syntyi 30.9.1881 Isokyrössä. John sai hyvän koulutuksen ja valmistui papiksi v. 1906 ensimmäiseltä kurssilta Suomi Opiston jumaluusopillisesta seminaarista. Hän toimi usealla Amerikan "suomalaisella" paikkakunnalla pastorina, mm. Michiganin, Minnesotan ja Illinoisin osavaltioissa sekä Kanadan Ontariossa. Samalla hän jatkoi opintojaan suorittaen vuonna 1923 Michiganin yliopistossa maisterintutkinnon.

John Wargelin

John teki myös merkittävän työn amerikansuomalaisen kirkon johtotehtävissä; ollen 29 vuotta Suomi-Synodin konsistorin jäsenenä ja sen puheenjohtajana 1950-55. Suomi Opiston johtajana hän toimi vuosina 1919-27 sekä 1930-37 ja pitkälti hänen ansiokseen luetaan, että Suomi Opisto kehittyi monipuoliseksi "Junior College"-tyyppiseksi kouluksi. Sieltä valmistui pääasiallisesti amerikansuomalaisen taustan omaavia opiskelijoita, paitsi kirkollisiin myös käytännön yhteiskunnallisiin tehtäviin, ja Opisto antoi väylän edetä kohti varsinaisia yliopistotutkintoja.

John Wargelin halusi vakuuttaa yhteiskunnan siitä, että amerikansuomalaiset olivat kunnan ihmisiä eikä mitään rettelöitsijöitä. Hänen oikeistolaisiin ystäviinsä kuului amerikansuomalainen asianajaja ja kongressiedustaja Oskar J. Larson, jonka avulla Wargelin pystyi välittämään näkemyksiään Yhdysvaltain hallitukselle ja kongressille. Toinen merkittävä avustava ystävä oli liikemies J.H. Jasberg.

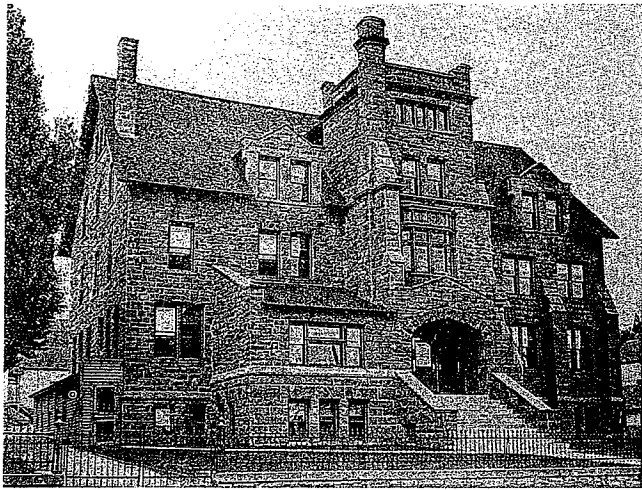
John oli myös tuottoisa kirjailija. Hän käsitteli kirjoituksissaan kannanottoja kirkolliseen toimintaan ja uskontoon, suomalaisuuteen ja amerikkalaisuuteen. Tähän viime mainittuun aiheeseen liittyi v.1924 ilmestynyt kirja "The Americanization of the Finns".

Johnin vaimo oli vuodesta 1907 Marie Rhoda Hoikka ja heille syntyi lapset Sylvia, Philip ja Raymond. Isänsä jalanjalkia kulki Raymond ja hänestä tuli Suomi-Synodin puheenjohtaja isänsä jälkeen. John Wargelinin merkittävä elämä ja työ päättyivät 1.12.1970 Detroitissa.

HANCOCKIN SUOMI OPISTO

Yhdysvalloissa perustettiin vuonna 1890 "Amerikan Suomalainen kirkkokunta", jonka nimeksi tuli Suomi-Synodi. Sen tarkoituksena oli yhdistää hajallaan olevia ja juuri perustettuja suomalaisia seurakuntia. Samalla se kantoi huolta suomalaisten lasten opetuksesta. Tähän liittyen jo hyvin aikaisessa vaiheessa heräsi ajatus korkeamman koulutuksen saamisesta suomalaisesta omaaville nuorille.

Niinpä 7.4.1896 päätettiin perustaa Suomi Opisto, Hancockin Michiganiin. Se aloitti 8.9.1896 toimintansa ensin vuokratiloissa. Opiston johtajaksi tuli pastori J.K. Nikander ja opettajiksi J.

Suomi Opisto , joka oli Eliel Saarisen suunnittelema, vuonna 1939. Hancock, Michigan

Riippa ja W. Burman. Oppilaita ensimmäisenä vuonna oli 15 miestä ja 7 naista.

Parin vuoden päästä saatiin hankittua Opistolle oma tontti, joka maksoi 4000 dollaria ja aloitettiin rakentaminen. Opiston ensimmäisen rakennuksen piirustukset laati arkkitehti Pierce. Rakentaminen alueella laajeni vuosi vuodelta ja uusi kivinen pää-rakennus valmistui v.1939 Eliel Saarisen piirustusten mukaan. Rakennus toimii edelleenkin eräänlaisena maamerkinä Hancockissa.

Ironwoodissa v.1901 pidetyssä kirkolliskokouksessa päätettiin lopullisesti ohjesääntö Suomi Opistolle. Siinä määriteltiin, että

se on Suomi-Synodin oppilaitos ja on aina oleva sanotun kirkkokunnan yhteydessä ja sen tarkastuksen alainen. Kristillisenä oppilaitoksena se tahtoi kasvattaa oppilaita tosi kristillistä mieltä ja johdattaa heitä elämässään uskollisesti noudattamaan sen periaatteita. Opisto antoi heille myös perusteellista opetusta uskonossa sekä yleissivistykseen kuuluvissa eri aineissa. Oppilaitoksen pyrkimyksenä oli antaa opettajanvirkoihin aikoville siihen tarvittavia tietoja ja ohjausta sekä valmistaa oppilaitaan mahdollisuuksien mukaan toimintakykyisiksi muillekin aloille.

Opiston toiminta muuttui 1930-luvulla Junior College- tyyppi-seksi ja se jakautui humanistiseen osastoon, joka vastasi amerikkalaisen yliopiston kahta ensimmäistä vuosikurssia, sekä yleishyödylliseen osastoon, joka sisälsi kaupan-, musiikin- ja kirjapaino-alan ammattikursseja.

Pappiskoulutus oli alusta asti mukana Suomi Opiston ohjelmassa. Jumaluusopin seminaari kesti kolme vuotta, ja pääsyaatimuksena sinne oli nelivuotisen college-kurssin suorittaminen.

Suomi-Opiston nimi muuttui v.1950 Suomi Collegeksi ja tällä nimellä se jatkaa edelleen.

Suomi-Synodi lopetti toimintansa itsenäisenä kirkkokuntana vuonna 1963.

Julkaistu Seinäjoen sukututkijat – lehdessä 1/2009.

Lähteet:

- V.Rautanen, Amerikan Suomalainen kirkko, Hancock, Michigan 1911.
- Juuso Hirvonen, Michiganin kuparialue ja suomalaiset siirtolaiset, Duluth Minn. 1920.
- Werner Nikander, Amerikan suomalaisia, Hancock, Michigan 1927.
- Suomi-Albumi, 1904.

Esivanhempien polku 1 / 2

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599 , k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä

Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Kerttu Jaakontytär Uppa, Liikaluoman emäntä, s. 1647 Ilmajoki, k. 2.4.1717 Ilmajoki hpv
Heikki Tuomaanp. Liikaluoma, s. 1646 , k. 14.5.1706 Ilmajoki

III
Anna Heikintytär Liikaluoma, Lakari, s. 22.11.1685 Ilmajoki kp, k. 13.11.1765 Isokyrö Laggar
Erkki Jaakonpoika Lehmälampi, Lakari, s. 8.5.1691 Ilmajoki kp, k. 10.9.1763 Isokyrö, Lakari

IV
Mikki Erkinpoika Lehmälampi, Lakari, Taanonon, s. 24.8.1712 Peräseinäjoki, Liikala, k. 15.4.1798 Isokyrö Hevonkoski

Liisa Eliaksentytär Taanonon, s. 1711 Isokyrö, Hevonkoski, k. 24.11.1773 Isokyrö Hevonkoski

V
Jaakko Mikinpoika Taanonon, s. 29.6.1751 Isokyrö, Hevonkoski, k. 21.9.1830 Isokyrö, Hevonkoski

Liisa Jaakontytär Kujala, s. 8.9.1754 Isokyrö, Kuivila, k. 8.4.1809 Isokyrö, Hevonkoski

VI
Liisa Jaakontytär Taanonon, Jussila, s. 29.12.1790 Isokyrö, Hevonkoski, k. n. 1862
Juho Mikonpoika Jussila, Uitto, s. 4.9.1787 Isokyrö, Ventelä, Jussila, k. 22.12.1867 Isokyrö

VII
Juho Juhonpoika Jussila, Uitto, s. 12.12.1819 Isokyrö, Ventelä, Jussila, k. 25.11.1879 Isokyrö

Hedvig Simontytär Nortunen, s. 11.2.1830 Isokyrö, Valtaala, k. 1.4.1868 Isokyrö

VIII
Liisa Juhontytär Uitto, Wargelin, Jokinen, s. 8.1.1855 Isokyrö, k. 30.3.1938 Hancock
Iisakki Iisakinpoika Wargelin, s. 16.5.1856 Ylistaro, k. USA

IX
Johan (John) Iisakinpoika Wargelin, s. 30.9.1881 Isokyrö, k. 1.12.1970 Detroit, Michigan

Esivanhempien polku 2 / 2

I
Jaakko Erkinpoika Uppa, s. 1595-1599 , k. 31.1.1692 Ilmajoki hautauspäivä

Barbro Matintytär -, k. 21.12.1684 Ilmajoki hautauspäivä

II
Kerttu Jaakontytär Uppa, Liikaluoman emäntä, s. 1647 Ilmajoki, k. 2.4.1717 Ilmajoki hpv
Heikki Tuomaanp. Liikaluoma, s. 1646 , k. 14.5.1706 Ilmajoki

III
Anna Heikintytär Liikaluoma, Lakari, s. 22.11.1685 Ilmajoki kp, k. 13.11.1765 Isokyrö Laggar

Erkki Jaakonpoika Lehmälampi, Lakari, s. 8.5.1691 Ilmajoki kp, k. 10.9.1763 Isokyrö, Lakari

Heikki Erkinpoika Lehmälampi, Nortunen, s. 1.2.1715 Peräseinäjoki, Liikala, k. 27.2.1794 Isokyrö, Valtaala, Nortunen

Marja Tuomaantytär Kokkola, s. 1722 Ilmajoki, k. 23.8.1791

Simo Heikinpoika Nortunen, s. 23.10.1743 Isokyrö, k. 14.5.1826 Isokyrö, Valtaala
Liisa Mikintytär Turjala, Nortunen, s. 27.5.1743 , k. 23.11.1808 Isokyrö, Valtaala

Heikki Simonpoika Nortunen, s. 1.11.1767 Isokyrö, k. 29.2.1852 Isokyrö
Kaisa Tuomaantytär Plukka, Nortunen, s. 10.6.1768 Isokyrö, k. 30.12.1829 Isokyrö, Nortunen

Simo Heikinpoika Nortunen, s. 12.7.1789 Isokyrö, Valtaala
Hedvig Juhontytär Valtari, Nortunen, s. 1.6.1789 Isokyrö, k. 15.2.1853 Isokyrö

Hedvig Simontytär Nortunen, s. 11.2.1830 Isokyrö, Valtaala, k. 1.4.1868 Isokyrö
Juho Juhonpoika Jussila, Uitto, s. 12.12.1819 Isokyrö, Ventelä, Jussila, k. 25.11.1879 Isokyrö

Liisa Juhontytär Uitto, Wargelin, Jokinen, s. 8.1.1855 Isokyrö, k. 30.3.1938 Hancock
Iisakki Iisakinpoika Wargelin, s. 16.5.1856 Ylistaro, k. USA

Johan (John) Iisakinpoika Wargelin, s. 30.9.1881 Isokyrö, k. 1.12.1970 Detroit, Michigan

ONNETTOMUUDESTA VAASAN RAUTATEILLA

Onnettomuudesta Vaasan rautateillä kirjoitetaan Ilmajoelta heinäkuun 25 päivänä. Kaiketi sähkösanoman kautta Helsingin lehdille tullut tieto siitä kauheasta tapahtumasta, joka uudella rautatiellä tapahtui Seinäjoen seurakunnan piirissä viime torstaina. Sen verran kun vielä tiedetään, ei sen tähden ole kuin yksi ihmishenki mennyt hukkaan, vaikka 12 kuuluu saaneen vahinkoa, muutaman aivan kovia. Onnettomuus syntyi siten, että radan valli oli alennut ja lohjennut erään luoman äärestä, jonka pohja sen sijaan kohosi. Semmoinen ei ole täällä harvinaista; ja koko tämän jokilaakson pohja näkyy syvyydessä olevan kuohusavea. Niinpä muutamia vuosia sitten putosivat Ilmajoella rannat pitkin joen vartta alas, ja pohja kohosi.

Rautatiellä oli maa pudonnut yöllä; arvattavasti oli runsaampi sade, jota silloin tuli, viimeisen roudan poistanut korkean tien alta ja vaikutti asian. Aamulla kello 5 tuli juna Vaasasta rata-kiskoja kuormana, ja kiskojen päällä istui, niin kuin tavallista, enimmäen työväen vaimoja, jotka toivat miehillensä evästä, mutta myöskin muita satunnaisia matkustajia. Tien vika huomattiin liian myöhään, koneen käyttäjä seisahdutti koneen ja hyppäsi vihdoin pois, mutta juna vielä kulki vauhtiansa. Kumma kyllä veturi pääsi kaatumatta paikan ohitse, mutta toki pahoin kallellaan, ja samoin yhdet vaunut, mutta seuraavista meni viisi kumoon luomaan päin rautoinensa, väkinensä. Kauhea näky tässä nyt oli, ennen kuin ihmiset kerkesivät auttamaan onnettomia rautain ja vaunujen alta pois, missä makasivat ravassa ja veressä.

Eräs vaimo oli saanut rautakiskon ruumiinsa läpi ja oli kuollut. Kahdelta muulta oli pää, toiselta sääri pahasti runneltu. Eräältä mieheltä oli reisi murrettuna. Lääkäri saatiin iltapuolella Vaasasta ja vielä yöllä sidottiin ja korjattiin vahingoittuneita. Sen verran, mitä tänne on kuulunut, ei ole kukaan myöhemmin kuollut. Myöskin kaivattiin alussa pari vaimoa, joita epäiltiin aivan luomaan haudatuiksi, mutta ei liene sittemmin ketään löydetty ja kaiketi eivät junassa olleetkaan tai olivat heti paikalta pois lähteneet.

Wasa Tidning kertoo samasta tapauksesta: Vieden mennessään 12 kiskoilla ja yksi kiskonauoilla lastattua vaunua, lähti juna keskiviikko illalla myöhään (klo 11 aikana) Vaasasta, ja oli aikaisin aamulla, auringon jo nousneena ollessa saapunut sille kohdalle jossa rautatie (viisi virstaa tuolla puolen Munakan sillan) vie Pajuluoman puron ylitse. Lähestyessään pientä, puron yli menevää siltaa, oli junan kuljettaja huomaavinaan, että penkka oli hieman laskenut ja hiljensi heti vauhtia. Juna kulki niin hiljalla vauhdilla, mutta kuitenkin annettiin tästä veturin lämmittä-

jälle varoillaan vääntämään kiinni sulkuprompsin siinä tapauksessa, että junan olisi äkkiä pysähtyminen. Mutta kun ei mitään eriskummallista huomattu, muuta kuin, niin kuin sanottu, sellainen pieni alanko, joita kesäaikana usein rautateillä näkee ja jotka tulevat siitä, että routa maasta sulaa, jatkoi juna hiljaksen matkaansa, ja veturi sekä sitä lähinnä seuraava vaunu pääsivät onnellisesti puron yli vievän sillan toiselle puolelle.

Mutta silloin penkka vaipui kuuden seuraavan vaunun alla, jotka tämän johdosta niin voimallisesti vapisivat, että kaikki heille lastatut kiskot (50 kappaletta kussakin vaunussa) tärähtivät pois. Näillä vaunuilla oli joukko työmiehen vaimoja, jotka olivat viemässä evästä tien kiskoittamisessa työskenteleville miehilleen, sekä joitakuuta muitakin henkilöitä. Nämä nyt vierivien kiskojen joukossa viskautuivat vaunuilta alas. Muutamat putosivat mutaan puron rannalle eivätkä loukkautuneet pahoin, mutta yksi onneton, työmiehen vaimo Maria Kallio Ylistarosta viskattiin niin tuimalla vauhdilla mutaan, että koko ylipuoli ruumisuudessa henkensä kadotti. Sanotaan, ettei hänen ruummiinlaan ollut yhtään naarmuakaan. Toiset enemmän tai vähemmän runneltuivat ja haavoittuivat kiskojen joukossa. Pahimmat vammat sai vaimo Liisa Greta Takala Ylistarosta, joka leukaluu murtui, Helena Kujanpää Orismalasta, jonka toisesta jalasta lihakset kauhealla tavalla riistäytyivät erilleen, Nurmon kirkkoväärtti Salomon Teppo, jolta kykiluu taittui ja Mäenpään Nygårdin talon vouti Joh. Skogberg, jonka reisi murtui poikki. Paitsi näitä vahingoittui 7 muuta henkilöä, kuitenkin ei niin pahoin kuin mainitut.

Heti onnettomuuden tapahduttua lähetettiin sähkösanoma tänne insinööri Hildenille, joka ynnä piirilääkäri Bodenin kanssa dresinalla (veiviratavaunulla), lähti sinne, jonnekka saapuivat 5 tiiman kuluttua. Heti aloitettiin haavoitettuja sitomaan, joka työ kesti myöhäiseen iltaan. Vahingoitetut vaimot tuotiin sitte toisena päivänä Wanhankaupungin lasarettiin, Teppo ja Skogberg jäivät kotia hoidettavaksi.

Lisätä sopii, että kaikkia yksityishenkilöitä on nykyään kielletty seuraamasta junaan sen matkoilla. Eväspussit saadaan tästä lähin jättää junan konduktöörille, joka ne kulettaa paikoilleen.

1 virsta on noin 1068,80 metriä eli hieman yli kilometri. Onnettomuus olisi siis tapahtunut noin 5,5 kilometriä Munakan sillalta luultavasti Seinäjoelle päin.